

Rezultati arheoloških iskopavanja ranocarske nekropole u Kunovec Bregu kraj Koprivnice

(ISKOPAVANJA U 1979. I 1980. GODINI)

U proljeće 1974. god. Muzeju grada Koprivnice poklonio je Dragutin Habajac nekoliko ulomaka antičke keramike i jednu dobro očuvanu antičku svjetiljku. Na ove predmete naišao je darodavac kopajući temelje za svoj stambeni objekt smješten u selu Kunovec Bregu, južno od trase suvremenog puta Koprivnica — Ludbreg — Varaždin, a neposredno uz odvojak za selo Kunovec.¹ Arheološki materijal, okolnosti i mjesto nalaza bili su ovaj put još jedna u nizu indikacija koje su govorile u prilog postojanja antičkog lokaliteta u arealu današnjeg naselja u Kunovec Bregu. Naime, u proljeće 1931. god. nađen je »na zemljištu I. Votuca iz sela Kunovca ... sjeverno od ceste Koprivnica — Ludbreg kod 6 km, u blizini kapelice« fragmentirani antički spomenik.² U putnom izvještaju nastalom šest godina kasnije J. Klemenc, tadašnji kustos Arheološkog odjela Narodnog muzeja u Zagrebu, registrirao je »tragove stare rimske ceste koja je na tom mjestu vodila sjeverno od sadašnje ceste i ca 800 m istočno prelazila na južnu stranu pa vodila na obronke niskih gorica prema Koprivnici« naglašavajući odmah zatim da ona ne vodi u grad »nego skrene južno od Koprivnice«. Ne mogavši utvrditi »tragova niti rimskih niti prethistorijskih grobova ni naseobina«, pretpostavio je da su oni ležali »bliže obroncima uz spomenutu već prethistorijsku i rimsku cestu«. Dvadesetak godina kasnije M. Fulir će u ovom dijelu Podravine, u sklopu istraživanja antičke magistrale Poetovio-Mursa, prikupiti brojne arheološke nalaze naseobinskog karaktera i na usporedbi s podacima iz antičkih itinerera temeljiti svoje mišljenje da se antički lokalitet u Kunovec Bregu treba identificirati s antičkom postajom SUNISTA.⁴ Potom će tragovi naselja i ceste ostati još neko vrijeme jedini prilog topografiji antičkog Kunovec Brega: u stvari sve do nalaza na koje je naišao D. Habajac. Od tog trenutka bilo je već posve

jasno da se i lokacija antičke ranocarske nekropole može posve pouzdano ubicirati.

Arheološka istraživanja u Kunovec Bregu obavljena su u tri navrata. U svibnju 1979. god. postavljena je po jedna sonda (sonda II i III) u arealu antičkog naselja i to na zemljištu Balaško Barice (= Ivana Gecija, kuć. br. 58, kat. čest. 3132/1) i Milka Dragaša (kuć. br. 93, 3133/2), dok je u siječnju 1980. god. na trasi plinovoda Ludbreg — Koprivnica na zemljištu Ivana Solina (kuć. br. 83, kat. čest. 3136/2) postavljeno pet sondi (sonda I—V) u zoni gdje se moglo očekivati postojanje krajnje periferije antičkog naselja. Na antičkoj nekropoli arheološka istraživanja vršena su u dva navrata. Najprije su u svibnju zaštitnim zahvatom istraženi dijelovi nekropole iza kuće Dragutina Habajca (kuć. br. b.b. — iza broja 37, kat. čest. 2485/9), gdje je vlasnik zemljišta prilikom kopanja temelja naišao na veliku količinu gara izmiješanog s ulomcima keramičkog posuđa, da bi se u svibnju 1980. god. nastavilo sistematskim istraživanjem na obližnjoj oranici Sabolić Pavla i Marcelja (kuć. br. 56, kat. čest. 2481/5).⁵ Na antičkoj nekropoli u Kunovec Bregu postavljena su dakle dvije sonde (sl. 1):

Sonda I smještena je neposredno uz južni rub kuće Dragutina Habajca gdje se početnim radovima mogla zahvatiti površina od 8 m² (sa dva kontrolna kvadranta 2 x 2 m), da bi odmah zatim bila proširena dodatkom od 12 m² (sa tri kontrolna kvadranta 2 x 2 m). Time je sonda I poprimila oblik slova »L« podijeljenog u dva dijela: sonda IA (kvadrant I—II) i sonda IB (kvadrant II—III). Zapadna strana sonde IB-kvadrant II proširena je naknadno iskopom 1 x 5 m i 0,5 x 0,5 m kako bi se mogao istražiti grob 2 koji se samo jednim manjim dijelom nalazio su sondi IB. O-točka određena je svjeverozapadnim rubom sonde IA i to na mjestu gdje kontrolni kvadranti I i II prate dulju stra-

nu sonde od zapada prema istoku. U sondi IB dulja strana sonde određuje raspored kvadranta I—III na pravcu sjever-jug (sl. 2).

Sonda II postavljena je na zemljištu Sabolić Pavla i Marcelja u neposrednoj blizini sonde I tako da je njena istočna strana bila paralelna zapadnoj strani sonde I i od nje udaljena 1,95 m. Sonda II je imala oblik kvadranta 10 x 10 m s dodatnim iskopom na sjevernoj strani sonde II-kvadrant 1/2 površine 1 x 1 m. Ukupna površina sonde iznosila je 101 m². Od O-točke postavljene u sjeveroistočnom rubu sonde II teku u pravcu zapada kontrolni kvadranti veličine 2 x 2 m (kvadrant 1—25). U oba slučaja (sonda I i II) reper (R) predstavlja jugozapadni rub kuće Dragutina Habajca (sl. 3).

U ove dvije sonde uočeno je postojanje 10 grobova dok je sustavno istraženo tek njih 8. Od preostala dva groba jedan je uništen prilikom kopanja temelja za stambeni objekt Dragutina Habajca (grob »A«), ali su njegovi obrisi uočeni u sjeveroistočnom rubu sonde I-kvadrant II, a dio nalaza prikupljen i sačuvan (svjetiljka s pečatom FORTIS, dio vrata i trbuha jajolika vrča i ulomci bikonične čaše konusnog gornjeg dijela trbuha, koso izvijenih i naglašenih usta i prstenaste kratke noge). Grob 3 identificiran je u kranjem jugoistočnom rubu sonde II-kvadrant 21 na osnovu tragova gara i pepela. Izvan ovog groba u sondi II-kvadrant 21 pronađen je fragmentirani široki jednosječni željezni nož s tragovima ukrasne koštane zakovice na oštećenoj kratkoj dršci (sl. 4).

Grobovi su ukopani na dubini od 60—80 cm i u pravilu sadrže kalcinirane smrvljene kosti pokojnika pomiješane s garom i ostacima s lomače. Svi istraženi grobovi pripadaju različitim oblicima jednostavnih grobnih jama (Brandgrubengrab) orijentiranih u smjeru istok-zapad, često s laganim otklonom u pravcu sjeveroistok, odnosno jugozapad. Ovakav položaj grobne jame našao je odraza i u ritualnom rasporedu priloga. Tako su vrčevi i tanjuri — u pravilu najčešće grobni prilog — a uz njih ponekad i drvena škrinjica okovana željeznim pločicama postavljene uz istočni, a svjetiljke i drugi željezni predmeti uz zapadni rub groba (grob 2 i 8). U jednom slučaju po dvije svjetiljke nalazile su se u istočnom i zapadnom dijelu groba (grob 8). Novac je obično zastupljen s dva primjerka jedan bliže gornjoj i drugi (ako je priložen) donjoj niveleti grobne rake. Preostali keramički materijal (čaše, zdjele, tanjuri, poklopci i sl.) nalazimo najčešće oko sredine ili u sredini groba. Ovamo je također, u pojedinim situacijama prilagan u tanjur postavljen ključ kao nesumnjivi odraz aspekta hemisferičnosti u pogledu na svijet antičkih stanovnika Kunovec Brega (grob 2, u grobu 8 veći ključ također je postavljen u sredinu groba). U pojedinim grobnim cjelinama čini se da su prilagani jedino fragmentirani dijelovi posuđa ili fibule, ali uz njih ipak i brončani novac (grob 4). U sredini jedne grobne jame naišli smo na kružno udubljenje u koje je položen veći gru-

men zapečene zemlje dok su prilozi (brončani novac, koljenasta fibula) nađeni izvan groba, ali ipak u njegovoj neposrednoj blizini (grob 7). Manje grumene zapečene zemlje moglo se ustanoviti u još jednom slučaju ovaj put položene u istočnom dijelu na dnu grobne rake (grob 9). Izuzetno veliku količinu, gotovo isključivo fragmentiranog posuđa sadržavao je jedini ovdje registrirani grob u plitkoj okrugloj jami s dnom popločenim ulomcima keramike i opeke (grob 6). Na izrađevine od stakla nailazilo se samo u malim ulomcima ili unutar groba (grob 6, 7 i 8) ili uz samu grobnu raku (grob 1). Isto se, jednim dijelom, može ustvrditi i za nalaze brončanih fibula (grob 4) koje su u samo dva slučaja nađene kao prilog oko sredine groba (grob 8 i 9). U samo dva groba uočena je veća koncentracija čavala (dvije veličine: 3—4 cm i 8—9 cm), iako u samo jednom grobu njihovu funkciju možemo posve pouzdano odrediti jer se radi o ukopu u koritasti drveni sanduk pa su čavli svojim rasporedom pratili spojeve dasaka po rubovima i uglovima groba (grob 1, sličnu situaciju u grobu 2 teže je objasniti jer su čavli u ovom slučaju pratili na mjestima vidljive tragove zapečenih stranica grobne rake).

Na nekropoli u Kunovec Bregu zastupljene su 4 grupe ukopa (Sl. 5):

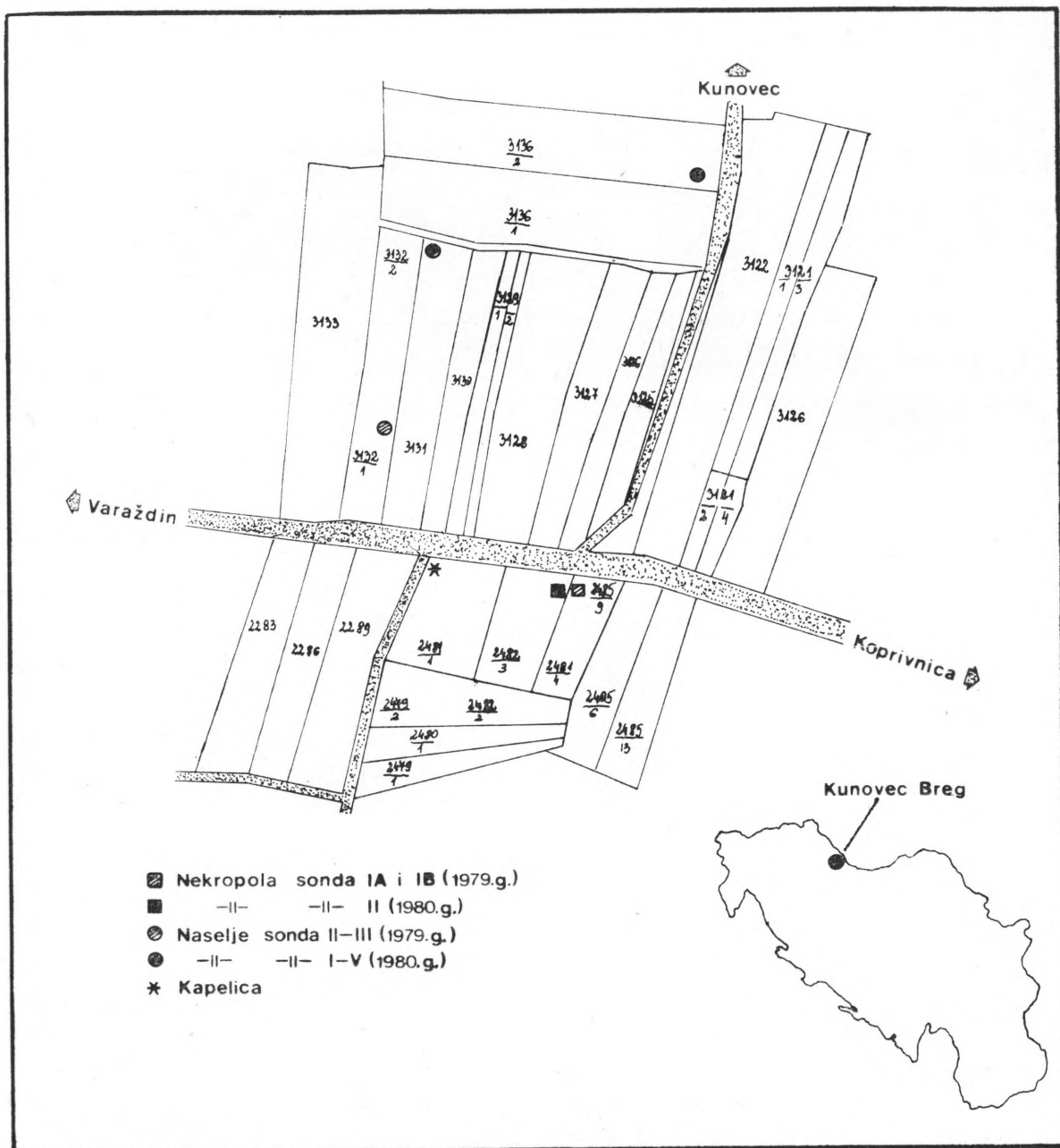
- grobna jama s priložima pohranjenim u koritasti drveni sanduk (grob 1),
- nepravilne pravokutne grobne jame ispunjene priložima i ostacima s lomače (grob 4, 5, 7 i 8),
- pravokutne grobne jame zapečenih stranica (grob 2 i 9),
- plitka kružna grobna jama s dnom popločenim ulomcima keramike i opeke ispunjena ostacima s lomače, keramičkim ulomcima i zemljom (grob 6).⁶

Opis grobova
(kat. čest. 2485/9 — vl. D. Habajac)

Grob A (uništen grob) — u jugoistočnom rubu sonde IA-kvadrant II uočeni tragovi gara i ulomci keramike.

1. Ulomak usta, vrata i trbuha jajolikog vrča oker-sive boje. Usta izvijena prema van i prstenasto oblikovana. Vrat cilindričan. Faktura sadrži dosta primjesa finog pijeska. Vel. ulomka 16,5x16 cm; Ø usta 7,9 cm (Tab. 1:1).
2. Ulomci dna, trbuha i usta sive bikonične čaše. Gornji dio trbuha konusno se sužuje prema naglašenim koso izvijenim ustima. Prstenasta nožica. Vis. cca 9 cm; Ø dna 3,6 cm.
3. Svjetiljka s dugim širokim kanalom. Na kanalu mali otvor za zrak. Na ramenu svjetiljke tri prizmatične bradavice. Na profiliranom dnu natpis: FORTIS. — Loeschcke tip X = Ivany tip XVII. (Tab. 1:3). Duž. 8,7 cm; vis. 3 cm; šir. 6,2 cm.

Grob 1 — orijentiran u pravcu istok-zapad (otklon prema sjeveru 10%). Ukop u drvenom koritastom sanduku u obliku nepravilnog

Slika 1. Katastarski plan istraženih površina u Kunovec Bregu

pravokutnika veličine: 142x57x46 cm. Debljina stijenki sanduka iznosi 1,5 cm. Čavli smješteni uz sjeverozapadni, sjeverni, istočni i južni rub grobne rake prate izgled drvenog sanduka. Grob ispunjen garom, nagorjelim gredama (3 komada uz sjeveroistočnu stijenu rake), kalciniranim kostima i priložima razasutim u različitim nivoima. U gornjoj niveleti groba na sjeveroistočnoj strani priloženi su brončani novac i vrč, a u sjeverozapadnom dijelu pri dnu grobne jame svjetiljka i brončani novac. Na dnu groba po sredini položeni su željezni nož i uz njega željezni klin. Uz grob na zapadnoj strani ulomak prizmatičnog staklenog vrča i brončana fibula.

1. Vrč sive boje, visokog cilindričnog vrata i bikoničnog visoko položenog ramena. Drška trakasta i narebrena. Na ramenu vrča žljebljeni ukras. Trbuh se koso sužuje prema ravnom dnu. Faktura sadrži dosta primjesa finog pijeska.
2. Zdjela oker boje sa širokim van izvijenim i prema dolje savijenim ustima. Prstenasto dno. Imitacija sig. forme Drag. 36. (Tab. 1:2).
3. Zdjela oker boje s odebljalim prstenasto profiliranim ustima. Prstenasto dno. Imit. fig. forme Drag. 37. (Tab. 1:3).
Vis. 6 cm; Ø usta 18 cm; Ø dna 4,3 cm.
4. Poklopac oker-sive boje konusnog oblika, fasetiranih stijenci i usta izvijenih prema van. Drška kratka i dugmetasta. (Tab. 1:4).
Vis. 6,3 cm; Ø usta 19,7 cm; Ø drške 4 cm.
5. Čaša sive boje jajolikog oblika s tragovima crnog premaza na vanjskoj stijenci. Usta naglašena i koso izvijena. Obli trbuh koso se sužuje prema naglašenoj konusnoj ravnoj nožici (Tab. 2:5).
Vis. 10,3 cm; Ø usta 6 cm; Ø trbuha 8,5 cm; Ø dna 3,5 cm.
6. Čaša oker boje jajolikog oblika. Usta naglašena i koso izdignuta. Obli trbuh koso se sužuje prema naglašenoj konusnoj ravnoj nožici. (Tab. 2:6).
Vis. 9 cm; Ø usta 5,4 cm; Ø trbuha 8,5 cm; Ø dna 3,5 cm.
7. Gornja polovina svjetiljke s dugim širokim kanalom. U kanalu mali otvor za zrak. Na ramenima dvije prizmatične bradvice. Loeschcke tip X = Ivany tip XVII (Tab. 2:7).
Duž. 10,3 cm; vis. 3,3 cm; šir. 7 cm.
8. Ulomak usta, vrata i drške staklenog prizmatičnog vrča. Usta izvijena prema van i ukrašena narebrenim linijama. Drška ukrašena metličastim uzorkom. (Tab. 3:8).
Vel. ulomka 4,3x4,8 cm; Ø usta 4,7 cm.
9. Oštećena snažno profilirana brončana fibula. Nedostaju spirala i igla. — Almgren 68. (Tab. 3:9).
Duž. 4,7 cm; Vis. 1,8 cm.
10. Nečitljiv brončani novac. (Tab. 3:10).
Tež. 2,11 gr; Ø 2,1 cm; os.?

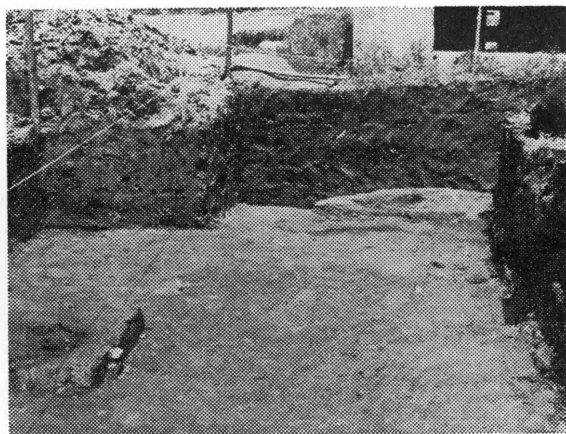
11. Nečitljiv brončani novac. (Tab. 3:11).
Tež. 3,54 gr; Ø 1,9 cm; os.?
12. Željezni nož s iskošenom kratkom drškom. (Tab. 3:12).
Duž. 17,7 cm.
13. Željezni klin ili šiljak.
Duž. 11,3 cm. (Tab. 3:13).
14. Željezni čavao (savijen; nađen pri dnu rake u blizini brončanog novca i svjetiljke — Tab. 3:14).
Duž. 7,3 cm.
15. Željezni čavao (nađen uz sjeverni rub s još dva čavla — br. 16—17 — Tab. 3:15).
Duž. 7,4 cm.
16. k.g. (Tab. 3:16).
Duž. 6,9 cm.
17. k.g. (Tab. 3:17).
Duž. 3,1 cm.
18. Željezni čavao (nađen pri dnu rake s još jednim čavlom — br. 19 — Tab. 3:18).
Duž. 2,4 cm.
19. k.g. (Tab. 3:19).
Duž. 1,9 cm.
20. Željezni čavao (nađen uz istočni i južni rub s još dva čavla — br. 21—22 — Tab. 3:20).
Duž. 2,4 cm.
21. k.g. (Tab. 3:21).
Duž. 3,3 cm.
22. k.g. (Tab. 3:22).
Duž. 3,1 cm.
23. Željezni čavao (nađen uz istočni dio groba s još jednim čavlom — br. 24 — Tab. 3:23).
Duž. 3,3 cm.
24. k.g. (Tab. 3:24).
Duž. 5 cm.
25. Željezni čavao (nađen s još jednim čavlom u sjeverozapadnom rubu groba — br. 26 — Tab. 3:25).
Duž. 4,8 cm.
26. k.g. (Tab. 3:26).
Duž. 5,2 cm.
27. Željezni čavao (nađen u jugoistočnom kutu groba Tab. 3:27).
Duž. 4,8 cm.
28. Željezni čavao (nađen u grobu s još jednim čavlom — br. 29 — Tab. 3:28).
Duž. 3,1 cm.
29. k.g. (Tab. 3:29).
Duž. 2,6 cm.
30. Željezni čavao (nađen uz sjeverni rub groba — Tab. 3:30).
Duž. 5,7 cm.
31. k.g. (Tab. 3:31).
Duž. 6 cm.

Grob 2 — orijentiran u pravcu jugoistok-sjeverozapad. Rubovi grobne rake mjestimično zapečeni s vidljivim mjestima jarko crvene boje. Grobna raka u obliku nepravilnog pravokutnika veličine: 80x50x20 cm. Ispunjena garom, smrvljenim kalciniranim kostima i keramičkim priložima koncentriranim najvećim dijelom uz južni i istočni dio groba. U sredini groba zdjela

sa ključem, a u zapadnom dijelu svjetiljka. Po jedan brončani novac priložen gotovo paralelno uz sjeverni i južni rub, prvi u gornjoj, a drugi u donjoj niveleti grobne jame. Željezni čavli raspoređeni su uz zapadni, sjeverni i južni rub groba (16 kom).

1. V r č oker boje, jajolikog oblika s visoko položenim trbuhom i trakastom narebrenom drškom. Cilindrični vrat lagano proširen prema ustima. Prstenasta zaravnjena usta izvijena prema van. Na ramenu vrča žljebljeni ukras. Dno prstenasto. (Tab. 3:1).
Vis. 23,5 cm; Ø usta 7 cm; Ø trbuha 14,5 cm; Ø dna 6,4 cm.
2. V r č oker boje jajolikog oblika s tankom takastom drškom. Cilindrični vrat lagano proširen kod ramena i usta. Prstenasta usta izvijena prema van. Na ramenu žljebljeni ukras. Dno prstenasto. (Tab. 4:2).
Vis. 14 cm; Ø usta 3 cm; Ø trbuha 7,8 cm; Ø dna 4 cm.
3. T a n j u r sive boje s tragovima crnog premaza. Stijenke koso zakošene. Dno ravno. (Tab. 4:3).
Vis. 3,9 cm; Ø usta 18,5 cm; Ø dna 14 cm.
4. T a n j u r oker boje. Stijenke zakošene i na ustima konveksno uvučene. Dno ravno. (Tab. 4:4).
Vis. 3,7 cm; Ø usta 18,5 cm; Ø dna 14 cm.
5. Č a š a oker boje jajolikog oblika i visoko položenog trbuha. Usta naglašena i zakošena. Trbuh se koso sužuje prema ravnom dnu. (Tab. 4:5).
Vis. 8,9 cm; Ø usta 7 cm; Ø trbuha 8,3 cm; Ø dna 3 cm.
6. Č a š a sive boje jajolikog oblika. Usta lagano naznačena i zakošena. Trbuh se koso sužuje prema naglašenom konusnoj ravnoj nožici. (Tab. 4:6).
Vis. 8,8 cm; Ø usta 6,5 cm; Ø trbuha 7,6 cm; Ø dna 3,1 cm.
7. S v j e t i l j k a sive boje, kratko zaobljenog nosa, bikoničnih stijenki i konkavnog na rubovima prstenasto profiliranog diska. Na nosu zakrčljali srcoliki ukras. Drška koso uzdignuta s ukrasom u obliku lista s naglašenim žilicama. — Loeschcke tip VIII = Ivany tip VII. (Tab. 4:7).
Duž. 8,5 cm; vis. 2,5 cm; 5,5 cm.
8. D u p o n d i j Trajana (Av: IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC P M TR P COS VII — Rv: SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS FORT RED, S | C), BMC Nr. 1029, Tab. 42:4. (Tab. 4:8).
Tež. 4,68 gr; Ø 2 cm; Os. ↓.
9. A s Hadrijana (Av: HADRIANVS AVGVSTI — Rv: COS III, S | C), BMC Nr. 1341, Tab. 82:13. (Tab. 4:9).
Tež. 4,58 gr; Ø 2,7 cm; Os. ↓.
10. Dva ulomka z d j e l e ukrašene pečatnim trokutastim uzorkom. (Tab. 5:10).
Vel. ulomka 1,9x1,2 cm i 2,7x2,2 cm.
11. U lomak staklene posude (balsamarija?) nađen neposredno uz južni rub grobne jame. (Tab. 5:11).
Vel. ulomka 1,3x1 cm.

Slika 2. Pogled na dijelove sonde IA i IB (1979. godine)

12. Željezni ključ. (Tab. 5:12).
Duž. 7,1 cm.
13. Željezna drška i dijelovi okova drvene škrinjice (11 kom.) s ukrasnom četvrtastom željeznom pločicom. U gornjem dijelu drške polukružni željezni pridrživač. Na dijelovima okova sačuvani elementi željeznih zakovica. (Tab. 5:13).
Drška: duž. cca 12,5 cm; vis. luka 3,4 cm; vis. pridrživača 3 cm. — Vel. ukrasne pločice 8,8x7,8 cm.
14. Glavica željeznog čavla (nađen uz sjeverni rub groba s još tri čavla — br. 13—15 — Tab. 5:14).
Duž. 1,1 cm.
15. k.g. (Tab. 5:15).
Duž. 0,8 cm.
16. k.g. (Tab. 5:16).
Duž. 1,8 cm.
17. k.g. (Tab. 5:17).
Duž. 2,1 cm.
18. Željezni čavao (nađen uz sjevernu stranu groba s još jednim čavlom — br. 17 — Tab. 5:18).
Duž. 4,7 cm.
19. k.g. (Tab. 5:19).
Duž. 6,8 cm.
20. Željezni čavao (nađen kod sive čaše uz sjeverni rub groba — Tab. 5:20).
Duž. 5,5 cm.
21. Željezni čavao (nađen uz sjeverni rub groba — Tab. 6:21).
Duž. 8,1 cm.
22. Željezni čavao (nađen uz zapadni rub groba — Tab. 6:22).
Duž. 8,1 cm.
23. k.g. (Tab. 23).
Duž. 7,7 cm.

24. Željezni čavao (nađen u jugozapadnom dijelu groba — Tab. 6:24).
Duž. 4,7 cm.
25. k.g. (nađen u blizini oker šalice uz zapadni rub groba — Tab. 6:25).
Duž. 3,2 cm.
26. k.g. (nađen uz zapadni rub groba — Tab. 6:26).
Duž. 8,1 cm.
27. k.g. (Tab. 6:27).
Duž. 7,8 cm.
28. k.g. (Tab. 6:28).
Duž. 2,7 cm.
29. Željezni čavao (nađen u istočnoj polovici groba — Tab. 6:29).
Duž. 2,5 cm.
30. Željezni predmet romboidnog oblika (Tab. 6:30).
Duž. 6,3 cm.

(kat. čest. 2481/3 — vl. P. i M. Sabolića)

Grob 3 (neistražen) — nalazi se najvjerojatnije jugoistočno od kontrolnog kvadranta 21. Uočen na osnovu tragova gara i nalaza oštećenog željeznog noža u jugoistočnom kutu sonde II.

1. Željezni nož širokog jednosječnog sječiva (prelomljeno) i ukrasne koštane zakovice na oštećenoj kratkoj dršci. (Tab. 6:1).
Duž. 11,2 cm; šir. 3,8 cm; deblj. 0,6 cm. (Duž. sječiva 8,1 cm; duž. drške 3,1 cm).

Grob 4 — orijentiran u pravcu istok-zapad. Ukop u grobnu jamu u obliku nepravilnog pravokutnika veličine: 87x53x32 cm. Grob ispunjen garom i usitnjenim kalciniranim kostima. U gornjoj niveleti grobne rake uočeno je nekoliko kamenih oblutaka i izlomljenih ulomaka keramike. 30 cm sjeverno od groba u kontrolnom kvadrantu 12 u gornjoj niveleti groba 4 nađen je brončani novac i fragmentirana brončana fibula

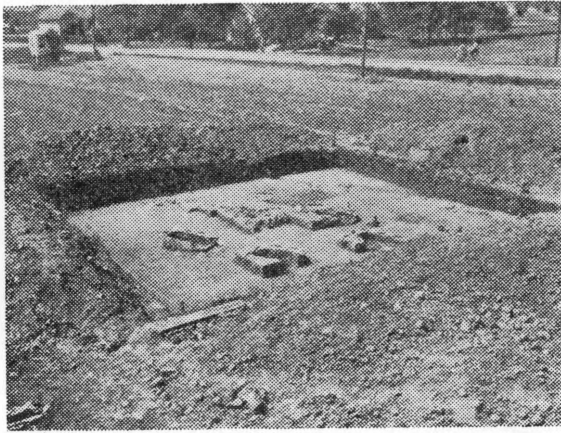
1. Ulomci trbuha (3 kom) i dna (1 kom) jajolikog vrča sivo-oker boje. Faktura sadrži dosta primjesa finog pijeska. Prstenasto dno. (Tab. 6:1).
Ø dna cca 7 cm.
2. Ulomci trbuha (2 kom) i dna (1 kom) lonca oker boje. Faktura sadrži dosta primjesa finog pijeska. Prstenasto dno. (Tab. 7:2).
Ø dna cca 15 cm.
3. Ulomci trbuha (3 kom) lonca oker boje s tragovima crvenog premaza. (Tab. 7:3).
Vel. ulomaka 2,1x1,7 cm; 3,5x2,1 cm; 3,8x2,2 cm; deblj. 0,6—0,9 cm.
4. Ulomak trbuha lonca (?) sivo-smeđe boje. (Tab. 7:4).
Vel. ulomka 4,1x3,7 cm.
5. Fragmentirana snažno profilirana brončana fibula. Sačuvan dio luka, baza glave i štitnik spirale — Almgren 68 (?). (Tab. 7:5).
6. Sestercij Trajana (Av: IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC P M TR P COS VI P P — Rv: SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS, PROSCAVG), BMC Nr. 1026, Tab. 42:1. (Tab. 7:6).
Tež. 16,36 gr; Ø 3,3 cm; os. ↓.

7. Glavica željeznog čavla (nađena uz ulomak trbuha vrča br. 1 — Tab. 7:7).

Grob 5 — orijentiran u pravcu istok-zapad. Ukop u grobnu jamu u obliku nepravilnog pravokutnika veličine: 122x51x28 cm. Grob ispunjen garom usitnjenim kalciniranim kostima i rijetkim keramičkim priložima koncentriranim uz istočni (vrč) i zapadni (tanjur) rub groba. Veća koncentracija smrvljenih kalciniranih kostiju i gara zamijećena je u središnjem dijelu groba. S istog mjesta potječu nalazi brončanog novca. Keramički ulomci razbacani uglavnom unutar groba na različitim nivoima (br. 6—12).

1. Vrč crveno-oker boje jajolikog oblika s trakastom narebrenom drškom. Cilindrični vrat koso proširen prema ustima. Usta izvijena prema van i prstenasto oblikovana. Dno prstenasto. (Tab. 7:1).
2. Tanjur oker boje. Stijenke zakošene i na ustima konveksno uvučene. Tragovi zagasito crvenog premaza s vanjske i unutarne strane. Dno ravno. (Tab. 7:2).
Vis. 2,9 cm; Ø usta 16 cm; Ø dna 12,3 cm.
3. Brončani novac. Nečitljiv. (Tab. 7:3).
4. k.g. (Tab. 7:4).
5. Savijen željezni čavao (nađen u blizini novca — Tab. 7:5).
6. Dno vrča crveno-oker boje. (Tab. 7:6).
Ø 7,7 cm.
7. Ulomak dna vrča ili lonca oker boje. Prstenasto dno. (Tab. 8:7).
Ø dna cca 7 cm.
8. Ulomak trbuha lonca sivo-smeđe boje ukrašenog metličastim uzorkom. Faktura sadrži dosta primjesa kvarca krupnijeg granulata. (Tab. 8:8).
Vel. ulomka 6,8x5 cm.
9. Ulomak usta žare crno-smeđe boje zakošenog narebrenog vrata. Usta blago izvijena. Faktura sadrži dosta primjesa sitnijeg kvarca. (Tab. 8:9).
Vel. ulomka 5,5x4,1 cm.
10. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha čaše oker-sive boje. Trbuh se koso sužuje prema ravnom dnu. (Tab. 8:10).
Vel. ulomka 3,3x2,2 cm; Ø dna cca 4 cm.
11. Ulomak usta lonca sive boje. Vrat profiliran. Usta naglašena i izvijena prema van. (Tab. 8:11).
Vel. ulomka 2x1,5 cm.
12. Ulomak trbuha lonca sivo-smeđe boje. Ukrašen četverokutni pečatni uzorak. (Tab. 8:12).
Vel. ulomka 1,5x1,3 cm.

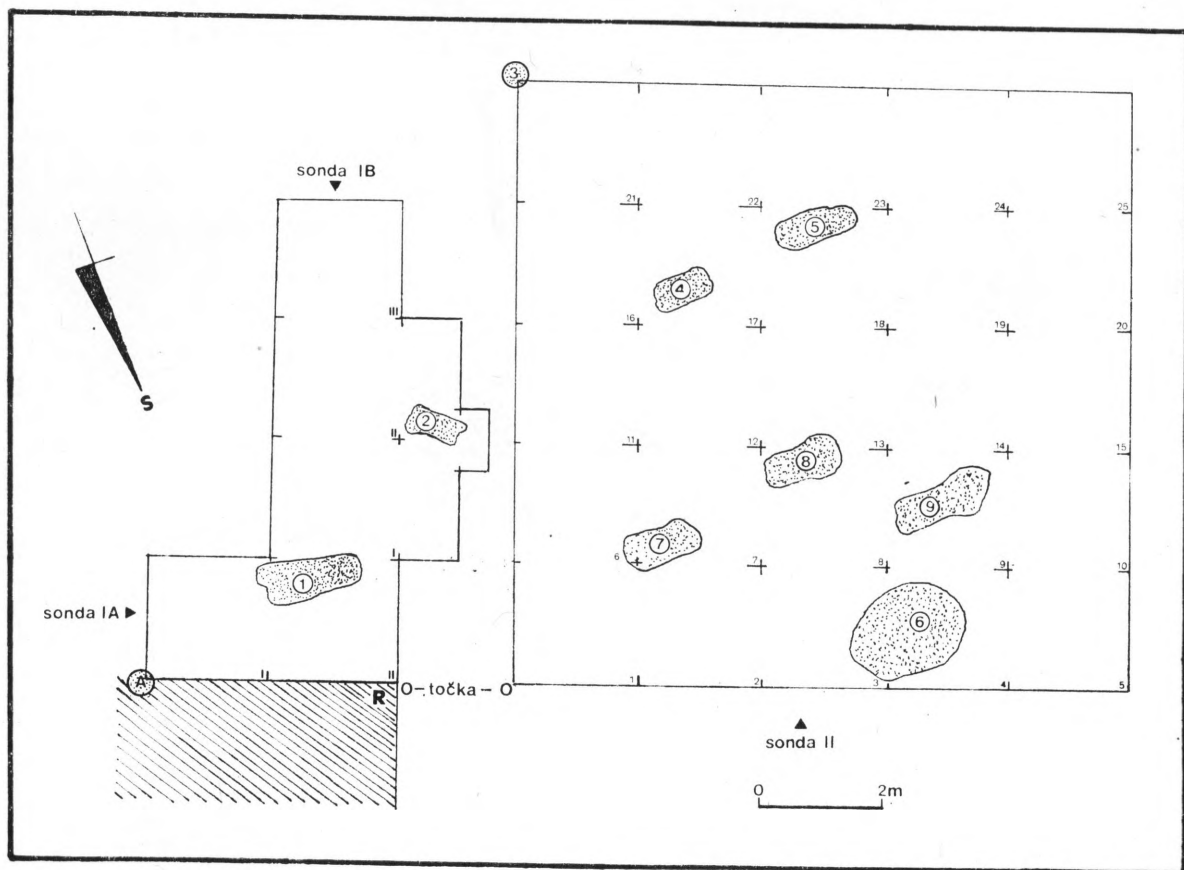
Grob 6 — plitka okrugla jama nepravilnog oblika promjera 160—187 cm. Ispunjena velikom količinom različitog keramičkog posuđa (pretežno fragmentiranog), zemljom, te malom količinom gara i usitnjenih kalciniranih kostiju. Opekom i keramičkim ulomcima popločeno dno grobne jame. Po sredini groba usječen kanal širine 45 cm koji je najvjerojatnije ošteti dobar dio grobnih priloga. (Nastavak ovog kanala zamijećuje se i zapadnije u obližnjem ogradnom jarku).

Slika 3. Sonda II (1980. g.). U gornjem lijevom uglu kapelica

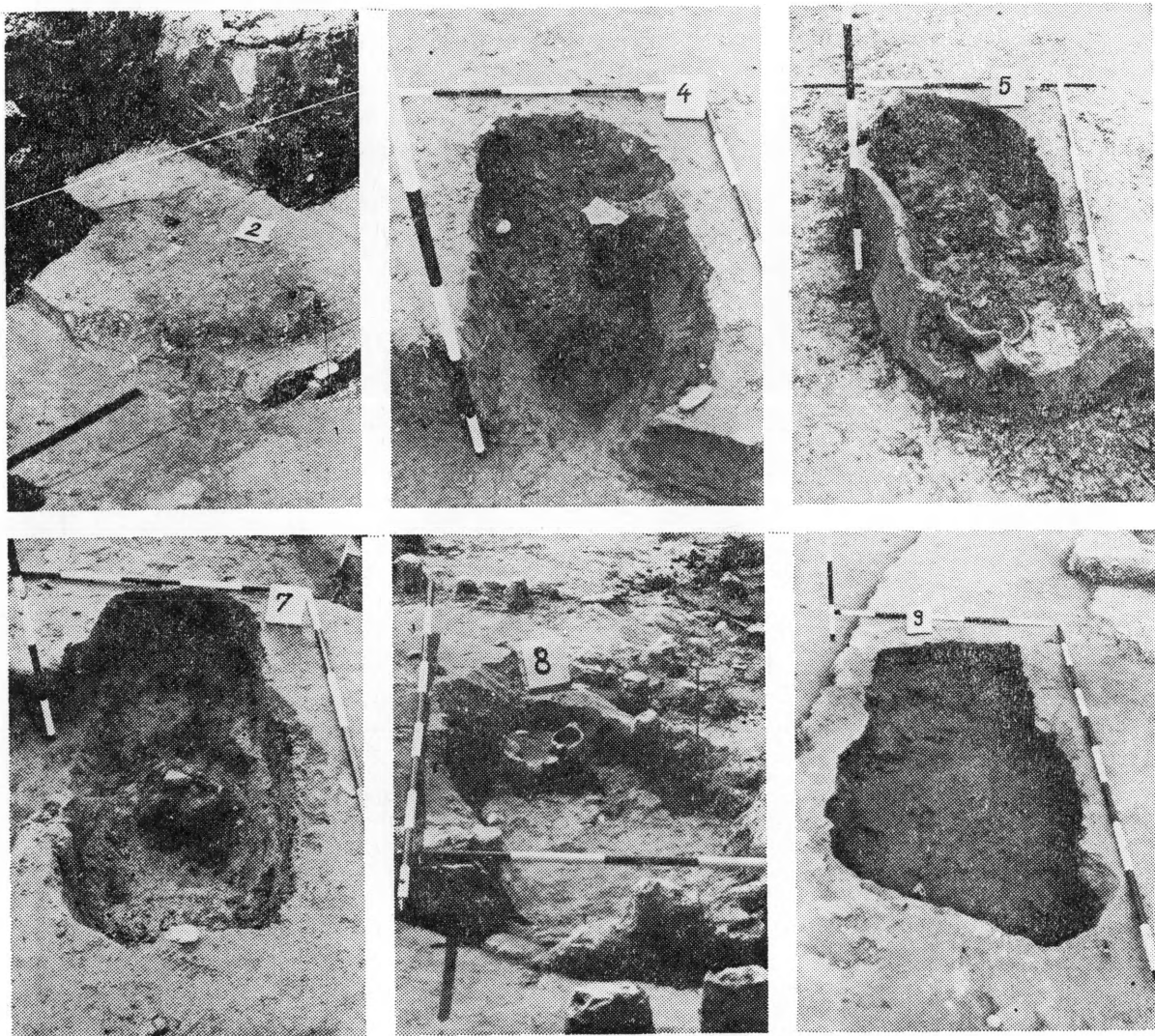
1. Ulomci dna i trbuha vrča oker boje sferičnog trbuha i kratkog vrata s blago naglašenim prelazom na ramenu. Dno prstenasto. (Tab. 8:1).
Vel. cca 25 cm; Ø trbuha cca 19 cm; Ø dna 7,5 cm.
2. Ulomci dna i trbuha vrča crveno-okere boje. Dno prstenasto. (Tab. 9:2).
Ø dna 10,7 cm.
3. Ulomci dna trbuha i vrata amfore (vrča s dvije drške) oker boje, fino uglačanih stijenki s dvije trakaste drške. Širok cilindrični vrat s prstenastom profilacijom i odebljanim trakastim ustima. Trbuh sferičnog oblika s visoko položenim ramenom. Dno prstenasto. (Tab. 9:3).
Vis. cca 50 cm; Ø usta 16,1 cm; Ø dna 15 cm.
4. Ulomka usta i vrata lonca sive boje jajolikog oblika. Usta prstenasto zaobljena i žljebljena. Faktura sadrži dosta primjese pijeska. (Tab. 9:4).
Vel. ulomka 12,1x8,1 cm; Ø usta cca 21 cm.
5. Ulomci usta i vrata lonca sive boje jajolikog oblika. Usta prstenasto zaobljena. Faktura sadrži dosta primjese finog pijeska. (Tab. 9:5).
Ø usta cca 24 cm.
6. Lonac smeđe-sive boje slabo naglašenog trbuha, izdignutog vrata i ravnih usta. Na vratu izbušene dvije male rupice (suprotna strana lonca nije sačuvana). Grublja faktura sadrži dosta primjese krupnijeg kvarca i pijeska. Dno ravno. (Tab. 9:6).
Vis. 20,6 cm; Ø usta 20,6 cm; Ø trbuha 22 cm; Ø dna 11 cm.
7. Ulomci usta i dna trbušnog lonca smeđe-sive boje lagano iskošenih i gore željebljenih usta. Trbuh ukrašen metličastim uzorkom. Grublja faktura sadrži primjese krupnijeg kvarca i pijeska. Dno ravno. (Tab. 10:7).
Vel. ulomka 12x8,9 cm i 3x5,9 cm; Ø usta cca 21 cm; Ø dna 12 cm.
8. Ulomci lonca smeđe-sive boje. Na konusnom narebrenom vratu slabo naglašena prstenasta usta. Trbuh ukrašen četverokutnim uzorkom u pravilnom horizontalnom nizu. Grublja faktura sadrži krupniji granulat kvarca i pijeska. Dno ravno (Tab. 10:8).
Ø usta i dna cca 12 cm.
9. Poklopac sivo-smeđe boje lagano zadebljanih i izvijenih usta. Drška konusnog oblika s konkavnom gornjom plohom. Fino uglačan i dobro pečen. (Tab. 10:9).
Vis. 4,5 cm; Ø usta 12 cm; Ø drške 3,1 cm.
10. Ulomak visokog poklopa crveno-okere boje, debljih stijenki, nepravilnog oblika. Draška konusnog oblika i ravne gornje plohe. Faktura sadrži dosta primjese finog pijeska. Loše pečen. (Tab. 10:10).
Vis. ulomka 7,5 cm; Ø drške 5,2 cm.
11. Poklopac sivo-smeđe boje, nepravilnog oblika i uglačane površine. Usta zaravnjena. Konusna drška oštećena. Faktura sadrži dosta primjese krupnijeg pijeska i nešto kvarca. (Tab. 10:11).
Vis. 11,5 cm (bez drške); Ø usta 30 cm.
12. Ulomci tronožnika smeđe-sive boje narebrenih stijenki i u gornjem dijelu zaobljenog trbuha. Usta koso uvučena. Grublja faktura sadrži dosta primjese krupnijeg granulata kvarca i pijeska. (Tab. 11:12).
Vis. cca 15 cm; Ø usta 20 cm.
13. Ulomak usta i izljeva većeg tarionika s plitkim recipijentom. Usta izvijena prema dolje. Crveno-okere boje. (Tab. 11:13).
Ø usta cca 30 cm.
14. Oštećena zdjela sive boje tankih, fino pečenih stijenki. Prstenasta zaobljena usta lagano uvučena. Stijenke ukrašene pečatnim trokutastim uzorkom u horizontalnom nizu. Dno ravno. Imit. sig. forme Drag. 17B. (Tab. 11:14).
Vis. 7 cm; Ø usta 17,3 cm; Ø dna 5 cm.
15. Ulomci trbuha i usta zdjele sive boje tankih, fino pečenih stijenki. Prstenasta zaobljena usta lagano uvučena. Stijenke ukrašene pečatnim trokutastim uzorkom, te horizontalnim (kod usta) i vertikalnim (pri dnu trbuha) urezima. — Imit. sig. forme Drag. 17B. (Tab. 11:15).
Vel. ulomaka 4,5x3,8 cm i 3,8x2,2 cm; Ø usta cca 17 cm.
16. Ulomci usta i donjeg dijela trbuha zdjele sive boje tankih, fino pečenih stijenki. Prstenasta zaobljena usta lagano uvučena. Stijenke ukrašene pečatnim romboidnim uzorkom (kod usta) i vertikalnim urezima (pri dnu trbuha). (Tab. 11:16).

- Vel. ulomaka 4,6x2,5 i 3,6x3,3 cm; Ø usta 17 cm.
17. Ulomak dna i trbuha bikonične zdjele sive boje tankih, fino pečenih stijenki. Pri dnu trbuha ukras u vidu vertikalnih ureza. Dno ravno. (Tab. 11:17).
Vel. ulomaka 4x3,8 cm i 3,7x2,3 cm; Ø dna cca 5 cm.
  18. Ulomci usta i dna bikonične zdjele od fine dobro pročišćene svjetle gline s tragovima smeđeg premaza. Na trбуhu ukras u vidu plastične girlande i kapljičastog barbotina. Dno ravno. (Tab. 12:18).
Vel. ulomka 4,7x4 cm; Ø dna cca 4 cm.
  19. Oštećena šalica sive boje tankih, fino pečenih stijenki s tragovima crnog grafitnog premaza. Uvučen vrat dvostruko profiliran. Usta zaobljena. Trбуha ukrašen trokutastim pečatnim uzorkom. Dno ravno. (Tab. 12:19).
Vis. 9 cm; Ø usta 8,5 cm; Ø trбуha 9,2 cm; Ø dna 3,5 cm.
  20. Ulomci usta i trбуha staklene posude (balsamarija?) plavo-zelene boje. (Tab. 12:20).
Vel. ulomaka 5,6x6,9 cm, 1,6x1,6 cm i 2,3x0,8 cm (usta).
  21. Dio željezne drške drvene posude (?). Polukružno izvijen. S jedne strane sačuvane kuke za vješanje ojačane po sredini kratkom željeznom šipkom. (Sl. 6).
Duž. 14,1 cm; vis luka 6,7 cm.
  22. Ulomak glave i donjeg dijela željeznog klina. (Tab. 12:22).
Duž. 3,7 cm.
  23. Dupondij Nerve (Av: IMP NERVA CAES AVG P M TR P COS III P P — Rv: FORTVNA AVGVST, S | C), BMC Nr. 123, Tab. 6:5. (Tab. 12:23).
Tež. 7,02 gr; Ø 2,5 cm; os. ↓.
  24. Ulomci različitog posuđa: dna lonca, stijenki zdjele, stijenki zdjele imitacije sig. forme Drag. 15, i dr. (Tab. 12:24).

Slika 4. Situacioni plan sonde IA i IB (1979. g.) i sonde II (1980. g.).

Slika 5. Grobne jame (2,4,5,7,8 i 9) u toku istraživanja

Grob 7 — orijentiran u pravcu istok-zapad. Ukop u grobnu jamu u obliku nepravilnog pravokutnika veličina 121x58x34 cm. Grob ispunjen zemljom, garom i usitnjenim kalciniranim kostima. U sredini grobne jame okruglo udubljenje promjera 23 cm u koje je položen veći grumen zapečene zemlje. Grobne priloge sačinjavaju isključivo sitniji keramički ulomci.

1. Ulomak usta i trbuha zvonolike čaše oker boje. Usta koso izvijena i lagano nagla-

šena. Po sredini užljebljena horizontalna linija. (Tab. 12:1).

2. Ulomak usta staklene posude (balsamarija?) plavo-zelene boje. (Tab. 12:2).
3. Fragmentirani željezni čavao. (Tab. 12:3).
4. Ulomak trbuha lonca oker-smeđe boje ukrašenog metličastim uzorkom. Grublja faktura sadrži krupniji granulat kvarca i pijeska. (Tab. 13:4).
Vel. ulomka 3x2,1 cm.

5. Ulomak usta i dna tarionika oker boje s tragovima pijeska i zelene glazure na unutrašnjoj stijenci. (Tab. 13:5).
Vel. ulomka 9,2x6,1 cm (usta); 10,2x6,7 cm (dno).
6. Ulomak usta lonca oker boje. Usta zaobljena i koso izvijena. (Tab. 13:6).
Vel. ulomka 8,5x3,1 cm; Ø usta cca 20 cm.
- Grob 8 — orijentiran u pravcu istok-zapad. Jednostavan ukop u grobnu jamu u obliku nepravilnog pravokutnika veličine: 130x83x24 cm. Grob ispunjen garom, smrvljenim kalciniranim kostima i grobnim priložima koncentriranim pretežno u istočnom, a zatim opet u zapadnom dijelu groba. Oko sredine groba položen željezni ključ (br. 20). Od četiri čavla priložena u grobu tri su nađena u istočnoj polovici, a samo jedan uz zapadni rub groba. Novac je položen u sjeverozapadnom rubu groba u visini gornje nivele. Pored cijelih ili fragmentiranih priloga u grobu je nađena veća količina sitnijih keramičkih ulomaka.
1. Vrč oker boje uglačanih stijenci. Cilindričnog vrata i izvijenih usta ukrašenih željebljenjem. Trbuh cilindričan. Dno prstenasto. (Tab. 13:1).
2. Ulomci trbuha i usta manjeg trbušastog lonca sive boje. Usta lagano izvijena. Faktura sadrži dosta primjesa kvarca i krupniji granulat pijeska. (Tab. 13:2).
Ø usta cca 10 cm.
3. Ulomci trbuha i usta trbušastog lonca crveno-okker boje. Usta izdignuta i izvijena. Faktura sadrži dosta primjesa pijeska. (Tab. 13:3).
Vel. ulomka 12,6x12,8 cm; Ø usta cca 14 cm.
4. Ulomak konične zdjele crvene boje, uglačanih stijenci. Usta uvučena. (Tab. 14:4).
Vel. ulomka 3,8x5,2 cm; Ø usta cca 14 cm.
5. Ulomak poklopca oker boje. Usta lagano izvijena. (Tab. 14:5).
Vel. ulomka 6,3x4,4 cm; Ø usta cca 17,5 cm.
6. Ulomak poklopca debelih stijenci sive boje. Konusna drška s konkavno udubljenom gornjom plohom. (Tab. 14:6).
Vel. ulomka 7,3x5,1 cm; Ø drške 5,1 cm.
7. Ulomak dna tarionika oker boje. (Tab. 14:7).
Vel. ulomka 4,4x4,7 cm.
8. Kruškolika čaša sive boje. Usta koso izdignuta i blago trakasto profilirana. Dno prstenasto. (Tab. 14:8).
Vis. 8,2 cm; Ø usta 7,1 cm; Ø trbuha 8,4 cm; Ø dna 3,1 cm.
9. Čaša jajolikog oblika sive boje. Usta uvučena i slabo profilirana. Rame trbuha ukrašeno željebljenom horizontalnom linijom. (Tab. 14:9).
Vel. ulomka 5,6x8 cm; Ø usta 6,2 cm.
10. Čaša jajolikog oblika oker-sive boje. Usta uvučena i slabo profilirana. Rame trbuha naznačeno užljebljenom horizontalnom linijom. (Tab. 14:10).
Vel. ulomka 5,7x4,1 cm; Ø usta 5,7 cm.
11. Svjetiljka sive boje u obliku šalice ili zdjelice. Slabo naznačen organski povezan nos. Na konveksnom disku veći središnji otvor bez prstena. Trakasta drška lučno izvijena. Dno ravno. Ivany tip XXII/4—5. (Tab. 15:11).
Duž. 6,8 cm; vis. 2,7 cm; šir. 5,4 cm.
12. Svjetiljka oker boje u obliku šalice ili zdjelice. Okruglog tijela i slabo naznačenog nosa. Na konveksnom disku veliki središnji otvor bez prstena. Trakasta drška lučno izvijena (fragmentirana). Dno ravno Ivany tip XXII/4—5. (Tab. 15:12).
Duž. 5,3 cm; vis. 2,1 cm; šir. 4,5 cm.
13. Svjetiljka uglatog nosa sive boje. Okruglo tijelo s ravnim diskom i središnjim prstenasto oblikovanim otvorom. Trakasta drška lučno izvijena (fragmentirana). Dno ravno. — Loeschcke tip II = Ivany tip V. (Tab. 15:13).
Duž. 9,8 cm; vis. 2,8 cm; šir. 6,5 cm.
14. Svjetiljka oker boje otvorenog tipa. Zaobljeni nos apliciran na zdjelicišti recipijent čiji su rubovi konkavno povijeni. Trakasta prstenasto oblikovana drška visoko izdignuta. Dno ravno. Loeschcke tip XII. (Tab. 15:14).
Duž. 13,5 cm; vis. 3,2 cm (s drškom: 5,2 cm); šir. 8 cm.
15. Ulomak usta staklene posude. (Tab. 16:15).
Vel. ulomka 1,3x0,8 cm.
16. Brončana fibula s dva diska na luku. Držac igle fragmentiran. Spirala i igla nisu sačuvane. Garbsch 236c. (Tab. 16:16).
Duž. 3,5 cm; vis. 0,4 cm.
17. Pravokutna brončana pločica (nađena uz vrč — Tab. 16:17).
Duž. 3,5 cm; šir. 0,7 cm; vis. 0,4 cm.
18. Fragmentirana okrugla ukrasna brončana pločica. Ukrašena koncentričnim krugovima. Po rubu pločice u pravilnom redu raspoređene rupice za pričvršćivanje. Predstavlja dio ukrasa (vjerojatno vanjske stijenke) drvene škrinjice sa željeznim okovima — br. 29. (Tab. 16:18).
Ø cca 6 cm.
19. Fragmentirani brončani novac istrošen i nečitljiv. (Tab. 16:19).
Tež. 1,70 gr; Ø 1,8 cm; os. (?)
20. Željezni ključ (nađen oko sredine groba — Tab. 16:20).
Duž. 10 cm.
21. Željezni ključ, fragmentiran (nađen nedaleko svjetiljke br. 13 — Tab. 16:21).
Duž. 5,4 cm.
22. Željezna drška i dijelovi okova drvene škrinjice (5 kom). Na dijelovima okova sačuvani elementi željeznih zakovica. (Tab. 16:22).
23. Željezna motičica sa svinutim klinom pri vrhu (Tab. 16:23).
Vel. 10,6x9,1 cm; (sa drškom 11,3 cm).

24. Željezni klin? (Tab. 16:24).
Duž. 8 cm.
25. Željezni predmet, presavijen. Fragmentiran. (Tab. 17:25).
Vel. 8,3 cm.
26. Željezni predmet savijen. Krajevi oštećeni i s jedne strane zadebljani. (Tab. 17:26).
Vel. 12 cm.
27. Željezni čavao (nađen ispod svjetiljke br. 12 — Tab. 17:27).
Duž. 4 cm.
28. Željezni čavao (nađen uz zapadni rub groba — Tab. 17:28).
Duž. 1,5 cm.
29. Željezni čavao (nađen u sjevernom dijelu groba — Tab. 17:29).
Duž. 8,3 cm.
30. Željezni čavao (nađen u južnom dijelu groba — Tab. 17:30).
Duž. 2,3 cm.
31. Ulomci različitog posuđa: imitacija zdjele sig. forme Drag. 37, drška lonca, drška amfore i dr. (Tab. 17:31).

Grob 9 — orijentiran u pravcu istok-zapad. Grobna jama jarko crveno zapečenih strana (zapadna strana veoma slabo vidljiva) u obliku nepravilnog pravokutnika veličine: 121x75x20 cm. U zapadnom dijelu groba sloj gara produžuje grobnu jamu za čitavih 40 cm. Grob ispunjen garom, zemljom, grumenima zapečene zemlje pretežno u istočnom dijelu) i usitnjenim kalciniranim kostima. Malobrojni keramički materijal koncentriran u istočnom dijelu groba. Nešto fragmentiranih ulomaka keramike i oštećena brončana fibula postavljeni u sredini grobne jame.

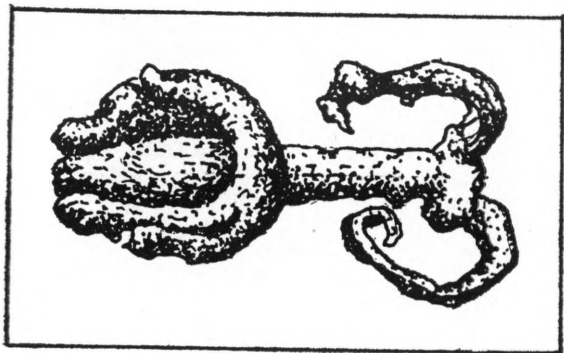
1. Vrč jajolikog oblika oker-sive boje uglačanih stijenki. Cilindrični vrat proširen kod usta izvijenih i ukrašenih žljebljenjem. Dno prstenasto. (Tab. 18:1).
Vis. 25,1 cm; Ø usta 7,4 cm; Ø trbuha 15,5 cm; Ø dna 6,3 cm.
2. Ulomci zdjele sivo-okere boje sa širokim van izvijenim ustima. Faktura sadrži dosta primjesa finog pijeska. Imit. sig. forme Drag. 36. (Tab. 18:2).
Vel. ulomka 7,2x5,1 i 10x3,1 cm; Ø usta 16 cm.
3. Ulomci tanjura sive boje blago izvijenih usta ukrašenih žljebljenjem. Na stijenama tragovi crvenog bojanja. Varijacija sig. forme Drag. 36. (Tab. 18:3).
Vel. ulomka 10,8x4,3 cm; Ø usta cca 30 cm.
4. Ulomak dna i donjeg dijela lonca lonca sive boje ukrašenih horizontalnim žljebljenim linijama. (Tab. 18:4).
Vis. ulomka 5,1 cm.
5. Ulomak luka brončane fibule s jedva nagašenom profilacijom. (Tab. 18:5).
Duž. 3,2 cm; vis. 1,2 cm.
6. Ulomak staklene posude plavo-zele boje. (Tab. 18:6).
Vel. ulomka 1,7x1,1 cm.

Izvan grobova otkrivenih u sondi II mogle su se mjestimično zapaziti veće količine uloma-

ka, prvenstveno keramičkog posuđa koje se u pravilu nije moglo vezati uz fragmentirane keramičke nalaze iz otvorenih grobnih cjelina. Pri tome treba ipak istaknuti postojanje dvije veće grupe ovakvih nalaza:

1. U kvadrantima 1, 1/6 i 6 (kojima blizinom gravitira grob 7) zamijećeni su u grupama, ali najčešće razbacani ulomci lonaca, jajolikog vrča, zdjele, čaša i čavala (Tab. 19:1—13, 20:1—2) pronađeni na dubini oko 40—60 cm što odgovara visini gornje nivelete grobnih jama otkrivenih u sondi II. Na istoj dubini pored ulomaka keramike zapažena je i nešto veća koncentracija dravskog valuća i izlomljene opeke u obimu koji je karakterističniji za slojeve postavljene na dubini 20—40 cm.
2. U kvadrantima 5, 9/10, 10, 14, 15, 20 i 25 zapažena je druga grupa po svom karakteru, čini se posve drugačija. Ovdje nalazi postaju brojniji tek na dubini 60—100 cm što je u većini slučajeva čak 15—20 cm dublje od donje nivelete grobova otkrivenih u sondi II. Nesumnjivo je dakle da u zapadnim kvadrantima postoji specifičan posve ritualni prostor nekropole u formi ogradnog jarka ili pak žrtvenog rova slične namjene. Položaj ogradnog (žrtvenog) jarka pokazuje (na osnovu dosadašnjih istraživanja) orijentaciju u pravcu sjeveroistok-jugozapad u duljini 6—10 m koji se na ovom potezu ocrtavao kao deblji kulturni sloj sačinjen od velike količine valuća, keramike i opeke s očito dva naboja izmiješana, ali ipak odijeljena slojem gara i pepela. Odstupanje od osnovnog pravca uočeno je jedino u kvadrantu 14 gdje je i dubina nešto manja 60—80 cm, te odgovara dubinama grobnih raka. U južnim kvadrantima 20 i 25 ulomci keramike, opeke, valuća i gara zamijećeni su u znatno reduciranom broju, ali na dubini 60—90 cm. U velikoj količini keramičkog materijala nađenog u ogradnom (žrtvenom) jarku dominantno mjesto pripada različitim oblicima čaša i lončića pretežno sive (rijeđe okere) boje (Tab. 20:3, 9—10, 21:2—4, 24:11, 25:2, 13, 26:1, 27:5), poklopcima (Tab. 20:7, 21:10, 25:5) i loncima čiji su dijelovi ponekad rasuti u više kvadranta (kvadranti 14, 15 i 20 — Tab. 25:10). Daleko najveći broj sigilatnog, istina fragmentiranog materijala nađenog u sondi II potječe baš iz ogradnog jarka (Tab. 21:8, 22:10, 23:14, 24:6, 25:19, 27:17) kao i rijetki nalazi staklenog posuđa (Tab. 25:17) i fibule (Tab. 23:3). Među predmetima od željeza dominiraju čavli (Tab. 22:12, 25:14—15), klin (Tab. 23:4), šiljak (Tab. 23:5), klamfa (Tab. 25:4) i konjska potkova (Tab. 24:1) koju je moguće vezati uz nalaze loše sačuvanih kostiju ili dijelova životinjskog kostura (konja?) uočeno u kvadrantu 5. Nalazi kostiju zapaženi su također u južnim dijelovima kvadranta 10, u kvadrantu 15, a zatim opet u južnom rubu kvadranta 25. Pored ovog o ritualnoj namjeni

Slika 6. Željezna drška iz groba 6 (br. 21)

ogradnog jarka govorio bi i nalaz fragmentirane sive čaše ili lončića sa okruglim probušenim dnom (Tab. 22:1) nađene u kvadrantu 5. Iz ogradnog jarka potječe i nalaz sestercija Marka Aurelija (kovan 167—168. god.) pronađen u kvadrantu 15 u visini gornje nivelete, tj. na dubini od 64 cm. (Sl. 8).⁹

Popis nalaza nađenih izvan grobova

Kvadrant 1:

1. Ulomci sivog lonca izvijenih zaravnjenih usta ukrašenih žljebljenjem. Faktura sadrži dosta primjesa sitnijeg pijeska i kvarca. (Tab. 19:1).
Ø usta cca 21 cm.
2. Ulomak vrata i usta sivog lonca. Usta izvijena i odebljala. Vrat odijeljen od trbuha dvijema horizontalno žljebljenim linijama. (Tab. 19:3).
Vel. ulomka 3,2x8,7 cm; Ø usta cca 12 cm.
3. Više ulomaka dna, trbuha i usta sive trbušaste čaše. Kratka usta koso izvijena. Vrat naznačen dvjema horizontalnim žljebljenim linijama. Na vanjskim stijenjkama vidljivi tragovi smeđeg premaza. Dno prsteno. (Tab. 19:4).
Ø dna 3,5 cm.
4. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha konusne čaše oker-sive boje. Dno ravno. (Tab. 19:6).
Vel. ulomka 4,5x3,4 cm; Ø dna 3,7 cm.
5. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha trbušaste čaše. Dno ravno. (Tab. 19:7).
Vel. ulomka 3,8x3,7 cm; Ø dna 3,1 cm.
6. Fragmentirani željezni čavao. (Tab. 19:11).
Duž. 3,6 cm.
7. Željezni čavao. (Tab. 19:12).
Duž. 3,7 cm.
8. Željezni čavao. Savijen. (Tab. 19:13).
Duž. 3,2 cm.

Kvadrant 1/6:

1. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha lonca sivo-smeđe boje tankih stijenki (0,5 cm). Dno ravno. (Tab. 19:9).
Vel. ulomka 11 cm; Ø dna 9,5 cm.
2. Ulomci dna, dijela trbuha i usta oker-crvene čaše. Usta koso izvijena. Dno ravno. (Tab. 19:8).
Ø usta 8,5 cm; Ø dna 3,8 cm.
3. Ulomak dna trbušaste čaše oker boje. Kratka konusna nožica. (Tab. 19:8).
Vis. ulomka 2,4 cm; Ø dna 2,9 cm.

Kvadrant 2:

1. Ulomak trbuha jajolikog vrča oker-crvene boje.
Vel. ulomka 14,5x10,8 cm.
2. Ulomak dna i dijela trbuha lonca oker boje, uglačanih stijenki. Faktura sadrži fino usitnjeni kvarc. Dno ravno. (Tab. 20:2).
Vis. ulomka 7,2 cm; Ø dna cca 15 cm.

Kvadrant 5:

1. Ulomak dna i trbuha čaše oker-crvene boje. Bikonični prelom u donjem dijelu cilindričnog trbuha. Konusna nožica. (Tab. 20:3).
Vis. ulomka 5,2 cm; Ø dna 3,9 cm.
2. Ulomak stijenki poklopca oker-smeđe boje. Usta lagano izvijena. (Tab. 20:7).
Vel. ulomka 9,7x11,5 cm; Ø usta cca 18 cm.
3. Ulomak lonca bikonične forme s horizontalnim i žljebljenim ustima. Oker boje s tragovima crvenog premaza. (Tab. 20:6).
Ø usta cca 21 cm.
4. Ulomak usta i vrata amfore s prstenastom profilacijom i odebljalim trakastim ustima. Oker boje. (Tab. 20:5).
Vel. ulomka 7,3x5 cm; Ø usta 11 cm.
5. Ulomak trbuha lonca oker-smeđe boje ukrašenog trakastim rovašenim uzorkom. Tragovi crvenog premaza stijenki. (Tab. 20:8).
Vel. ulomka 6,8x7 cm.
6. Ulomak trbuha lonca oker boje ukrašenog rovašenim valovnicama. (Tab. 20:4).
Vel. ulomka 6x3,6 cm.
7. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha sive čaše konusnih stijenki. Dno ravno. (Tab. 20:9).
Vel. ulomka 5,9x4,5 cm.
8. Oštećena siva čaša konusnih, prema ustima lagano proširenih stijenki. Vrat naznačen žljebljenom horizontalnom linijom. Usta zaravnjena. Dno ravno. (Tab. 20:10).
Vis. 14,2 cm; Ø usta cm; Ø trbuha 9 cm; Ø dna 4,8 cm.
9. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha trbušastog sivog lonca debelih stijenki. Na ravnom dnu izbušeni okrugli otvor. (Tab. 22:1).
Vis. ulomka 7,8 cm; širina donjeg dijela trbuha 8,4 cm; Ø dna 5,8 cm; Ø otvora na dnu posude 1,8 cm.

10. Ulomak svjetiljke visoko izdignute prstenaste trakasto oblikovane i narebrene drške. (Tab. 22:4).
Duž. ulomka 4 cm; vis. 7,8 cm; šir. 8,4 cm.
11. Ulomak lonca bikonične forme (?) s horizontalnim i žljebljenim ustima. Sive boje. (Tab. 22:2).
Vel. ulomka 6,8x2,1 cm.
12. Ulomak usta, vrata i dijela trbuha trbušastog lonca sivo-crne boje. Usta lagano zakošena. Faktura sadrži dosta primjesa krupnijeg kvarca. (Tab. 22:5).
Vel. ulomka 10,9x11,1 cm.
13. Ulomak sivo-smeđeg poklopca debelih stijenki.
Vel. ulomka 12,1x10,2 cm.
14. Ulomak usta i dijela vrata kadionice oker boje. Unutarnja strana usta valovito oblikovana. Horizontalna površina usta ukrašena četvrtastim pečatnim uzorkom u tri reda. (Tab. 22:3).
Vel. ulomka 5,2x2,3 cm.
15. Željezna potkova. (Tab. 21:1).
Vel. 14x13,4 cm; deblj. 0,7 cm.

Kvadrant 6:

1. Ulomak tanjura oker-crvene boje. Zakošene stijenke s zaobljenim ustima. Tragovi smeđeg premaza. Dno ravno. (Tab. 19:2).
Vis. 4,2 cm; Ø usta cca 24 cm; Ø dna cca 20 cm.
2. Ulomak dna i dijela trbuha trbušaste čaše oker boje. Prstenasta nožica. (Tab. 19:5).
Vis. ulomka 2,2 cm; Ø dna 2,9 cm.
3. Ulomak usta i trbuha lonca s bikonično prelomljenim trbuhom. Sivo-okker boje. Usta izvijena i zaobljena. (Tab. 20:1).
Vel. ulomka 21x20 cm; Ø usta cca 15 cm.
4. Ulomci trbuha jajolikog vrča oker boje.
Vel. ulomka 23x19,8 cm.

Kvadrant 7:

1. Ulomak dna i trbuha zdjele oker boje na kratkoj prstenastoj nozi. Tragovi crvenog premaza. (Tab. 22:7).
Vel. ulomka 4,4x3,1 cm; vis. ulomka 2,6 cm; Ø dna 5,5 cm.
2. Ulomak plavozelenog stakla.
Vel. ulomka 3x2,3 cm.
3. Ulomak zelenkastog stakla.
Vel. 4,6x2,3 cm.
4. Ulomak dna vrča (?) oker boje na prestenasto oblikovanoj nozi. (Tab. 22:8).
Vis. ulomka 12 cm; Ø dna 5,1 cm.

Kvadrant 8/9:

1. Ulomak dna, dijela trbuha i usta trbušaste čaše smeđe boje. Usta koso izvijena i zaobljena. (Tab. 22:9).
Ø dna 4,4 cm.

Kvadrant 9:

1. Ulomak prstenastog dna sigilatne posude, forme Drag. 37. (Tab. 22:10).
Vel. 8,6x2 cm; Ø dna cca 7 cm.

2. Ulomak trbuha smeđe-sivog lonca ukrašenog metličastim uzorkom.
Vel. ulomka 7,1x6,7 cm.
3. Ulomci usta i trbuha lonca naglašenog trbuha, kratkog vrata, zakošenih i uvučenih usta. Sive boje. (Tab. 22:11).
Vel. ulomka cm.
4. Željezni čavao. (Tab. 22:12).
Duž. 6,8 cm.

Kvadrant 9/10:

1. Fragmentirana usta, vrat i gornji dio trbuha pitosa sive boje. Usta zakošena i ukrašena žljebljenjem. Na gornjem dijelu trbuha ukras u vidu valovnice i horizontalnih žljebljenih linija. Faktura sadrži krupniji granulat kvarca. (Tab. 21:5).
Vis. ulomka 10,1 cm; Ø usta cca 40 cm.

Kvadrant 10/5:

1. Ulomak usta i dijela trbuha trbušastog lonca uvučenog vrata i usta izvijenih prema dolje. Trbuh ukrašen plitkim žljebljenim horizontalnim linijama. Sivo-smeđe boje. Faktura sadrži dosta primjesa krupnijeg kvarca. (Tab. 21:7).
Vel. ulomka 12,5x5,8 cm; Ø usta cca 19 cm.
2. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha trbušastog lonca sive boje. (Tab. 21:2).
Vis. ulomka 4,1 cm; Ø dna 6,3 cm.
3. Ulomak dna i trbuha oker-crvene čaše. Cilindrični zakošeni trbuh bikonično prelomljen u donjem dijelu. Konusna nožica. (Tab. 21:3).
Vis. ulomka 4,2 cm; Ø trbuha 5,7 cm; Ø dna cca 3 cm.
4. Ulomak dna lonca sive boje debelih stijenki. Dno ravno. (Tab. 21:4).
Vis. ulomka 5,5 cm; Ø dna 6,3 cm.
5. Ulomak dna reljefno ukrašene sigilate posude, forma Drag 37. srednjegalskih radionica iz Lezouxa. (Tab. 21:8).
Vel. ulomka 10x3,5 cm.
6. Ulomak usta lonca izdignutih zaravnjenih usta. Sivo-smeđe boje. (Tab. 21:6).
Vel. ulomka 6,4x4,5 cm.

Kvadrant 10:

1. Ulomak konusne drške i stijenki poklopca sive boje. (Tab. 21:10).
Vel. ulomka 11,1x7,4 cm.
2. Ulomak trbuha lonca sivo-smeđe boje ukrašenog žljebljenom valovnicom. (Tab. 21:9).
Vel. ulomka 7,4x5,1 cm.
3. Ulomak zdjele zaobljenih usta i prstenastog dna. Imitacija sig. forme Drag. 31/36. (Tab. 23:1).
Vis. 5,3 cm.
4. Željezni klin. (Tab. 23:5).
Vel. 23,3 cm.
5. Savijen željezni šiljak. (Tab. 23:5).
Duž. 26 cm.

6. Snažno profilirana brončana fibula naglašenog luka rombičnog presjeka. Iгла nije sačuvana. (Tab. 23:4).
Duž. 6,3 cm; vis. 3,2 cm.

Kvadrant 11/6:

1. Ulomak usta i vrata lonca sive boje. Usta izvijena i zaravnjena. Visoki zakošeni vrat naglo prelazi u ovalni trbuh. Vel. ulomka 12,5x6,4 cm; Ø usta cca 18 cm.

Kvadrant 11:

1. Ulomak usta zdjele oker boje sa širokim van izvijenim i prema dolje savijenim ustima. Tragovi crvenog premaza. Imit. sig. forme Drag. 36. (Tab. 23:2).
Vel. ulomka 5,3x3,8 cm.
2. k.g. (Tab. 23:3).
Vel. ulomka 3,5x1,6 cm.
3. Ulomak usta lonca oker boje. Usta naglašena i zaobljena. (Tab. 23:7).
Vel. ulomka 9,3x3,5 cm.
4. Ulomak usta i gornjeg dijela trbuha trbušastog lonca sivo-crne boje. Usta izdignuta lagano zakošena i zaravnjena. (Tab. 23:8).
Vel. ulomka 5,8x4,8 cm.
5. Ulomci trbuha lonca sive boje. Stijenke ukrašene žljebljenim horizontalnim linijama. (Tab. 23:9).
Vel. ulomka 8,2x7,5 cm.
6. Ulomak trbuha lonca oker boje. Stijenke ukrašene pečatnim trokutastim uzorkom. Vel. ulomka 5,7x5,2 cm.
7. Ulomak dna lonca oker boje. Prstenasta nožica. (Tab. 23:15).
Ø dna cca 10 cm.
8. Ulomak dna i dijela trbuha trbušaste čaše oker-sive boje. Prstenasta noga. (Tab. 23:11).
Vel. ulomka 1,8x3,3 cm; Ø dna 3,3 cm.
9. Ulomak usta lonca oker-sive boje. Usta prstenasto oblikovana. Na vratu ukras u vidu trokutastog uzorka. Na stijenama tragovi crvenog premaza. (Tab. 23:10)
Vel. ulomka 5,3x3,2 cm.
10. Ulomak dna i trbuha čaše zakošenih stijenki sive boje. Dno ravno. (Tab. 23:13).
Vis. ulomka 4,6 cm.

Kvadrant 12:

1. Ulomak usta i vrata lonca bikonične forme s horizontalnim i žljebljenim ustima. (Tab. 23:14).
Vel. ulomka 6,3x4,2 cm; Ø usta cca 24 cm.
2. Ulomak tanjura sive boje. Usta uvučena i zaobljena. (Tab. 23:15).
Vel. ulomka 6x3,5 cm; Ø usta cca 20 cm.

Kvadrant 13:

1. Ulomak zdjele oker boje sa širokim van izvijenim i prema dolje savijenim ustima. Tragovi crvenog premaza. Imit. sig. forme Drag. 36. (Tab. 24:1).
Vel. ulomka 2,9x4,6 cm.

2. Ulomak tanjura smeđe boje. Stijenke zakošene. Usta zaobljena i nenaglašena. (Tab. 24:2).
Vel. ulomka 7,8x4,7 cm.
3. Ulomak poklopca smeđe-sive boje. Usta nenaglašena. Faktura sadrži dosta primjesa krupnijeg kvarca. (Tab. 24:4).
Vel. ulomka 5,2x9,3 cm.
4. Ulomak dna sigilatne posude (Tab. 23:12).
Vel. ulomka 4,1x2,9 cm.
5. Ulomak dna lonca oker-crvene boje. Tragovi crvenog bojanja. Prstenasta noga. (Tab. 24:5).
Vel. ulomka 7,6x5,2 cm; Ø dna cca 6,5 cm.
6. Ulomak dna i dijela trbuha zdjele tankih stijenki sive boje. Jedva naglašena nožica. Tragovi crnog grafitnog premaza. (Tab. 25:11).
Vel. ulomka 4,81x4,1 cm.
7. Ulomak zdjele oker boje. Kose stijenke završavaju lagano izvijenim zaobljenim ustima. (Tab. 24:8).
Vel. ulomka 6x3 cm.
8. Oštećeni željezni čavao. (Tab. 24:7).
Vel. 3 cm.

Kvadrant 14:

1. Ulomci usta, vrata i trbuha smeđe-sivog lonca slabo naglašenog trbuha, izdignutog vrata i zaobljenih jedva naznačenih usta. (Tab. 24:9).
Vel. ulomka 8,ax10,1 cm; Ø usta cca 16 cm.
2. Ulomci usta, vrata i trbuha trbušastog lonca sive boje. Usta koso izvijena. (Tab. 24:10).
Vel. ulomka 13,9x9,2 cm; Ø usta cca 16 cm.
3. Ulomak dna i donjeg dijela čaše oker-crvene boje. Konusna nožica. (Tab. 24:11).
Vis. ulomka 6,2 cm; Ø dna 3,6 cm.
4. Ulomak usta tarionika oker-crvene boje. Široka usta izvijena i savijena prema dolje. Na unutrašnjoj stijenci ostaci usitnjenog kvarca s glazuriranim zelenim premazom. (Tab. 24:12).
Vel. ulomka 21,5x5,1 cm; Ø usta cca 30 cm.
5. k.g. (Tab. 24:14).
Vel. ulomka 14,5 cm; vis. ulomka 8,1 cm; Ø usta cca 24 cm.
6. Ulomak gornjeg dijela trbuha lonca ukrašenog kombinacijom žljebljenih horizontalnih linija i trokutastog pečatnog uzorka. Sivo-smeđe boje. (Tab. 24:13).
7. Brončani predmet sastavljen od srolimene pločice i trokutastog nosača jednim dijelom pričvršćenog za pločicu (pločasta fibula?). Na jednom dijelu nosača čeljusto narebrenje. (Tab. 25:1).
Vel. 6,4x5 cm; vis. 2,9 cm.
8. Željezna klamfa. (Tab. 25:4).
Duž. 6,7 cm; vis. 3,4 cm.
9. Oštećeni željezni čavao (Tab. 25:17).
Duž. 8,1 cm.

Kvadrant 14/15:

1. Ulomak dna i dijela trbuha čaše konusnih debelih stijenki sive boje. Dno ravno. (Tab. 25:2).
Vis. ulomka 7,1 cm; $\varnothing$ dna 5,7 cm.
2. Ulomak dna sive trbušaste čaše. Dno ravno. (Tab. 25:13).
 $\varnothing$ dna 5,5 cm.
3. Ulomak poklopca debelih fasetiranih stijenki sive boje. Usta zaobljena. (Tab. 25:5).
Vel. ulomka 16x18,5 cm; $\varnothing$ usta cca 25 cm.
4. Ulomak usta zdjele tankih stijenki sive boje. (Tab. 25:8).
Vel. ulomka 3,5x2 cm.

Kvadrant 14/15/20:

1. Ulomci usta, trbuha i dna sivog ovalnog lonca. Usta izvijena, odbeljala i u gornjem dijelu zaravnjena. Dno prstenasto. (Tab. 25:10).
 $\varnothing$ usta cca 18 cm; $\varnothing$ dna 8 cm.

Kvadrant 15:

1. Ulomak trbuha sivog trbušastog lonca. (Tab. 25:9).
 $\varnothing$ trbuha 10,7 cm.
2. Željezni čavao (Tab. 25:18).
Duž. 6,8 cm
3. Ulomak dna plavozelene staklene posude na niskoj prstenastoj nožici. (Tab. 25:7).
 $\varnothing$ dna 5,5 cm.
4. Sestercij Marka Aurelija (Av: M ANTONINVS AVG GERM PARTH MAX — Rv: TR POT XXII IMP V COS III, S | S, Aeqvitas), BMC Nr. 1333. (Tab. 25:16).
Tež. 18,31 gr; $\varnothing$ 3,1 cm; os. ↓.

Kvadrant 16:

1. Ulomak zdjele smeđe boje uglačanih stijenki. Faktura sadrži primjese usitnjenog kamenja različite boje što posudi daje izgled marmoriziranja. Usta zaravnjena i jedva naznačena. (Tab. 25:15).
Vel. ulomka 6,6x4,1 cm; $\varnothing$ usta cca 24 cm.

Kvadrant 18:

1. Ulomak dna tarionika crveno-oker boje. Na dnu ostaci usitnjenog kvarca s tragovima glazuriranoga zelenog premaza. (Tab. 26:5).
Vel. ulomka 11,8x5 cm; $\varnothing$ dna cca 11 cm.
2. Ulomak tanjura sive boje. Stijenke zaobljene. Usta uvučena i nenaglašena.
Vel. 5,4x4,6 cm; $\varnothing$ usta cca 21 cm.

Kvadrant 19:

1. Ulomak dna sigilatne posude na profiliranoj prstenastoj nožici. (Tab. 25:14).
Vel. ulomka 7x3,4 cm; $\varnothing$ dna cca 8 cm.

Kvadrant 20:

1. Ulomak dna trbušaste čaše oker-crvene boje. Dno prstenasto. (Tab. 26:4).
Vis. ulomka 2,7 cm; $\varnothing$ dna 3,8 cm.

2. Ulomak usta i vrata amfore. (Tab. 26:2).
Vel. ulomka 4,6 cm; $\varnothing$ usta cca 12 cm.
3. Željezni čavao. (Tab. 26:7).
Duž. 5,8 cm.
4. k.g. (Tab. 26:6).
Duž. 5 cm.
5. Željezni klin (Tab. 26:8).
Duž. 7 cm.

Kvadrant 22:

1. Ulomak usta zdjele oker boje sa širokim izvijenim i prema dolje savijenim ustima. Tragovi crvenog premaza. Imit. sig. forme Drag. 36. (Tab. 27:1).
Vel. ulomka 2,3x3 cm.

Kvadrant 24:

1. Ulomak zdjele oker-crvene boje s odebljalim prstenasto profiliranim ustima. Imit. sig. forme Drag. 36. (Tab. 27:3).
Vel. ulomka 6,2x4,7 cm; $\varnothing$ usta cca 21 cm.
2. Dno tarionika sivo-smeđe boje s tragovima usitnjenog kvarca i zelenog glazuriranog premaza.
Vel. ulomka 9,6x6 cm.
3. Ulomak usta zdjele sig. forme Drag. 17B. Ispod prstenasto oblikovanih usta sitni pečatni ukras. (Tab. 27:2).
Vel. ulomka 3,5x2,5 cm.
4. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha staklene posude na maloj prstenastoj nožici.
Vel. ulomka 3,9x2,5 cm.

Kvadrant 25:

1. Ulomak dna i donjeg dijela trbuha trbušaste čaše sive boje. Dno ravno. (Tab. 27:4).
Vis. ulomka 7,8 cm; $\varnothing$ dna 3,5 cm.
2. k.g. (Tab. 27:5).
Vis. ulomka 5,5 cm; $\varnothing$ dna cca 5 cm.
3. Ulomak usta i vrata sivog vrča. Usta izvijena i uzdignuta te trakasto profilirana. (Tab. 27:7).
Vel. ulomka 5x3,5 cm; $\varnothing$ usta cca 10,5 cm.
4. Ulomak usta zdjele sive boje. Usta uvučena i odebljala. (Tab. 27:6).
Vel. ulomka 6,6x2,1 cm; $\varnothing$ usta cca 24 cm.
5. Ulomak trbuha zdjele sive boje. Ukrašena urezivanjem. (Tab. 27:8).
Vel. ulomka 4,3x3,7 cm.
6. Ulomak usta sivog lonca. Usta naglašena i gore zaravnjena.
Vel. ulomka 5,7x2,7 cm.

Sačuvani grobni inventar srazmjerno je skroman, ne toliko prema broju nalaza koliko spram kvalitete i raznolikosti. Pri tome formama ukopa, čini se barem zasad, ne treba pridavati veći značaj kod sagledavanja sociološke i kronološke diferencijacije sastava pojedinih grobnih cjelina. Treba ipak naglasiti da jedino grob 2 svojom orijentacijom bitnije odstupa od uobičajenog položaja grobnih raka (sjever-jug) isključujući dakako krugoliku formu groba 6. Keramičkom materijalu pripada daleko najznačajnije mjesto u okviru inventara grobnih priloga.

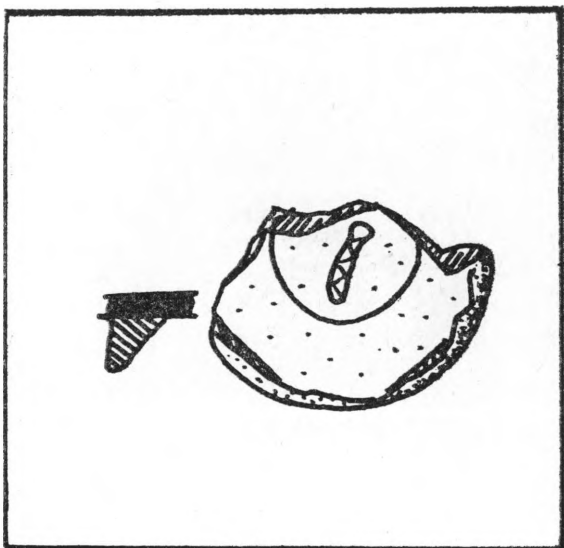
U pojedinim grobnim cjelinama (grob 1, 2 i 8) željezni predmeti obilnije su zastupljeni (ključevi, željezni okovi drvenih škrinjica, noževi, čavli i sl.), dok su brončani nalazi srazmjerno rijetki i ograničeni na fibule (grob 1, 4, 8 i 9), a u samo jednom slučaju i na brončanu pločicu ukrašenu koncentričnim krugovima, koja je najvjerojatnije predstavljala ukrasnu aplikaciju jedne od dvije drvene škrinje čiji su tragovi sačuvani jedino u ostacima željeznih okova i drške (grob 1 i 2). Staklo je zastupljeno jedino sitnim ulomcima češće u grobnim cjelinama, a rjeđe izvan grobova. Jedini nešto veći ulomak pripada dijelu vrata i drške prizmatičnog vrča nađenog u grobu 1.

Osnovu keramičkoga materijala zastupljenog u većini paljevinskih grobova u Kunovec Bregu čine vrč s jednom drškom, dvije zdjelice ili tanjura, dvije ili tri čaše, poklopac i svijetiljka (katkad i više njih). Iz groba 6 potječe velika količina keramičkih ulomaka koja pored spomenutih oblika sadrži amforu, lonce, tarionike (jedan ulomak nađen je i u grobu 8) i tonožnu zdjelu. Iz ovog groba potječe i znatno veći broj zdjela i poklopaca.

Vrčevi s jednom drškom pripadaju ranocarskim oblicima s kraja 1. i poč. 2. st. Vrč iz groba 8 (Tab. 13:1) svojim naglašenim cilindričnim trbuhom genetski je vezan uz ranocarske sigilatne oblike.⁹ Našem primjerku srodan je vrč iz groba 8 u Ribnici datiran u flavijevski period,¹⁰ dok će oblikovanjem usta posebno sličiti nešto kasniji nalazi iz groba u ulici Knez Mihajla i Obilićevom vencu u Beogradu,¹¹ groba 42 u Sasama¹² i Drnova,¹³ datiranih na kraj 1. i poč. 2. st. Iz groba 1 potječe fragmentirani vrč bikonično prelomljenog trbuha i ravnog dna, datiran u drugu pol. 1. st.¹⁴ Zaobljeno i visoko podignuto rame, te izduženu jajolik formu trbuha ima vrč nađen u grobu 2 (Tab. 3:1). Ovaj oblik ponegdje je datiran u 2—3. st.,¹⁵ a u našem slučaju novcem Trajana i Hadrijana u prvu pol. 2. st., kao što je slučaj s primjercima iz Singidunuma datiranim novcem Trajana.¹⁶ Vrč iz groba 5 (Tab. 7:1) i 9 (Tab. 18:1), a zatim fragmentirani primjerak iz groba 4 (Tab. 8:1) i kvadranta 6 (br. 4) pripadaju formama jajoliko oblikovanog trbuha zastupljenim obilnije na nekropolama sjevernog dijela Panonije (isp. npr. Savaria, Arrabonna, Aquincum) krajem 1 i u prvoj pol. 2. st.¹⁷ Oblicima vrčeva s trakasto profiliranim ustima druge pol. 1. st., čini se pripada ulomak usta i vrata vrča nađenog u kvadrantu 25 (Tab. 27:7)¹⁸ dok su u grobu 6 (Tab. 9:3) nađeni ulomci amfore sferične forme, širokog cilindričnog vrata, trakasto oblikovanih usta s prstenastom profilacijom ispod njih, datirani dupondijem Nerve kao i primjerak iz groba 69 iz Novog Mesta.¹⁹ Zdjela sa širokim vanizvijenim ustima zastupljene su po jednim primjerkom u grobovima 1 (Tab. 1:3) i 9 (Tab. 18:2), a zatim samo ulomcima u kvadrantu 11 (Tab. 23:2—3) i kvadrantu 13 (Tab. 24:1). Njihov oblik imitacija je sigilatne forme Drag. 36 zastupljene jednim ulomkom u kvadrantu 22 (Tab.

27:1). U grobnim nazalima iz Sempetra,²⁰ Ribnice²¹ i Borja²² datirane su novcem Trajana i Hadrijana u prvu pol. 2. st. Zdjela s odebljalim ustima nađena u grobu 1 (Tab. 1:2) i ulomak usta slične zdjele nađene u kvadrantu 24 (Tab. 27:3) predstavlja imitaciju srodnu sigilatnoj formi Drag. 37 karakteristične s izvjesnim varijacijama za čitavo 2. st., dok će primjerak iz kvadranta 10 (Tab. 23:1) predstavljati zanimljivu kombinaciju obilježja sigilatne forme Drag. 31/36 razdoblja Hadrijan-Antonin Pije. Iz groba 6 potječu, u većoj ili manjoj mjeni fragmentirani primjerci zdjelica (4 kom) izrađenih od fino pročišćene sive gline, tankih i dobro pečениh stijenki (Tab. 11:14—17). Tri primjerka ukrašena pečatnim uzorkom i zarezima (Tab. 11:14—16) pripadaju zdjelicama prstenasto oblikovanih lagano uvučenih usta datiranih u drugu pol. i kraj 1. st.²³ Ovamo najvjerojatnije treba pribrojiti i ulomak dna nađen u kvadrantu 13 (Tab. 25:11). Četvrti primjerak pripada oblicima s bikoničnim prelomom u donjem dijelu trbuha (Tab. 11:17), kao i ulomak istog obilježja nađen u kvadrantu 14/15 (Tab. 25:8). Od fino pročišćene sive gline s tragovima smeđeg premaza je fragmentirana bikonična zdjelica s ukrasom izvedenim u vidu plastičnih girlandi i kapličastog barbotina (Tab. 12:18) datirana u drugu pol. 1. st.²⁴ Tanjuri zakošenih stijenki sa ili bez konveksno uvučenih usta nađeni u grobu 2 (Tab. 4:3—4) i grobu 5 (Tab. 7:2), te ulomci iz grobova 6 (Tab. 12:23) i 8 (Tab. 14:2) i kvadranta 6 (Tab. 19:2) i 13 (Tab. 24:2) pripadaju formama 2. st.²⁵ Iz groba 6 potječe trbušasta čaša dvostruko profiliranog uvučenog vrata s pečatnim ukrasom na truhu i grafitnim premazom stijenki kakve se u Emoni, istina bez ovakovog ukrasa stijenki, datiraju u vrijeme oko sredine 1. st.²⁶ Iz uništenog groba »A« potječe čaša bikoničnog oblika koso izvijenih i naglašenih usta, te prstenastog dna koju analogiju nalazimo u skeletnom grobu C iz Katscha (bez koso izvijenih usta), datiranom asom Hadrijana u prvu pol. 2. st.²⁷ Iz groba 7 potječe nalaz fragmentirane, najvjerojatnije, zvonolike čaše s plitko žljebljenim ukrasom na truhu (Tab. 12:1). Čaša nađena u grobu 2 (Tab. 4:5) datiranom novcem Trajana i Hadrijana visoko položenim trbuhom i iskošenim ustima odgovara primjercima iz Ptuja, Roja i Dolenjskog Polja.²⁸ Ovamo treba pribrojiti i ulomak dna i trbuha čaše nađene u kvadrantu 1 (Tab. 19:6) i kvadrantu 14 (Tab. 24:11). Iz groba 2 potječe i čaša jajolikog trbuha, zakošenih usta i konusne nožice (Tab. 4:6)²⁹, iako se u Kunovec Bregu češće javlja varijanta s naglašenim trbuhom poput onih iz groba 1 (Tab. 2:5—6) i groba 8 (Tab. 14:8)³⁰. U kvadrantima 1, 1/6 i 10 (Tab. 19:7,10; 21:2) zastupljena je varijanta sa ravnim dnom,³¹ a u kvadrantima 1, 1/6, 6, 8/9 i 20 (Tab. 19:4,5,8, 22:9, 26:4) varijanta sa kratkom prstenasto oblikovanom nožicom.³² Dvije jajolike čaše, uvučenih jedva naznačenih prstenastih usta nađene u grobu 8 (Tab. 14:9—10) posve odgovaraju oblicima lonaca grublje fature s kraja 1. i prve pol. 2. st.³³ Jedva naznače-

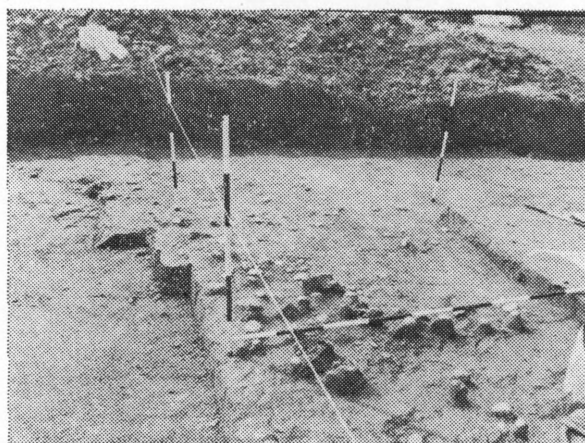
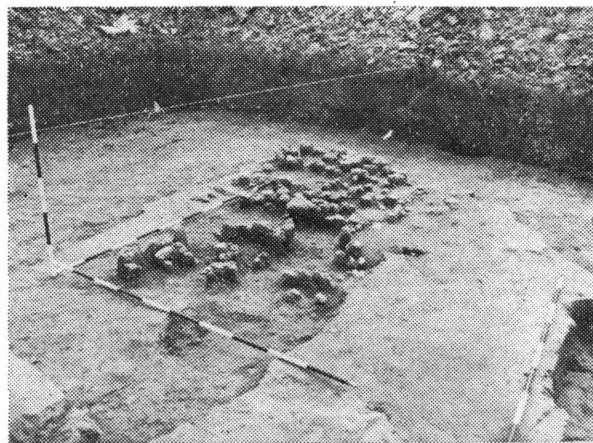
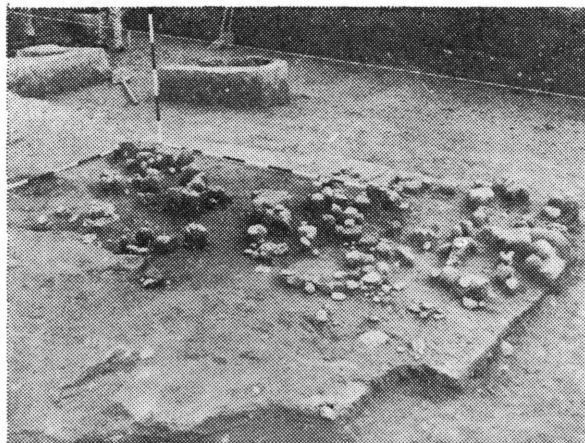

Slika 7. Dno posude s utisnutim žigom

na usta nalazimo i na čaši kosih, u gornjem dijelu trbuha jedva zaobljenih stijenki nađenoj u kvadrantu 5 (Tab. 20:10). Ovamo treba pribrojiti i ulomak dna i trbuha čaše nađene u kvadrantu 1 (Tab. 19:6) i kvadrantu 14 (Tab. 24:11). Iz kvadranta 5 i 10 (Tab. 20:3, 21:3) potječu čaše na konusnoj, odnosno prstenastoj nožici s bikoničnim prelazom u zakošeni cilindrični trbuh. Grob 6 datiran sesteroijom Nerve u vrijeme oko 100. god. dao je najveću količinu, istina fragmentiranih lonaca. Dobro je očuvan jedino primjerak slabo naglašenog trbuha, izdignutog vrata i ravnih usta (Tab. 9:6) s analognim nalazima u grobu 8 (Tab. 13:2—3), kvadrantu 5 (Tab. 22:5) i kvadrantu 10/5 (Tab. 21:6), obično datiranim u posljednje decenije 1. i prve decenije 2. st.³⁴ Istom razdoblju pripada i ulomak zakošenog narebrenog vrata, trbuha i dna ovalnog lonca (Tab. 10:8), kakve također fragmentirane i u ulomcima s istim pečtanom ukrasom na trbuhu nalazimo u grobu 5 (Tab. 8:9) i kvadrantu 14 (Tab. 24:13).³⁵ Loncima grublje fature nađenim u grobu 6 pripadaju ulomci trbušastog lonca i naglašenog vrata s metličastim ukrasom stijenki (Tab. 10:7),³⁶ dok slične neukrašene primjerke nalazimo u kvadrantu 11 (Tab. 23:9) i 14 (Tab. 24:10). Loncima grublje fature pripada i ulomak širokih visećih usta (Tab. 21:7), češći na nekropolama sjeverne Panonije.³⁷ Loncima finije fature sačinjene s dosta primjesa pijeska, kao uostalom i većina keramičkog materijala s

nekropole u Kunovec Bregu, pripadaju ulomci sferičnih lonaca različito profiliranih usta nađeni u grobu 6 (Tab. 9:4—5), dok su ulomci lonaca bikonične forme s horizontalnim žljebljenim ustima i tragovima crvenog premaza stijenki datirani u drugu pol. 1. i 2. st.³⁸ Nađeni u kvadrantima 5 (Tab. 20:6, 22:2) i 12 (Tab. 23:14). Iz groba 1 (Tab. 1:4) potječe poklopac konusnog oblika, fasetiranih stijenki i usta lagano izvijenih prema van s kratkom dugmetastom drškom (Tab. 2:4), karakterističan za drugu pol. 1. i poč. 2. st.³⁹ U grobu 6 nađen je također nizak poklopac s konusnom drškom i konkavnom gornjom plohom (Tab. 10:9), dok iz istog groba (Tab. 10:10—11), groba 8 (Tab. 14:6) i kvadranta 14/15 (Tab. 25:5) potječu ulomci viših poklopaca debljih stijenki.⁴⁰ Istom razdoblju pripadaju i ulomci tarionika iz groba 6 (Tab. 11:13), groba 7 (Tab. 13:5) i kvadranta 14 (Tab. 24:2), kao i ulomak dna tarionika nađenog u kvadrantu 18 (Tab. 26:18).⁴¹ Jedini fragmentirani primjerak tronožnika uvučenih usta i stijenki narebrenih u gornjem dijelu kalotastog trbuha pripada formama uobičajenim krajem 1. i tokom 2. st.⁴² Nađen je u grobu 6 (Tab. 11:12). Iz ogradnog jarka (kvadrant 5) potječe jedini ulomak kadionice (Tab. 22:3) i gotovo u cijelosti sačuvanih usta, vrata i valovnicom ukrašenog trbuha pitosa (kvadrant 9/10 — Tab. 21:5). Nalazi sigilate registrirani su najčešće u sitnim ulomcima u grobu 8 (Tab. 17:31), kvadrantu 14 (Tab. 23:12) i 22 (Tab. 27:1) kao oblici Drag. 36. Sitan ulomak usta sigilatne forme Drag. 17B potječe iz kvadranta 24 (Tab. 27:2), dok je kvadrantu 9 (Tab. 22:10) nađeno prstenasto dno sigilatne forme Drag. 36. Iz kvadranta 10/5 (Tab. 21:8) potječe jedini primjerak reljefno ukrašenog dijela posude istog tipa s obilježjima srednjegalskih radionica (Lezoux) razdoblja Antonina.⁴³ U kvadrantu 19 (Tab. 25:14) nađeno je dno, najvjerojatnije, sigilatnog tanjura. Iz groba 6 (Tab. 12:24) potječe sitan ulomak imitacije sigilatne forme druge pol. 1. st. Drag. 15, dok je imitacija sigilatne forme Drag. 33 s utisnutim slabo čitljivim žigom nađena u Sondi II — kvadrant 13 (sl. 7). Svjetiljke pripadaju češćim grobnim priložima zastupljenim na nekropoli u Kunovec Bregu. Po jedan primjerak nađen je u grobovima »A«, 1 i 2, dok su u grobu 8 pronađena čak četiri komada. Jedini tek fragmentirani primjerak iz ogradnog jarka nađen je u kvadrantu 5 (Tab. 22:4). Svjetiljke iz groba A (Tab. 1:3) i groba 1 (Tab. 2:7) pripadaju oblicima s dugim širokim kanalom tipa Loeschcke X (= Ivany tip XVIII). Lucerna iz groba »A« nosi još i oznaku majstora FORTIS-a, dok je primjerak iz groba 1 s dvije prizmatične bradavice na ramenu priložen u grob već oštećen, tako da oznaka majstora, ako je i postojala, nije ostala sačuvana. Svjetiljke s imenom majstora FORTIS-a stavljaju se u vremenski raspon od Domicijana-Antonina Pija.⁴⁴ Primjerak iz groba 2 (Tab. 4:7) pripada lokalnom oblikovanju svjetiljki kratkog zaobljenog nosa Loeschckeovog tipa VIII (= Avany tip VII) i to

Slika 8. Ogradni (žrtveni jarak) nekropole u Kunovec Bregu (gornja lijeva slika: u pozadini grobovi 4 i 5)

grupi čiji nos završava srcolikim zadebljanjem (Loeschckeova varijanta H).⁴⁵ Iz tijela svjetiljke izdiže se drška u obliku lista s naglašenim žilicama, što u ukrasnom i funkcionalnom pogledu predstavlja strani element ovom tipu svjetiljke baš kao što je slučaj i s jednom lokalnom varijantom firma, svjetiljke iz Siska datirane u 2/3. st.⁴⁶ ili čak nešto kasnijim primjerkom (Ivany tip XI) datiranim brončanim novcem Gordijana III u drugu četvrtinu 3. st.⁴⁷ Treba pripomenuti da isti ukrasni motiv nalazimo i kod svjetiljki organski povezana nosa (Ivany tip XI = Broneer tip XXVIII) iz Siska i Mitrovice, datiranih okvirno u 2—3. st.⁴⁸ Naš primjerak iz groba 2 da-

tiran je novcem Trajana i Hadrijana u prvu pol. 2. st. Svjetiljke iz groba 8 (Tab. 15:11—14) predstavljaju u oblikovnom i kronološkom pogledu posebno zanimljivu pojavu. Jedan primjerak (Tab. 15:14) pripada kategoriji otvorenih svjetiljki Loeschckeovog tipa XII.⁴⁹ Drugi primjerak (Tab. 15:13) predstavlja lokalnu varijantu svjetiljki uglatog nosa Loeschckeovog tipa II (= Ivany tip V) genetski oslonjenih na uzore iz doba republike i ranog carstva.⁵⁰ Disk našeg primjerka nije konkavan kako je to uobičajeno za ovaj tip svjetiljki, već prstenasta obla traka okružuje središnji otvor na ravnoj plohi diska, što je karakteristika nekih varijanti svjetiljki

u obliku šalice ili zdjelice.⁵¹ Preostala dva primjerka (Tab. 15:11—12) pripadaju svijetilkama u obliku šalice ili zdjelice tipa Ivany XXII, koje osnovnim tipološkim obilježjima pripadaju inventaru kasnoantičkih proizvoda ove vrste.⁵² U tipologiji D. Ivany razvrstane su u pet varijanti s vidljivim elementima kronološkog stupnjevanja. U našem slučaju ovo će se odnositi na njevu varijantu br. 5 koja se mora vezati uz nešto ranije datume. Oba primjerka iz Kunovec Brega malih su dimenzija, okruglog i jedva naznačenog nosa. Srazmjerno veliki središnji otvor nema prstena, dok se kratka drška izdiže čineći luk iznad konveksno oblikovanog diska. Slične primjerke svijetilki nađenih u Sremskoj Mitrovici⁵³ i Györu⁵⁴ trebat će datirati već u prvu pol. ili pak okvirno u 2. st. Nalazi brončanih fibula potječu iz četiri grobne cjeline (Grob 1, 4, 8 i 9). Grupi snažno profiliranih fibula s diskom tek neznatno primaknutim sredini niskog luka (Almgren tip 68) pripada primjerak iz groba 1 (Tab. 3:9), a najvjerojatnije i fragmentirana fibula iz groba 4 (Tab. 7:5) koje se datiraju do u drugu pol. 1. st.⁵⁵ U kvadrantu 10 ogradnog jarka (Tab. 23:4) nađen je još jedan primjerak srodne forme, znatno naglašenijeg luka i rombičnog presjeka čiju proizvodnju neki autori stavljaju u drugu pol. 1. st., a kao radionički centar označuju antički Sisak (Siscia).⁵⁶ Fibula iz groba 8 (Tab. 16:16) pripada grupi s dva diska na luku (Doppelknopffibel), koja iako bez sačuvanog držača igle, same igle i spirale odaje osnovna obilježja forme Almgren 236c, datirane gotovo kroz čitavo 1. i poč. 2. st., gotovo od augustova vremena do Trajana.⁵⁷ Djelomično sačuvan luk s krajnje pojednostavljenom profilacijom na ulomku fibule iz groba 9 (Tab. 18:5) nije moguće pouzdano opredijeliti. Izrađevine od stakla nalažene su najčešće u vrlo sitnim ulomcima pretežno u okviru grobnih cjelina: grob 2 (Tab. 5:11), grob 6 (Tab. 12:20), grob 7 (Tab. 12:20), grob 8 (Tab. 16:15) i grob 9 (Tab. 18:6). Iz groba 1 (Tab. 3:8) potječe jedini nešto veći ulomak usta cilindričnog vrata i gornjeg dijela trbuha prizmatičnog vrča s metličasto ukrašenom drškom (Isings tip 50a ili b) kakvi se nalaze kao prilog u grobnim nalazima kasnog 1. i u 2. st.⁵⁸ Zanimljivu grupu grobnih priloga čine nalazi željeznih okova i drške drvenih škripanja nađenih u grobu 2 (Tab. 5:3) i grobu 8 (Tab. 16:22), u ovom posljednjem slučaju ukrašenu okruglom brončanom pločicom s koncentričnim krugovima na gornjoj plohi i pravilno raspoređenim rupicama za prikivanje (Tab. 16:18). Sličan primjerak drvene škripanje s ostacima željeznog okova i gotovo identično oblikovanom ukrasnom pločicom od bronce registriramo u grobu 14 iz Savarije, datiranom novcem Domicijana u posljednju četvrtinu 1. st.⁵⁹

Dosadašnja istraživanja nekropole u Kunovec Bregu (ant. Sunisata) dala su nalaze 10 grobnih cjelina (8 sustavno istraženih), datiranih nalazima novca u rasponu od Nerve do Hadrijana, tj. od kraja 1. do oko sredine 2. st. Većina grobnih nalaza pokazuje obilježja ovog razdoblja,

iako su u pojedinim grobnim cjelinama (npr. grob 6) prisutniji nalazi druge pol. 1. st. Ogradni jarak smješten u zapadnim kvadrantima sonde II čini se da je nestao istovremeno s ukopima u obližnjim grobovima. Premda u cijelosti nije mogao biti istražen, pojedini nalazi a i novac Marka Aurelija kovan 168/169. god. ukazuju na njegovo funkcioniranje i u drugoj pol. 2. st. Ostaje dakako nedovoljno definirana sama funkcija ogradnog jarka, bilo kao granične linije koja dijeli prostor za mrtve od onog gdje nastavaju živi, bilo kao ogradnog jarka žrtveno-libacijskog karaktera namijenjenog grobnim ukopima u njegovoj neposrednoj blizini. Unatoč tome, nalazi iz ogradnog jarka ili žrtvenog rova određuju gornju granicu ukapanja na ranocarskoj nekropoli u Kunovec Bregu.

Bilješke:

¹ U istraživanjima ranocarske nekropole u Kunovec Bregu učestvovali su arheolog Zorko Marković i akad. kipar i restaurator Josip Flukš (Muzej grada Koprivnice). Radovima je rukovodio arheolog Željko Demo (Arheološki muzej, Zagreb). Arheološka istraživanja u Kunovec Bregu započela su između ostalog kao pokušaj oživljavanja prakse, sada već možemo kazati kontinuirane istraživačke i stručno-znanstvene suradnje Muzeja grada Koprivnice s jedne i Arheološkog muzeja u Zagrebu s druge strane. U iskopavanju antičke nekropole surađivali su radnici: Jovica Dragaš, Antun Funtek, Josip Jazvec, Josip Jazvec, Andrija Kolarik, Ivan Mesar, Đurek Mihoci, pok. Josip Mumlek, Đuro Oreški i Vlado Sabolić. Vlasnicima zemljišta na kojima su radovi obavljani (Dragutin Habajac i obitelj Sabolić) i ovom prilikom ljubazno zahvaljujemo.

² V. Höffler-B. Saria, *Antike Inschriften aus Jugoslavien. Heft 1. Noricum und Pannonia Superior*, Zagreb, 1938, 211 br. 472. S. Kolar, *Arheološki lokaliteti u općini Koprivnica*, Pod Zb 76, Koprivnica, 1976, 108.

³ Arhiv AMZ, fasc. »Poljanec« br. 905/1937. god.

⁴ M. Fulir, *Kunovec Breg, Koprivnica — rimsko naselje (postaje Sunista ?)*, AP 9, 1967, 180 ff. Isti, *Topografska istraživanja rimskih cesta na varaždinskom i međimurskom području (1960—1967)*, Razprave SAZU VI, 1969, 370, 383, 416 ff. Isti, *Osvrt na položaj današnjeg Varaždina u nizu nekadašnjih rimskih postaja*, Godiš. GMV 4, 1970, 14 f.

⁵ Z. Demo, *Arheološka istraživanja u Kunovec Bregu kod Koprivnice MuzVjes 3, Koprivnica 1980*, 39 ff. — Isti, *Kunovec Breg, Koprivnica — ranocarska nekropola*, AP 21, 1980, 79 ff., T. XLV:1. — Isti, *Kunovec Breg — ranocarska nekropola*, AP 22, 1981, 76 f., T. LIII—LIV.

⁶ O specifičnostima grobnog ritusa na nekropoli u Kunovec Bregu referirali smo na XI Kongresu Saveza arheoloških društava Jugoslavije (antička sekcija) održanom u Mostaru 21—24. X. 1980. god. u radu pod naslovom: »Grobní ritus u koprivničkoj Podravini tokom 2. st. n. e.« (Materijali XI Kongresa SADJ — u tisku).

⁷ U izvještajima nastalima i publiciranim neposredno nakon terenskih istraživanja ovaj se nalaz spominje kao mogući ostatak željezne brave. Čišćenjem predmeta poslije toga pokazalo je posve drugačiji karakter ovog nalaza.

⁸ A. van Doorselaer, *Les nécropoles d'époques romaine en Gaule septentrionale*, *DissArchGand X*, 1967, 210 ff. — *Donosi niz varijacija u kojima se ogradni jarak pojavljuje (uz to i popis lokaliteta)*.

⁹ O. Hölder, *Die Formen der römischen Thongefäße diesseits und jenseits der Alpen*, Stuttgart, 1897, Taf. XII:2. E. Bónis, *Die kaiserzeitliche Keramik von Pannonien*, *Diss-Pann II/20*, 1942, 53 f., Taf. 17:11—12.

¹⁰ P. Petru, *Rimski grobovi iz Dobove, Ribnice i Petrušje Vasi*, *Razprave SAZU VI*, 1969, 37 f., Tab. 18:9.

¹¹ D. Bojović, *Rimska keramika Singidunuma*, *Zbirke i legati Muzeja grada Beograda VIII*, Beograd, 1977, 76 br. 169, Tab. XVI:169.

¹² M. Baum-D. Srejić, *Prvi rezultati ispitivanja rimske nekropole u Sasama, Clanci i grada za kult. istoriju ist. Bosne III, Tuzla*, 1959, Tab. XII:1.

¹³ S. Petru-P. Petru, Neviodunum (Drново pri Krškem), Katalogi in monografija 15, Ljubljana, 1978, 74, Tab. XXXVIII:9.

¹⁴ O. Brukner, Rimska keramika u jugoslavenskom delu provincije Donje Panonije, Dissertationes et monographiae SADJ XXIV, Beograd, 1981, 112 (tip 1), Tab. 133:1-2.

¹⁵ o.c. 155 (tip 26), Tab. 140:78.

¹⁶ D. Bojović: o.c. (bilj. 11), 32, 76 br. 173-174, Tab. XVII:173-174. Drugi primjerak iz Singidunuma (br. 174) ima, za razliku od našeg, dršku izdignutu iznad izvijenih usta. Srodnu razvojnu formu nalazimo u grobu 5 iz Zagreba datiranom novcem Domicijana. B. Vikić-Belančić, Rimska keramika u Panoniji, Starinar XIII-XIV, 1962-1963, 105 ff., sl. 41.

¹⁷ A. Móczy, Kórarómai sírok Szombathelyről, AE 82,2, 1954, 173 ff. — T.Sz. Ester, A györi kálvária utci római temető hasznata, Arrabona 15, 1973, Tab. XVII.

¹⁸ P. Petru, Poskus časovne razporeditve lončevne iz rimskih grobov na Dolenjskem i Posavju, Razprave SAZU VI, 1969, 201, sl. 3:22.

¹⁹ T. Knez, La nécropole de Beletov vrt, Novo Mesto, IA 27, 1981, Y 262:2. Ovaj tip amfore okvorno je datiran u 1. st. O. Brukner o.c. (bilj. 14), 125 (Tip 20), Tab. 165:91-97.

²⁰ V. Kolšak, Izvodni del antične nekropole v Sempetru, Katalogi in monografije 14, Ljubljana 1976, Tab. 27:6-8.

²¹ P. Petru, o.c. (bilj. 10), 39, Tab. 16:10.

²² J. Garbsch, Die norisch-panonischen Frauentracht im 1. und 2. Jahrhundert, Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 11, München, 1965, 196 Nr. 410, Taf. 41:2.

²³ Lj. Plesničar-Gec, Keramika eminskih nekropol, Dissertationes et Monographiae XX, Ljubljana, 1977, 19, Tab. 1:62-63.

²⁴ o.c., 17, Tab. 1:35,37.

²⁵ P. Petru, o.c. (bilj. 18), 204. O. Brukner, o.c. (bilj. 14), 85.

²⁶ Lj. Plesničar-Gec, o.c. (bilj. 23), T. 2:2-5.

²⁷ J. Garbsch, o.c. (bilj. 22), 117 Nr. 5, Taf. 32:6.

²⁸ E. Bónis, o.c. (bilj. 9), Taf. XVIII:10-11. P. Petru, o.c. (bilj. 18), 204 f., Tab. 4:22.

²⁹ A. Schörgendorfer, Die Die römerzeitliche Keramik der Ostalpenländer, Sonderschriften AIDR XII, München-Wien, 1942, 20 Nr. 192, Taf. 13:192.

³⁰ o.c., 22 Nr. 204, Taf. 14:204.

³¹ O. Berkner, o.c. (bilj. 14), 152 (tip 11a), Tab. 59:10.

³² E. Bónis, o.c. (bilj. 9), 8, Taf. 22:9, 26:4.

³³ B. Vikić-Belančić, Keramike grublje fature u južnoj Panoniji s posebnim obzirom na urne i lonce, AV XXVI, 1975, 31, sl. 10.

³⁴ o.c., 29 (tip B-2), Tab. 3:2.

³⁵ o.c., 29 (tip C-2), Tab. 5:2.

³⁶ o.c., 29 (tip B-3a), Tab. 3:3a.

³⁷ o.c., 29 (tip C-8), Tab. 4:8.

³⁸ O. Brukner, o.c. (bilj. 14), 108 (tip 31), Tab. 125:168.

³⁹ o.c., 110 (tip 1), Tab. 129:2.

⁴⁰ o.c., Tab. 129:6.

⁴¹ o.c., 83 (tip 1), Tab. 60:2.

⁴² A. Schörgendorfer, o.c. (bilj. 29), 13 Nr. 124, Taf. 9:124. — S. Pahič, Najdbe z rimske ceste Slovenska Bistrica-Pragersko, AV XXIX, 1978, 204, Tab. 12. O. Brukner, o.c. (bilj. 14), 94, Tab. 84:70.

⁴³ Zastupljenost srednjegalske sigilate u panonskim centrima (Poetovio, Aquincum, Gorsium, Aquae Iasae, Mursa, Cibalae, Sirmium itd.) doživljava procvat u vrijeme svoje najveće proizvodne aktivnosti, 140-180. god., B. Vikić, o.c. (bilj. 16), 94. Ista, Die Keramik und ihr Anteil im Handel des südlichen Pannoniens, AV XIX, 1968, 514. D. Gabler, Az importált sigillaták forgalma Pannoniában, AE 91, 1964,

99. Isti, Die Sigillaten der Hercules-Villa, ActaArchHung XXVIII, 1-2, 1976, 27. I. Mikl-Curk, Terra sigillata in sordine vrste keramike iz Poetovija, Dissertationes IX, Beograd-Ljubljana 1969, 11 ff. O. Brukner, o.c. (bilj. 14), 20.

⁴⁴ B. Vikić-Belančić, Antičke svjetiljke u Arheološkom muzeju u Zagrebu (II dio), VMZ IX, 1975, 56 ff.

⁴⁵ S.Loeschke, Lampen aus Vindonissa, MAGZ XXVII, 1919, 237, Abb. 7. B. Vikić-Belančić, Antičke svjetiljke u Arheološkom muzeju u Zagrebu, VMZ V, 1971, 113, sl. 4.

⁴⁶ B. Vikić-Belančić, o.c. (bilj. 44), 136 br. 977, Tab. XL:2.

⁴⁷ K. Poczy, Keramik in Intercisa II, Geschichte der Stadt in der Römerzeit, ArchHung, XXXVI, 1957, 131 Nr. 106, Taf. XXII:19.

⁴⁸ B. Vikić-Belančić, o.c. (bilj. 45), 161 f., Nr. 162-163, Tab. XV:6-7.

⁴⁹ S.Loeschke, o.c. (bilj. 45), 299 f.

⁵⁰ o.c., 221 f. D. Ivany, Die Pannonische Lampen, Diss-Pann II, 2, 1935, 12.

⁵¹ Oblikom su srodne, iako tipološki različite (konkavna ploha diska, naglašeni elipsoidni nos) svjetiljke nastale kao proizvod lokalnih radioničkih centara u Donjoj Meziji, prvenstveno u Sirdici, tokom 3. st. n.e. G. Kuzmanov. Za proizvodstvo na glineni lampi v Dolni Meziji i Trakiji (I-IV v.), Arheologija XXVI, 1-2, 1981, 16-17, sl. 5. Srodne elemente moguće je uočiti i među svjetiljkama I-II i II kategorije palmyrskog radioničkog centra 80-150. god. A. Sadurska, Les Lampes palmyréniennes, Archeologia XXVI, 1975, 50, Fig. 3.

⁵² D. Ivany, o.c. (bilj. 50), 20 f.

⁵³ J. C. Rubricht, Lamps from Sirmium in the Museum of Sremska Mitrovica, Sirmium III, Beograd, 1973, 54, 65, Tab. XV:152.

⁵⁴ D. Ivany, o.c. (bilj. 50), 20 f., 294 Nr. 4210, Taf. LVII:6.

⁵⁵ Kao stariju razvojnu fazu snažno profiliranih fibula ovaj oblik datiran je do u drugu pol. 1. st. (R. Košćević), odnosno oko 15. god. do u rano 2. st. (E. Eitlinger). I. Kovrig, Die Haupttypen der kaiserzeitliche Fibeln in Pannonien, DissPann II/4, 1937, 116, Taf. IV:42, 44. E.v. Pattek, Verbreitung und Herkunft der römischen Fibeltypen in Pannonien, DissPann II/19, 1942, 93, Taf. IV:9. E. Eitlinger, Die römischen Fibeln in der Schweiz, Bern, 1973, 28, 61, Taf. V:4-6. R. Košćević, Antičke fibule s područja Siska, Zagreb, 1980, 21, Taf. X:63-69, XI:71-73.

⁵⁶ E.v. Patek o.c. (bilj. 55), 100. R. Košćević, o.c. (bilj. 55), 22. Tab. XIV:99-100; XV:101-105.

⁵⁷ J. Garbsch, o.c. (bilj. 22), 29 ff., Abb. 4; 48, Abb. 41.

⁵⁸ S. Petru, Antičko steklo iz Dolenjskih grobov, Razprave SAZU VI, 1969, 174 ff., Tab. 4:1. V. Damevski, Pregled tipova staklenog posuda iz italjskih, galskih, mediteranskih i porajnskih radionica na području Hrvatske u doba rimskog carstva, Antičko steklo u Jugoslaviji, Kolokvij ob 150-letnici Narodnog muzeja u Ljubljani, Materijali SADJ XI, Ljubljana, 1976, 65.

⁵⁹ A. Móczy, o.c. (bilj. 17), 168 f., sl. 1; 174, sl. 4 (14:1). — Prikaze drevnih škrinjica primjećujemo i na kamenim spomenicima noričko-panonske grupe (arama iz Klagenfurta, Villacha, Erlaufa, Wagne ili na reljefnim pločicama monumentalnog grobnog spomenika iz Maria Saal). Ovdje su, name, drvene škrinje prikazane kao prateći ženski rekvizit pored drugih kućanskih predmeta (npr. ključa), toaletnog ili žrtvenog pribora, zrcala, tkanine i dr. J. Garbsch, o.c. (bilj. 22), 138 Nr. 30, Taf. 1:13, 143 Nr. 74, Taf. 2:17; 137 Nr. 11, Taf. 2:20; 144 Nr. 78:8, Taf. 3:32; 139 Nr. 35, Taf. 3:11.

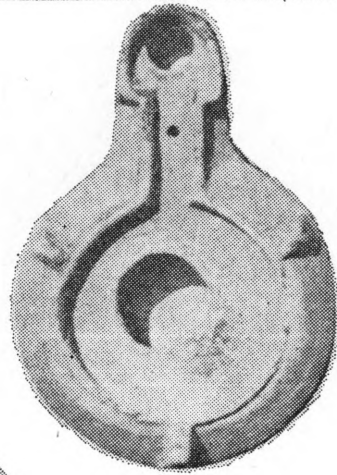
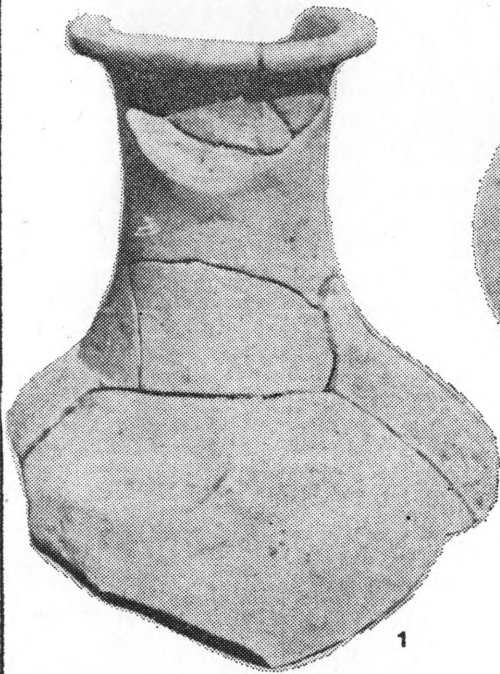
Crteži: J. Fluksi

Foto, Situacioni plan sonde I i II i katastarski izvod: Ž. Demo

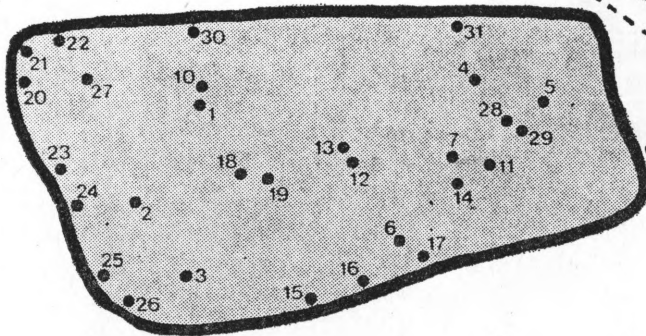

TAB. 1

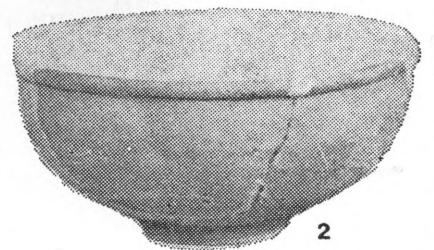
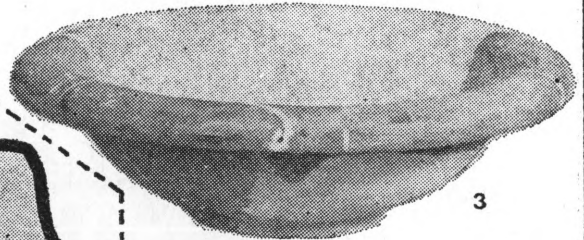
GROB "A.,

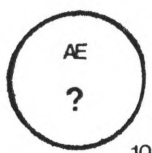
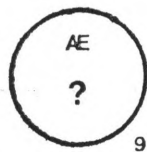
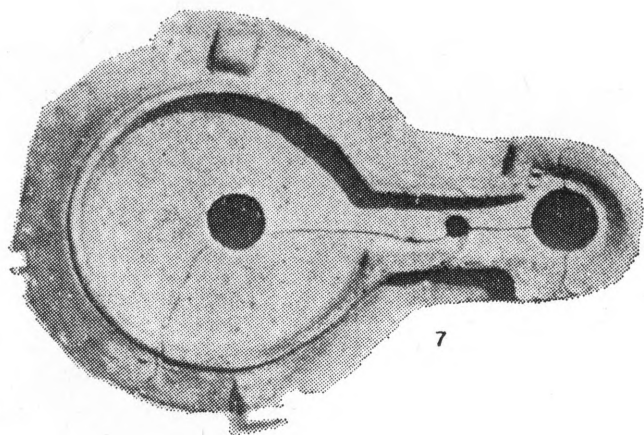
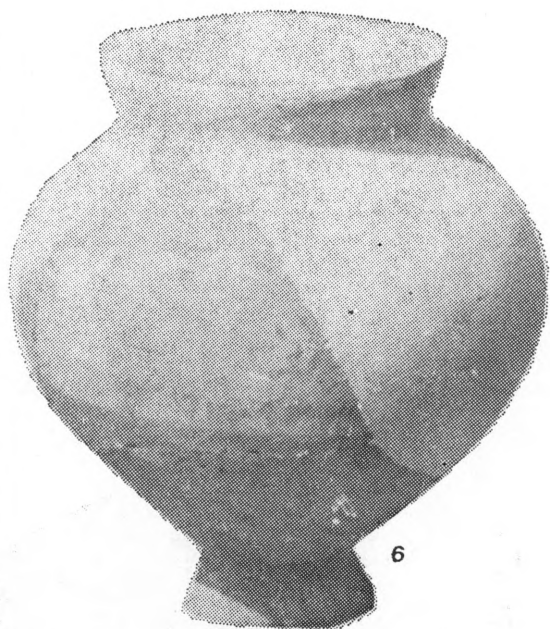
GROB 1

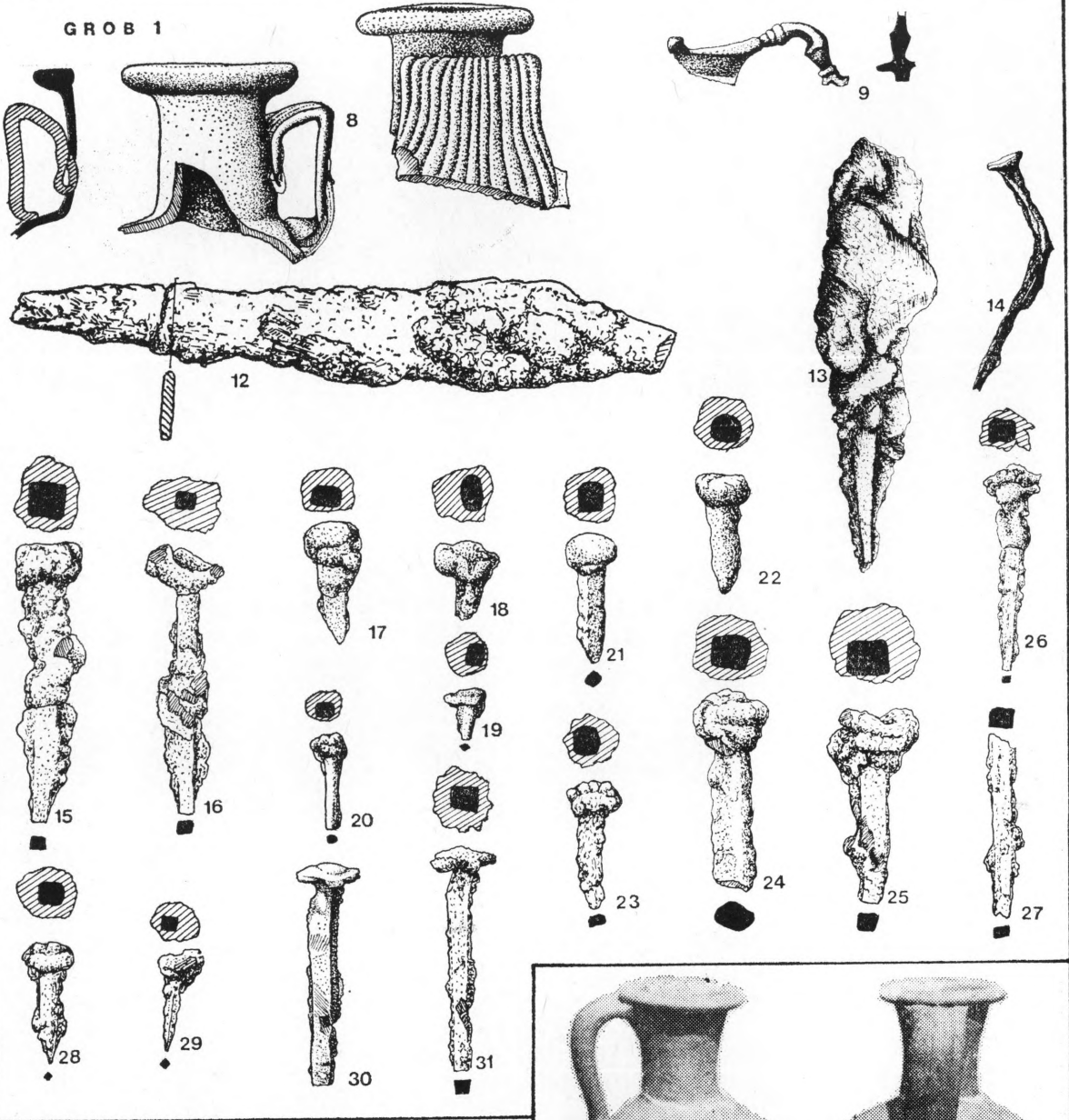
0 20cm

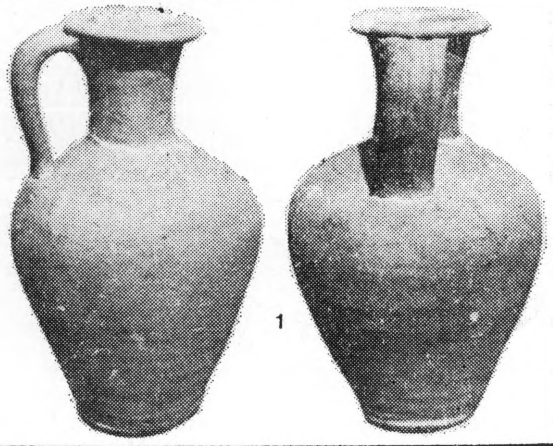
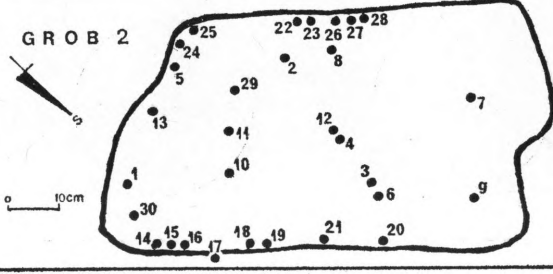
GROB 1

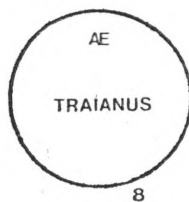
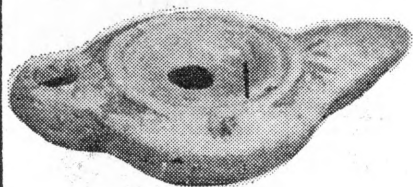
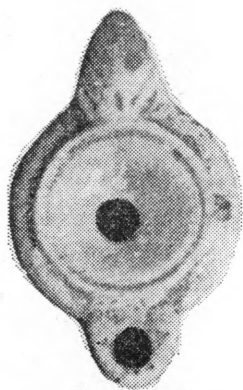
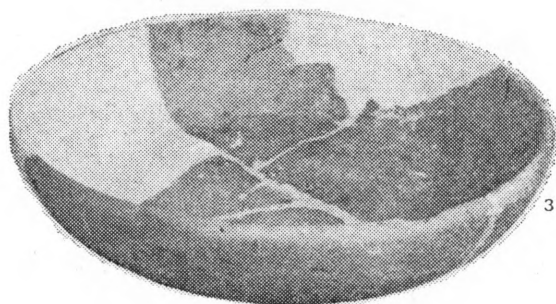
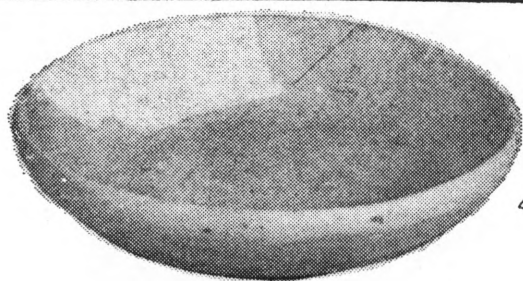
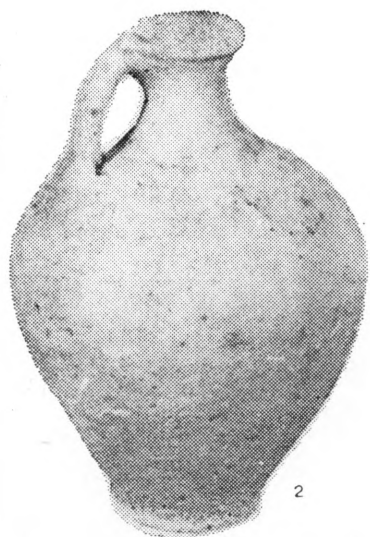
GROB 1

GROB 2

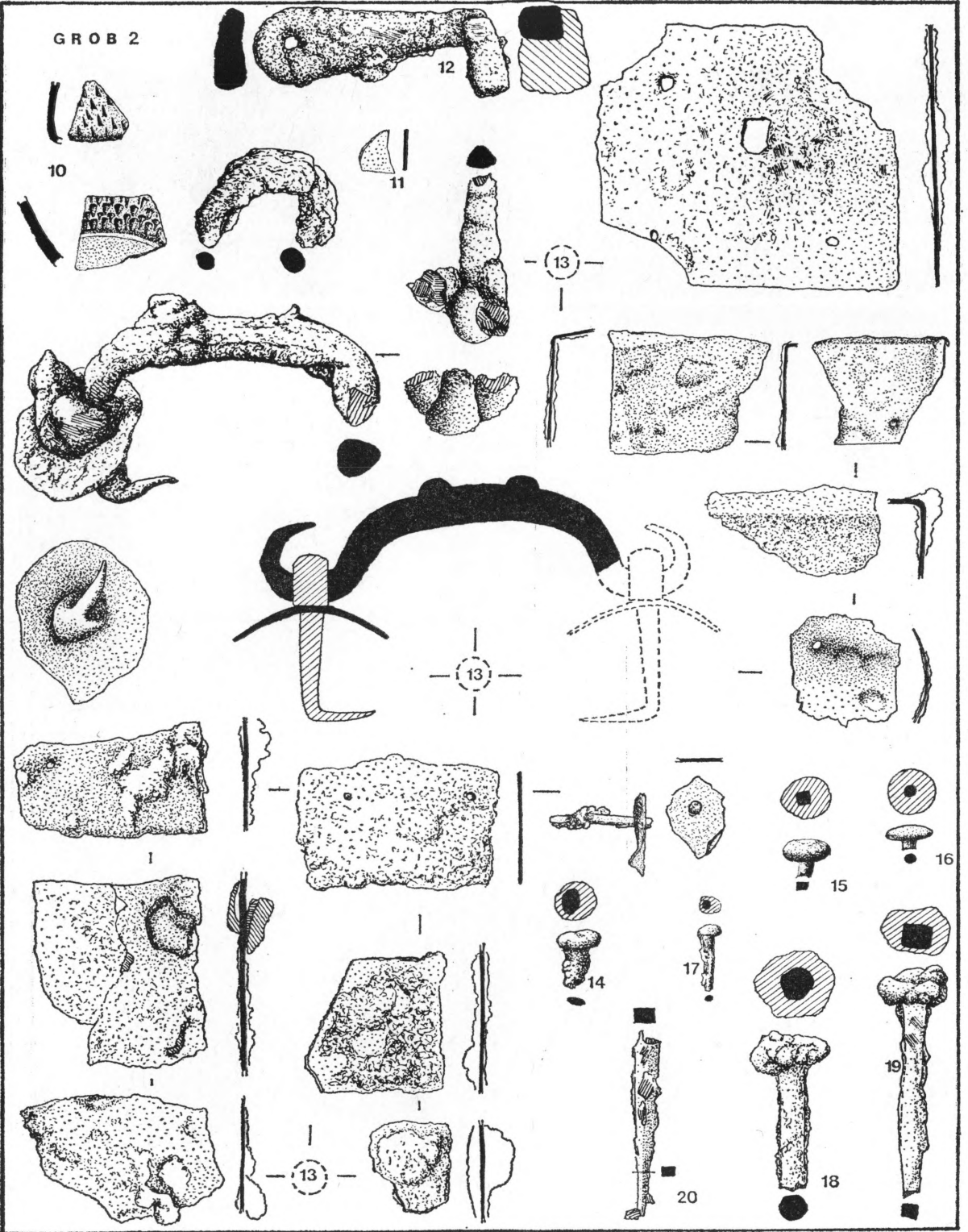

GROB 2

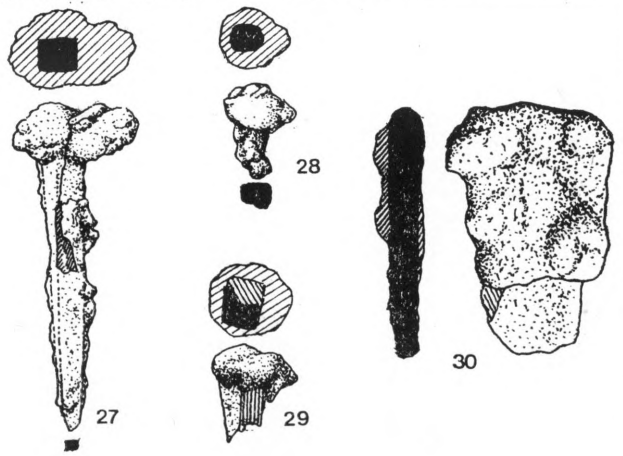
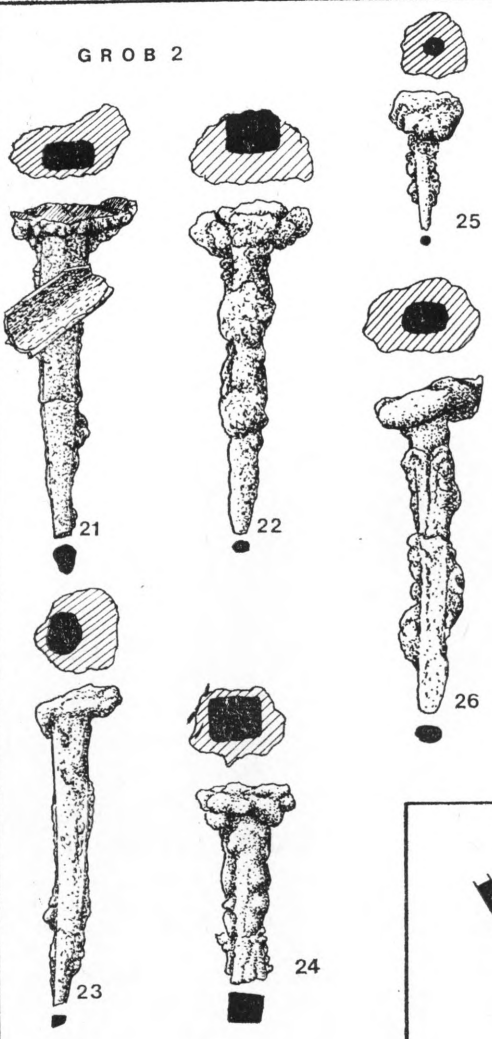

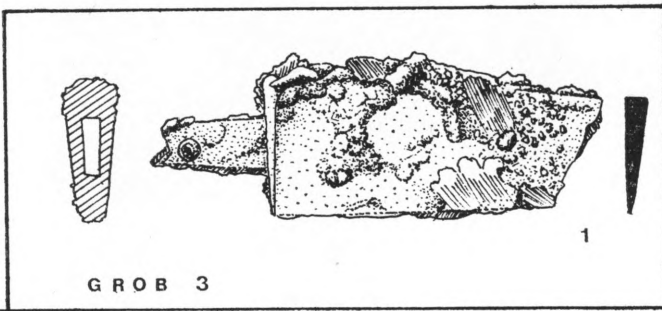
GROB 2

GROB 2

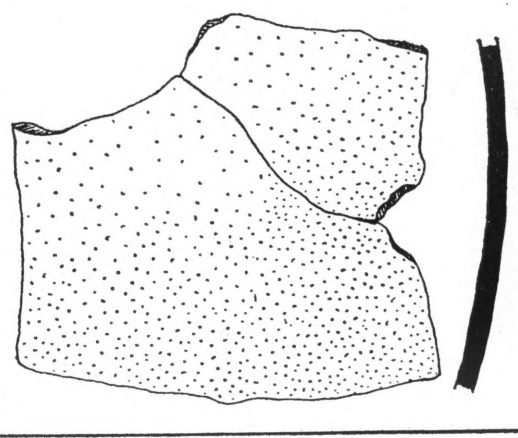
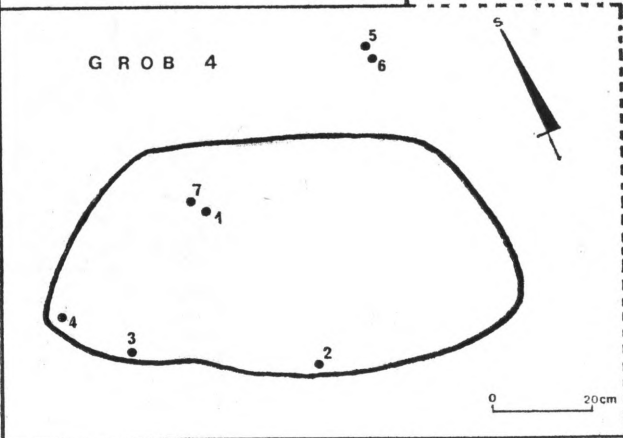

GROB 3

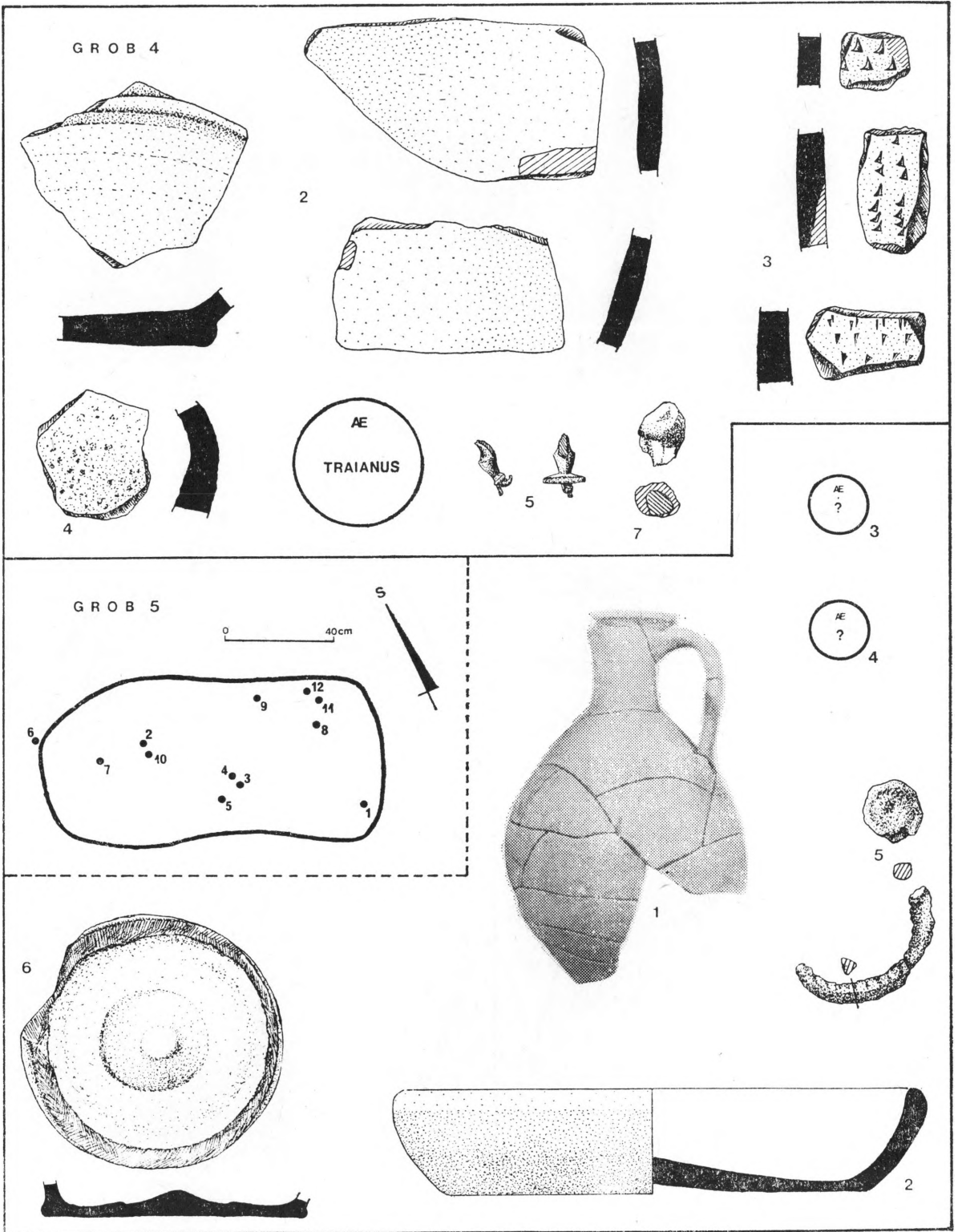

1

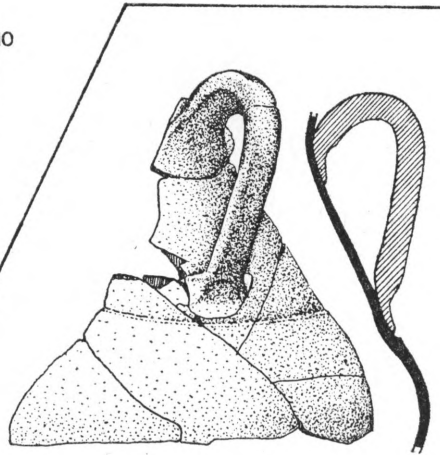
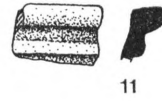
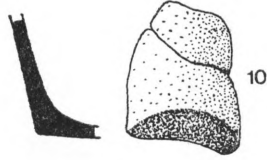
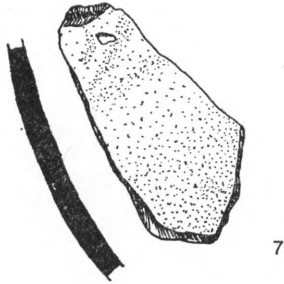
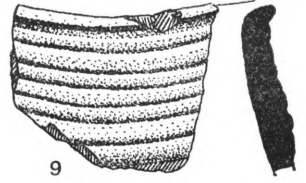
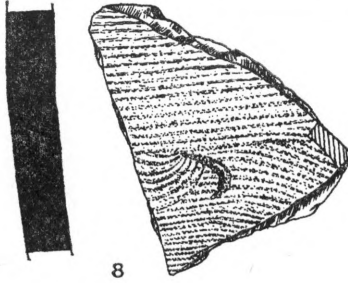
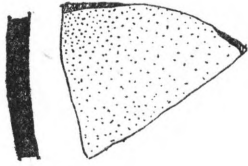
GROB 4

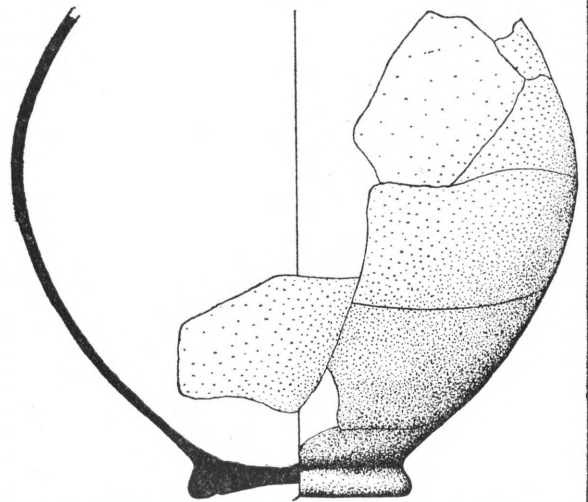
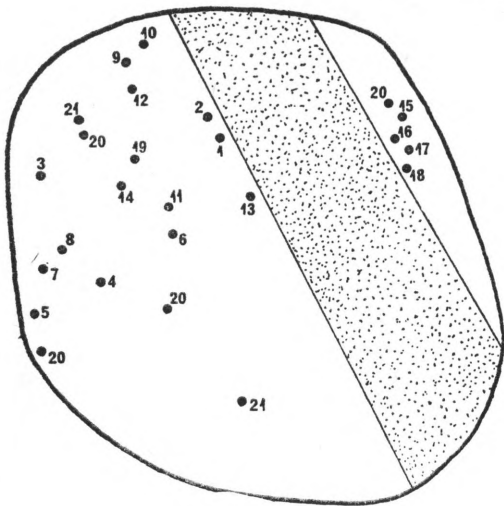
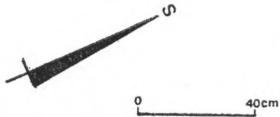
1

GROB 5

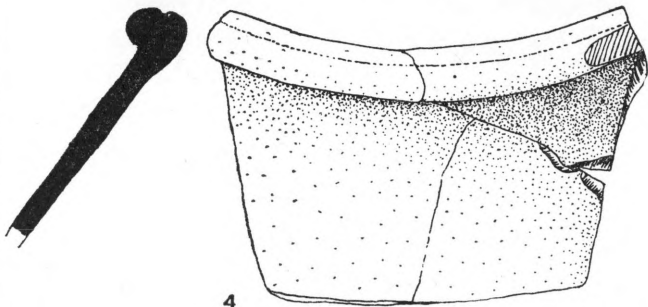
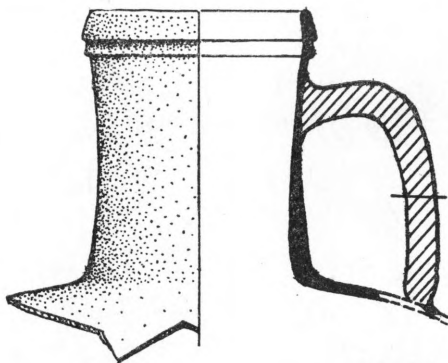
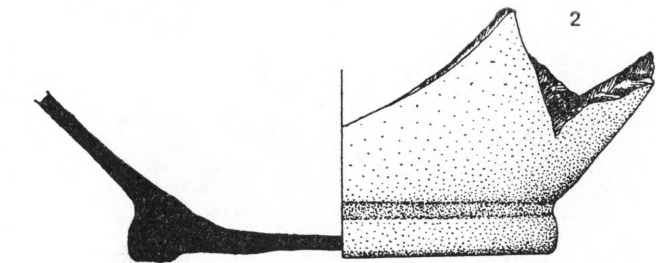
GROB 6

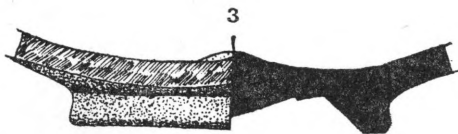

GROB 6

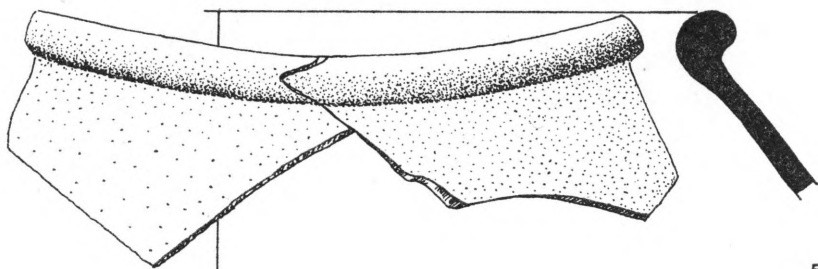
2

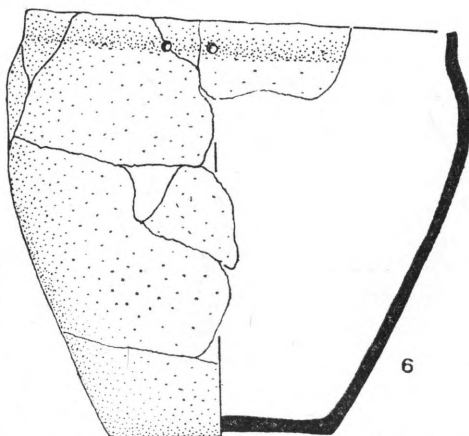
4

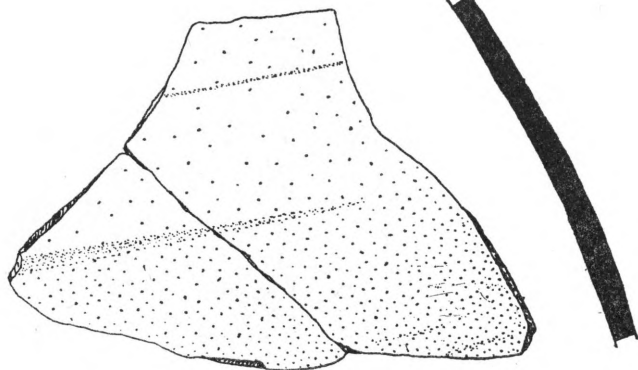
3

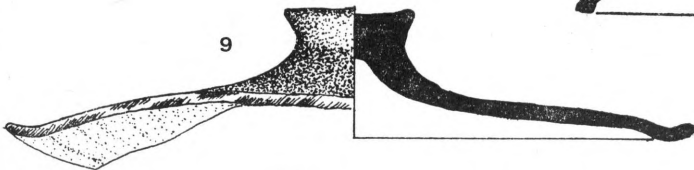
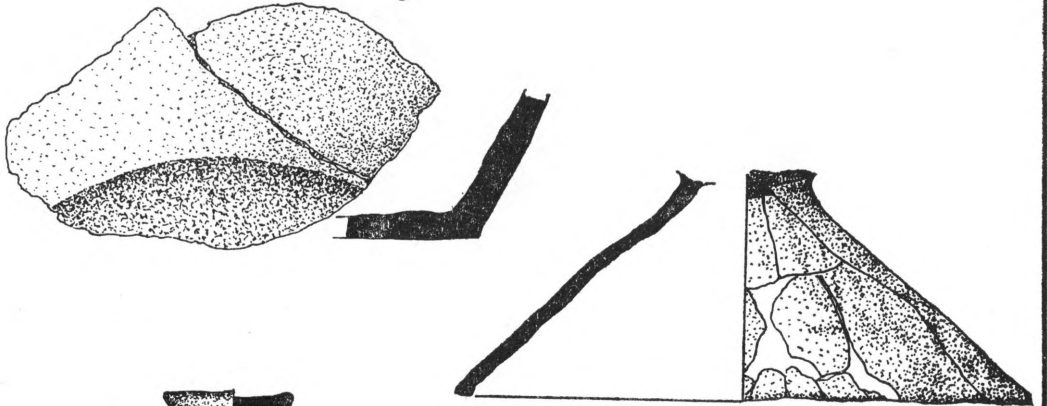
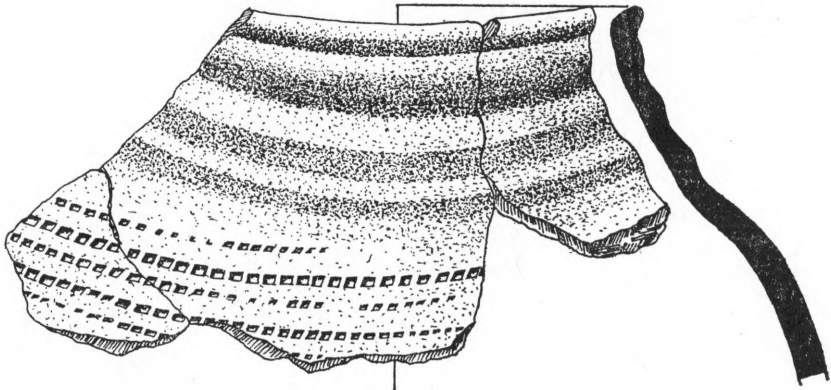
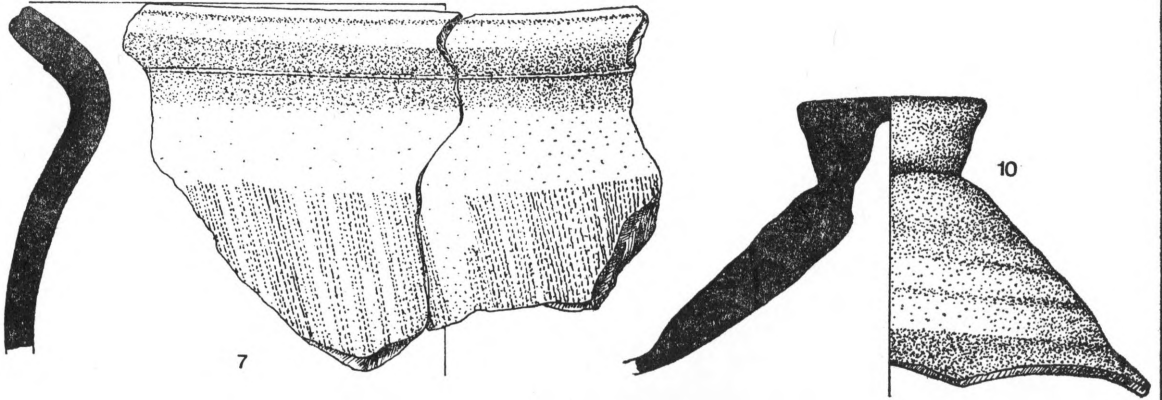
5

6

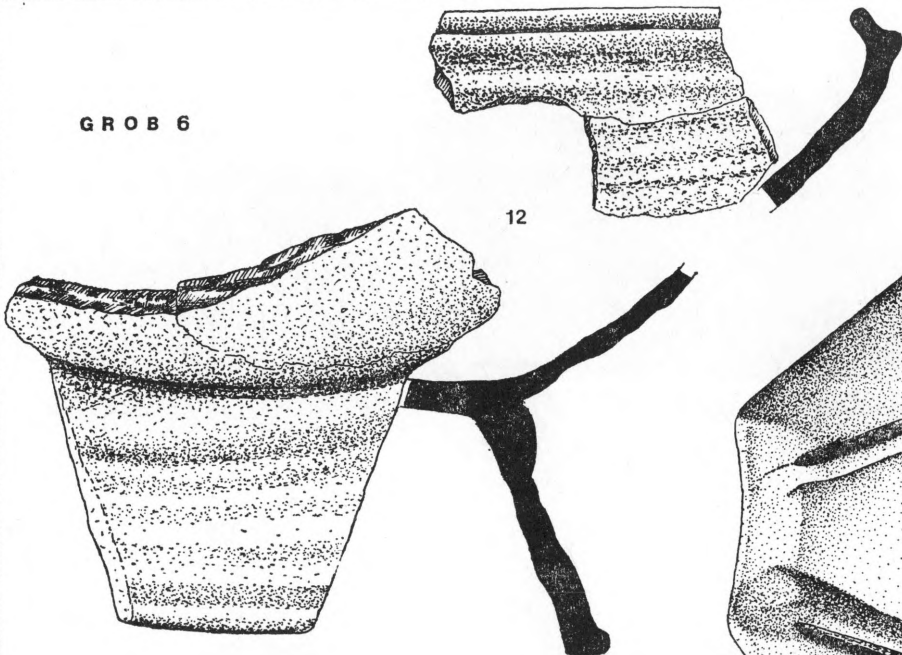

GROB 6

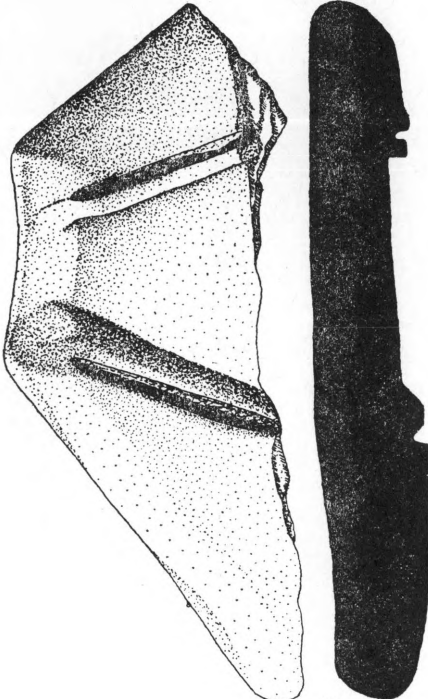

GROB 6

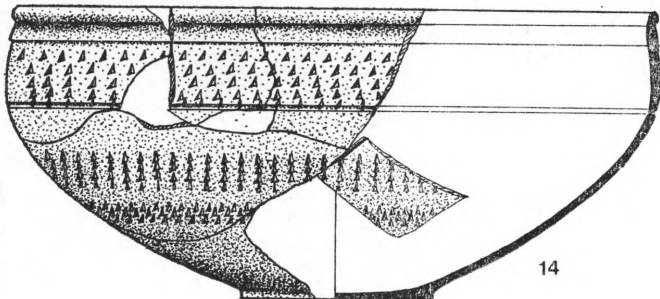
12

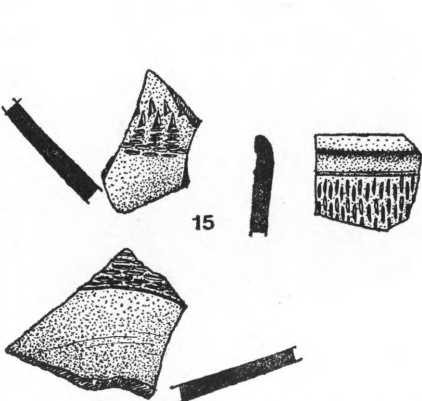
13

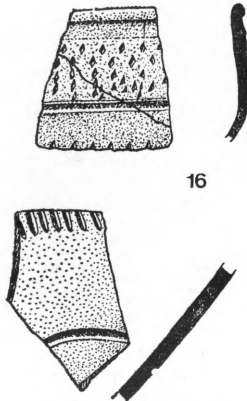
14

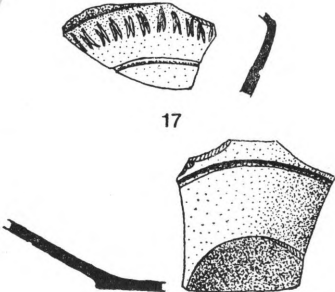
15

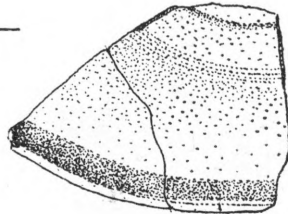
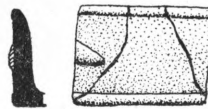
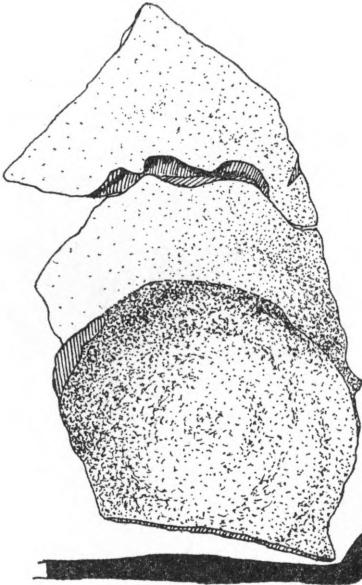
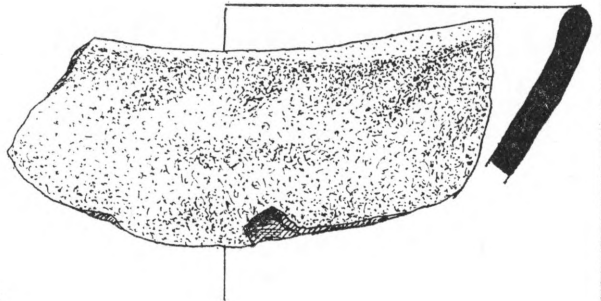
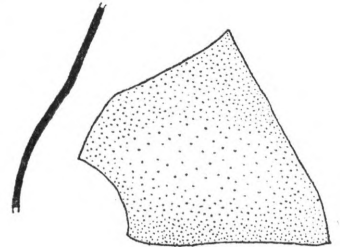
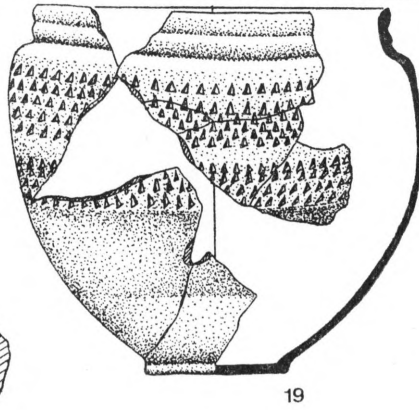
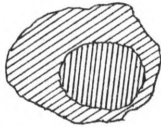
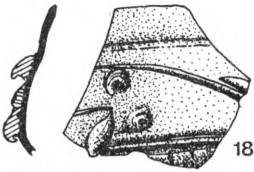
16

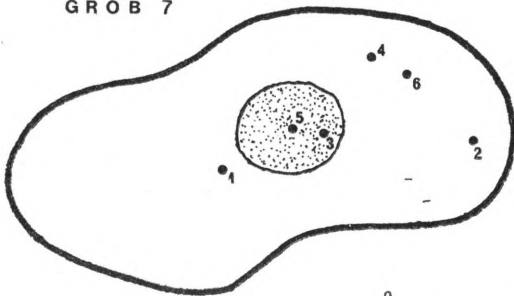
17

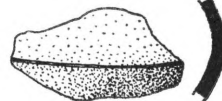
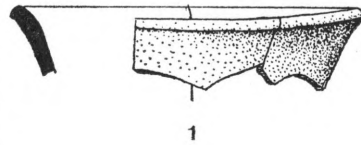
GROB 6

GROB 7

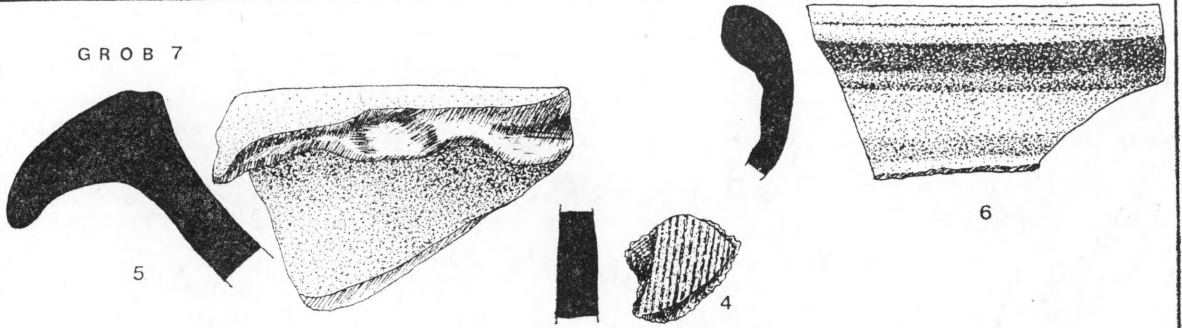

0 40cm

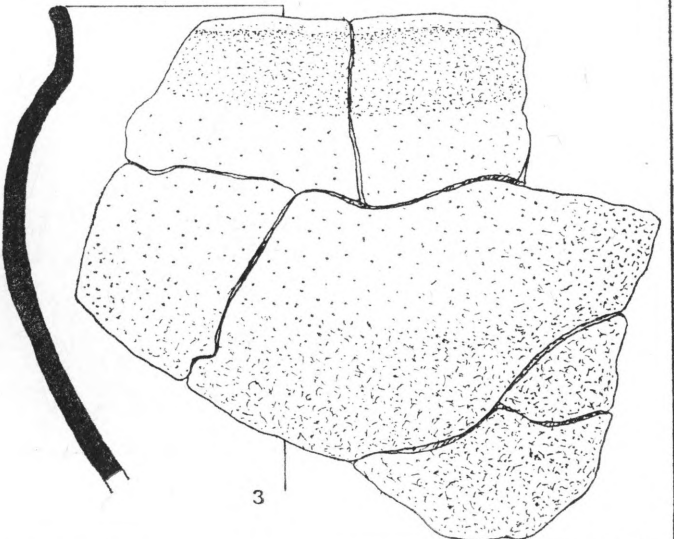
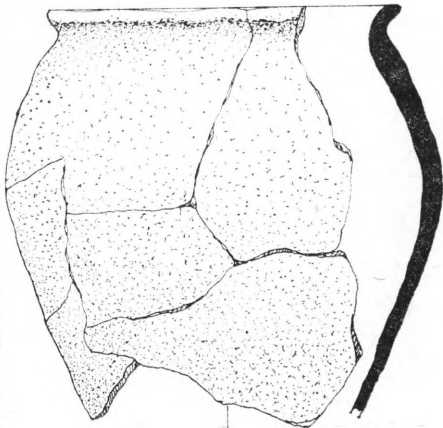
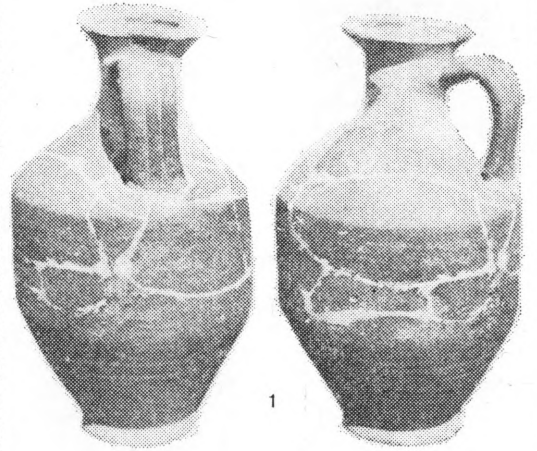
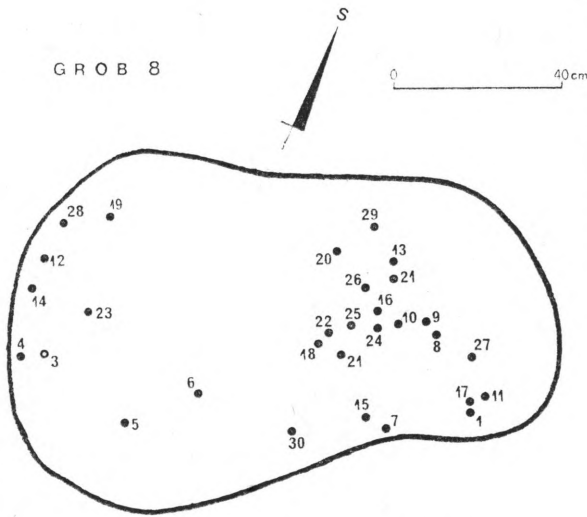

GROB 7

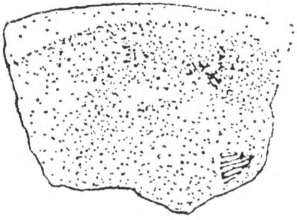
GROB 8

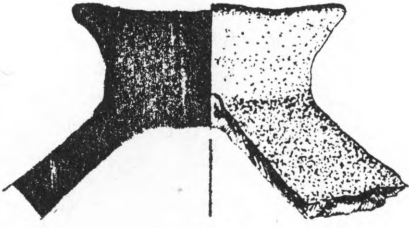
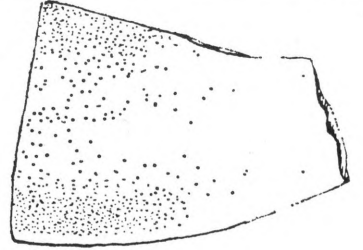
GROB 8

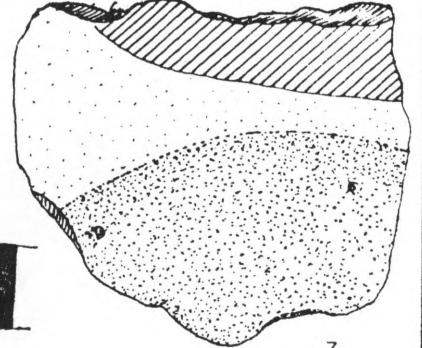
4

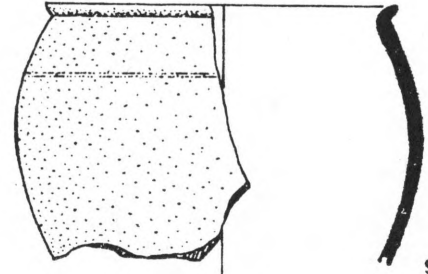
5

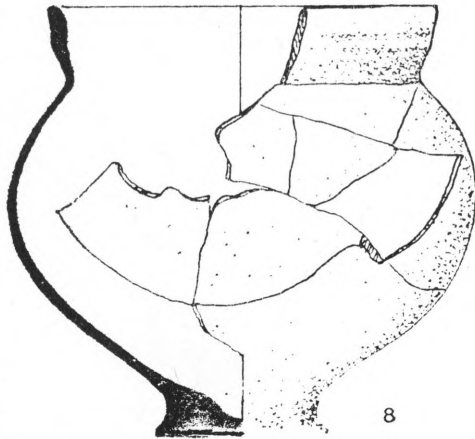
6

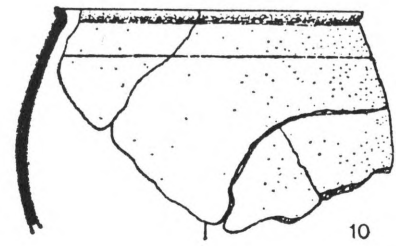
7

9

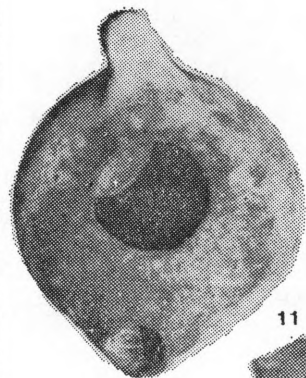

8

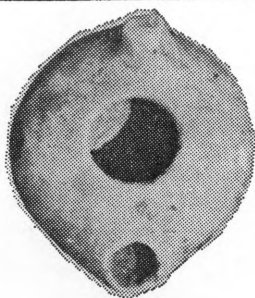

10

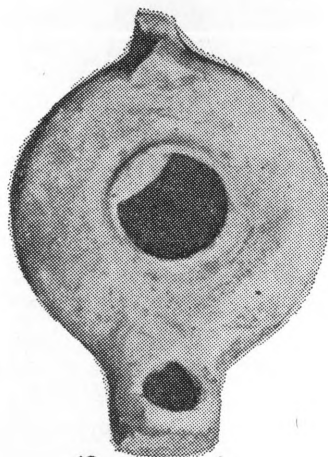
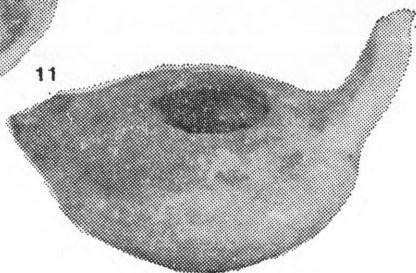
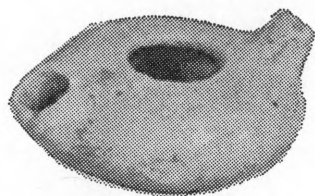
GROB 8

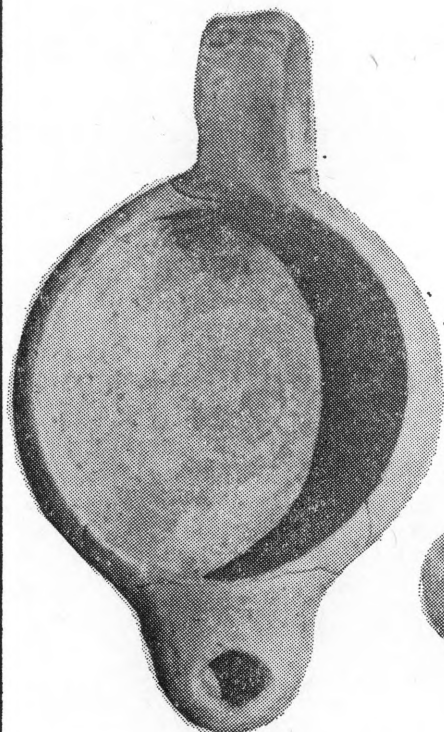
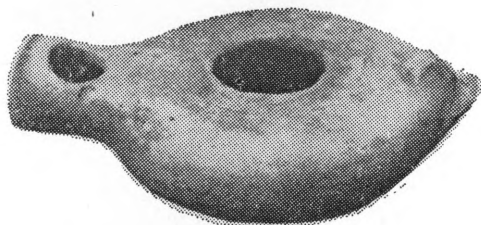
11

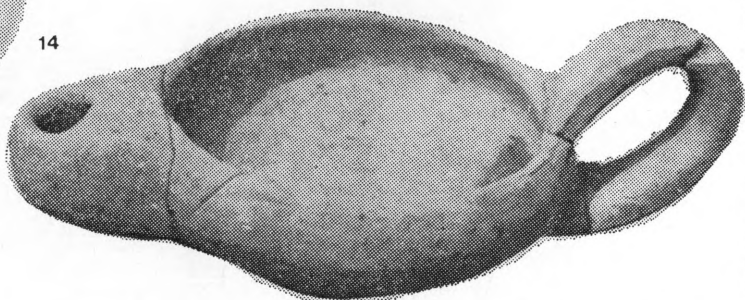
12

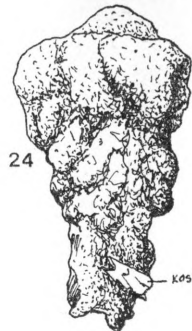
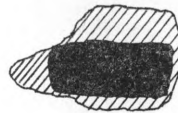
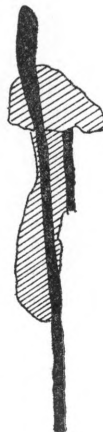
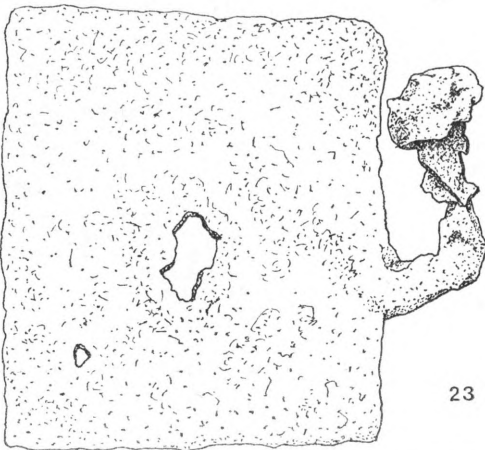
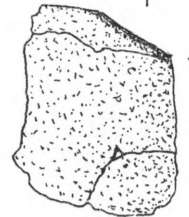
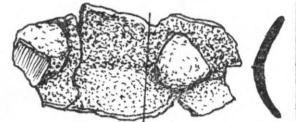
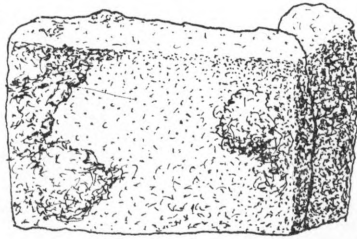
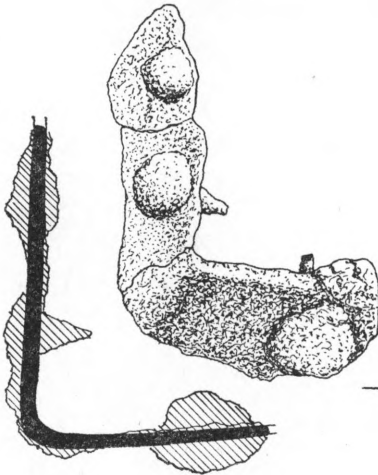
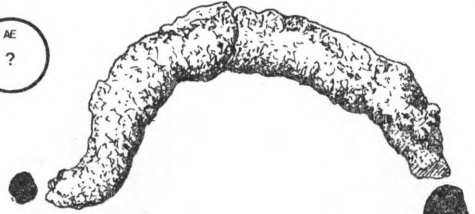
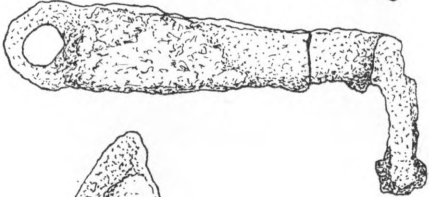
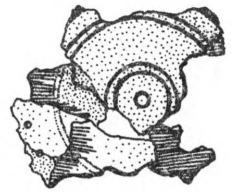
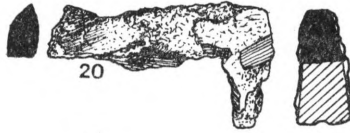
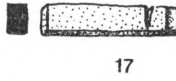
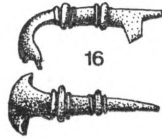
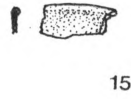
13

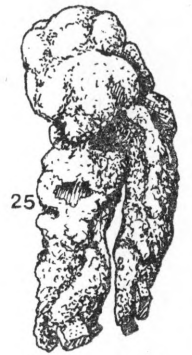
14

GROB 8

KOST

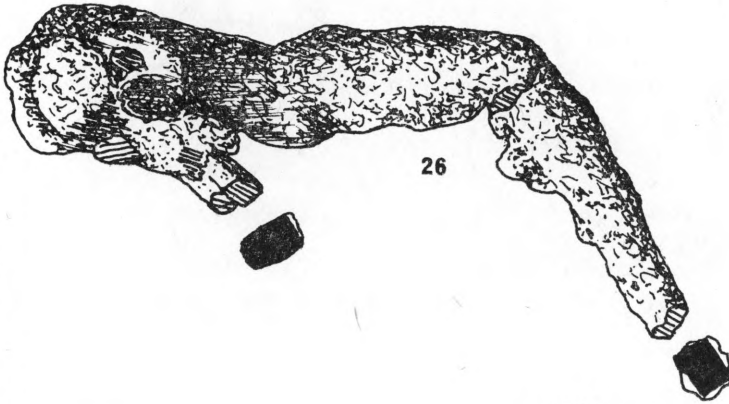

25

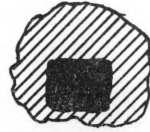

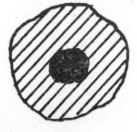
GROB 8

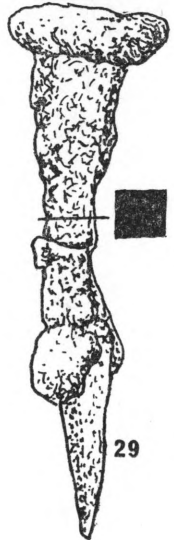
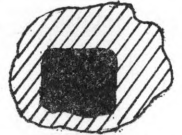
26

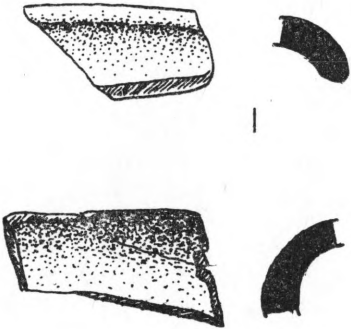
27

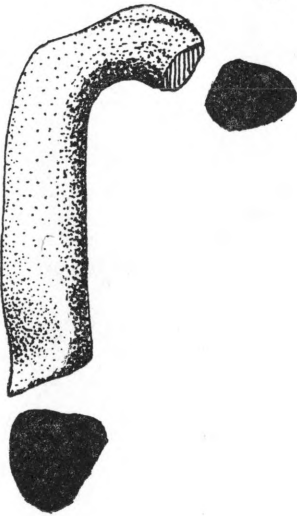
28

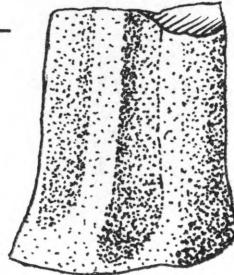
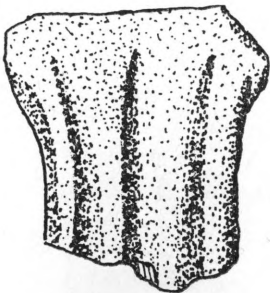
29

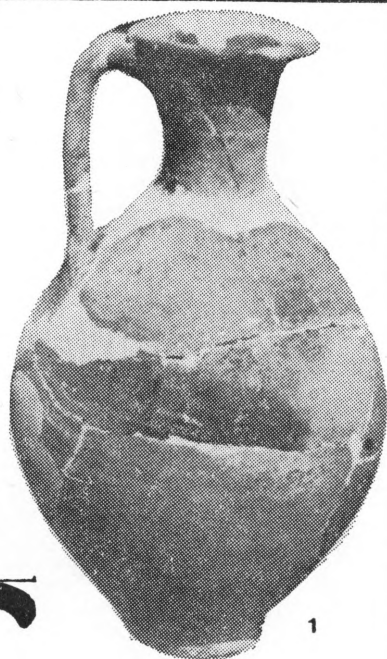
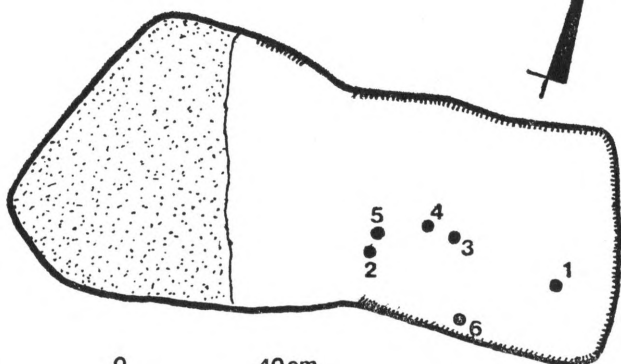
31

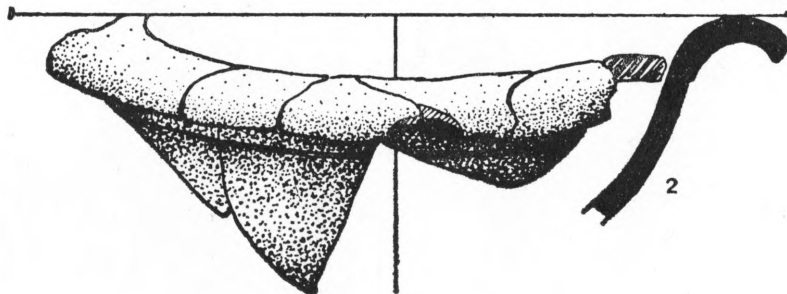
30

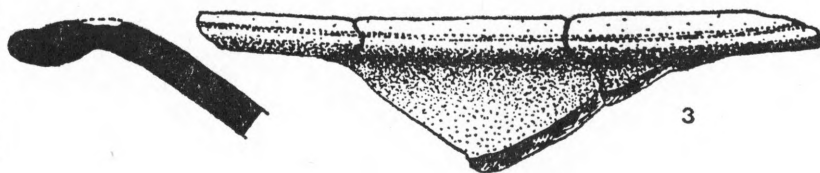
GROB 9

1

2

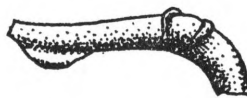
3

6

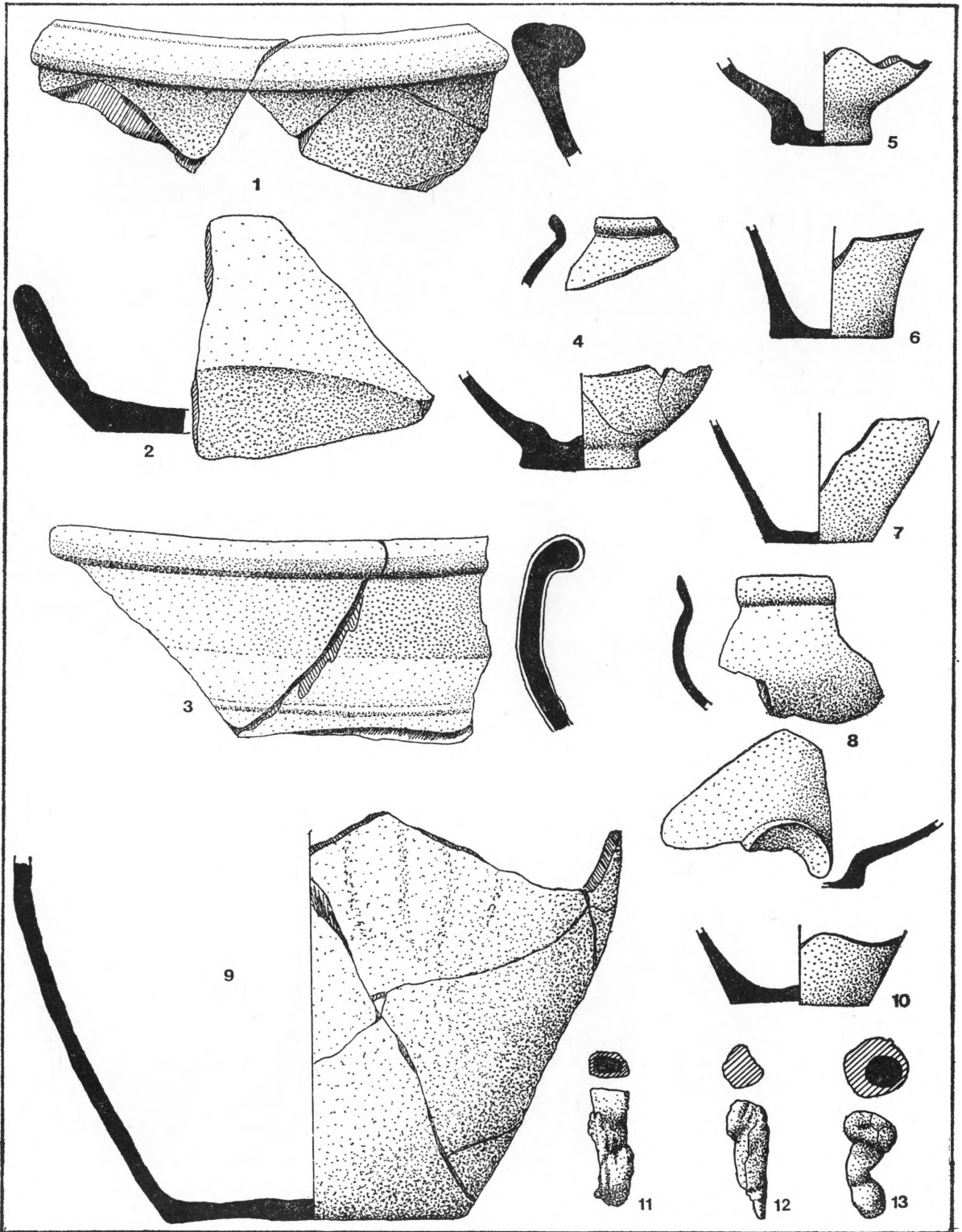

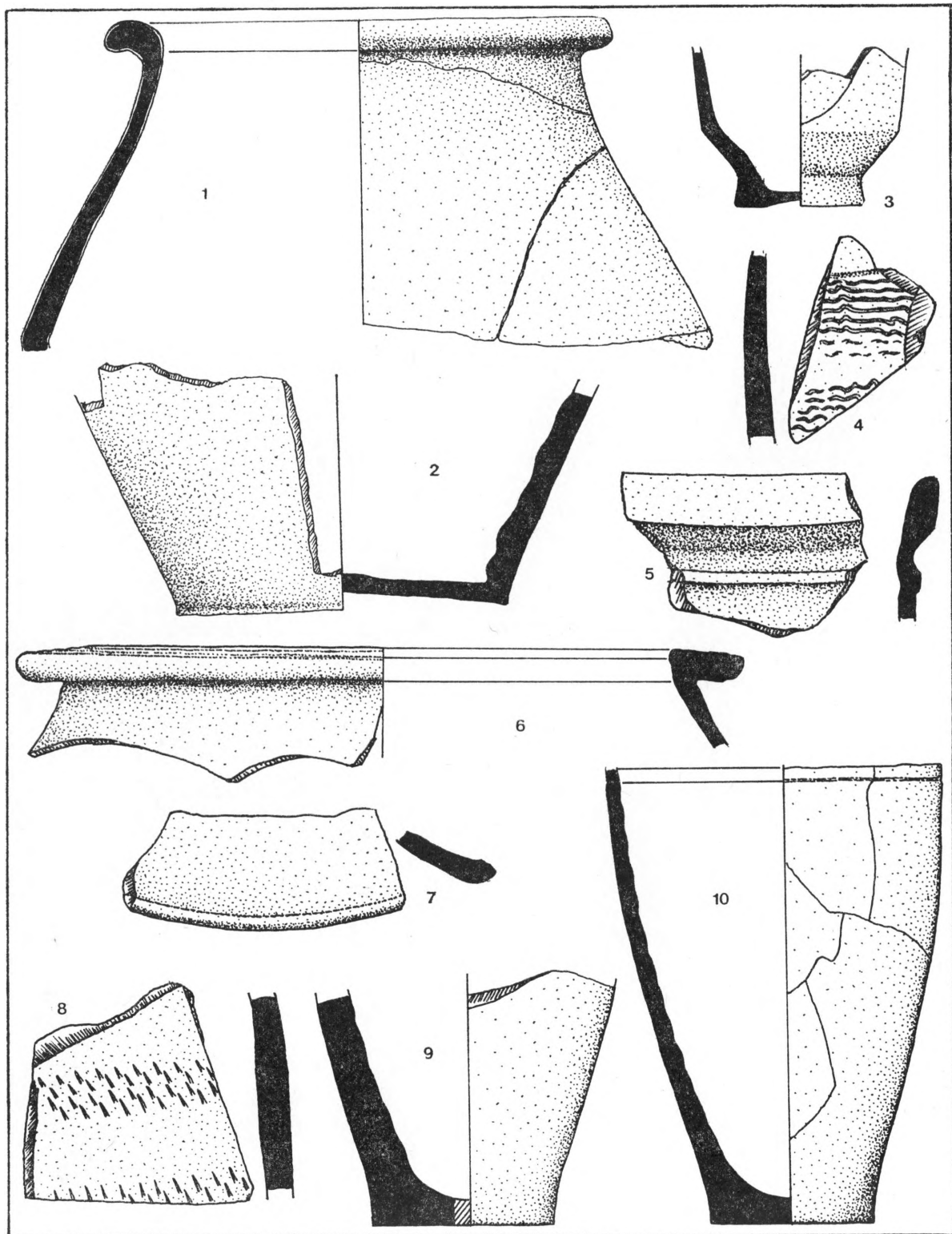
4

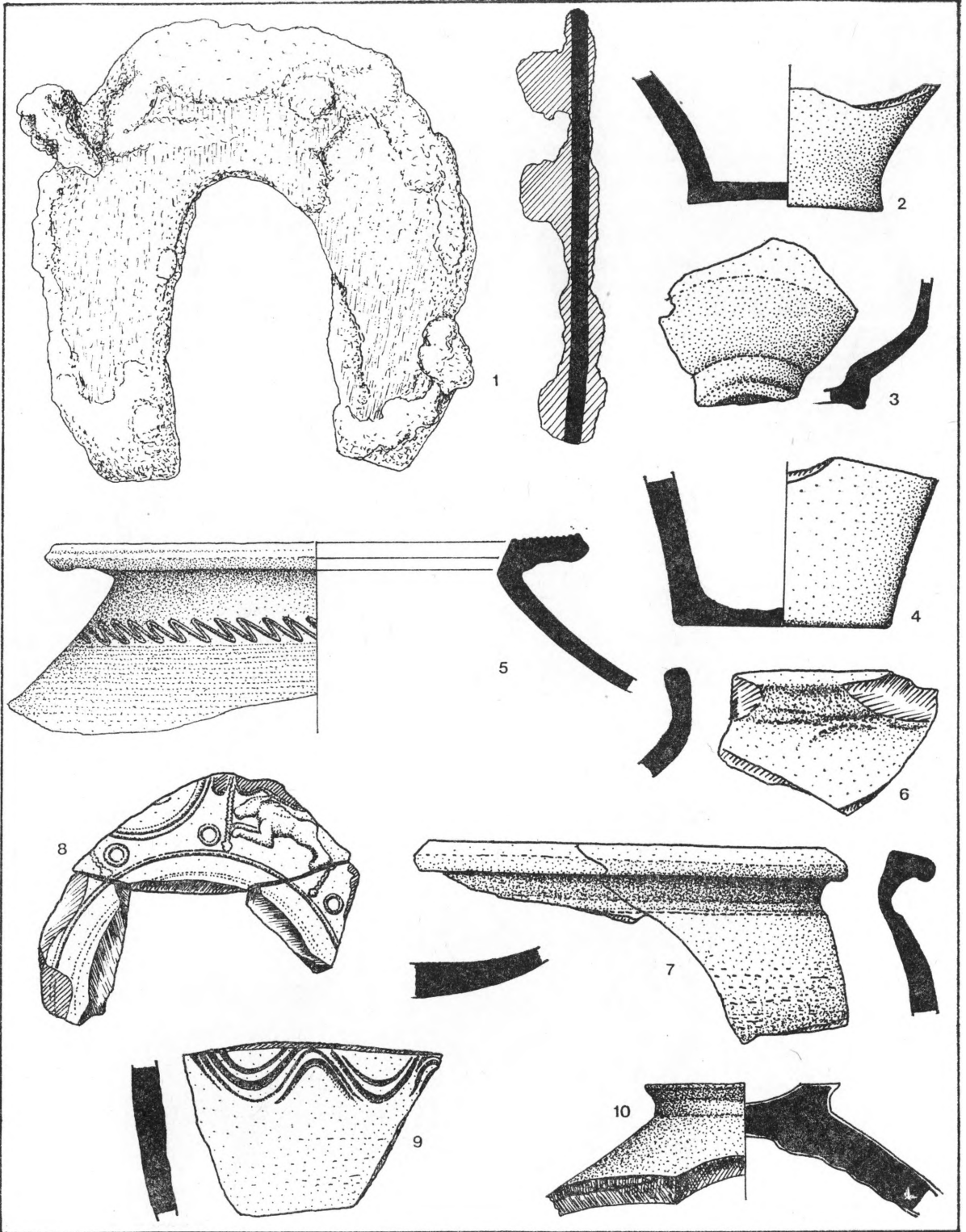
5

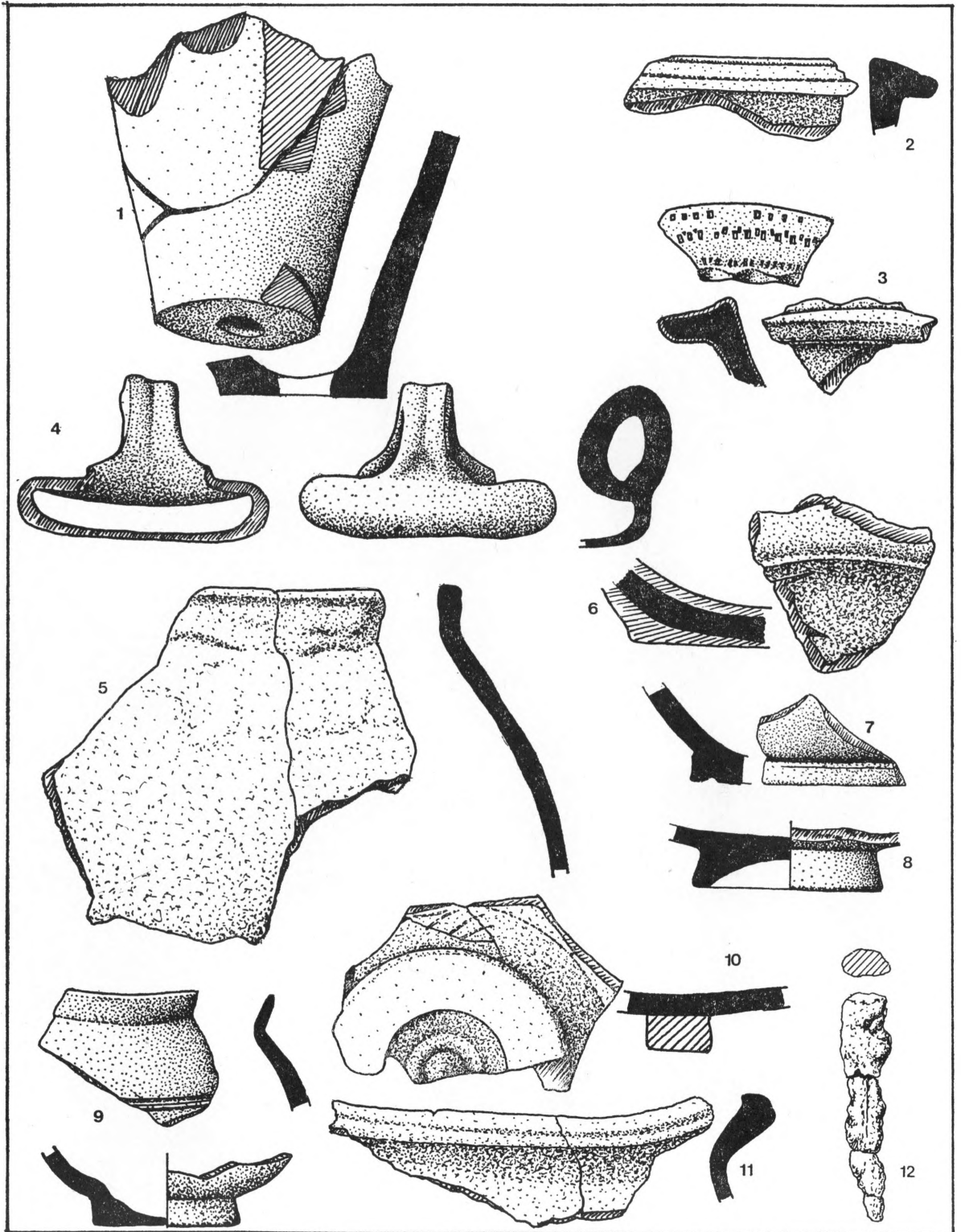

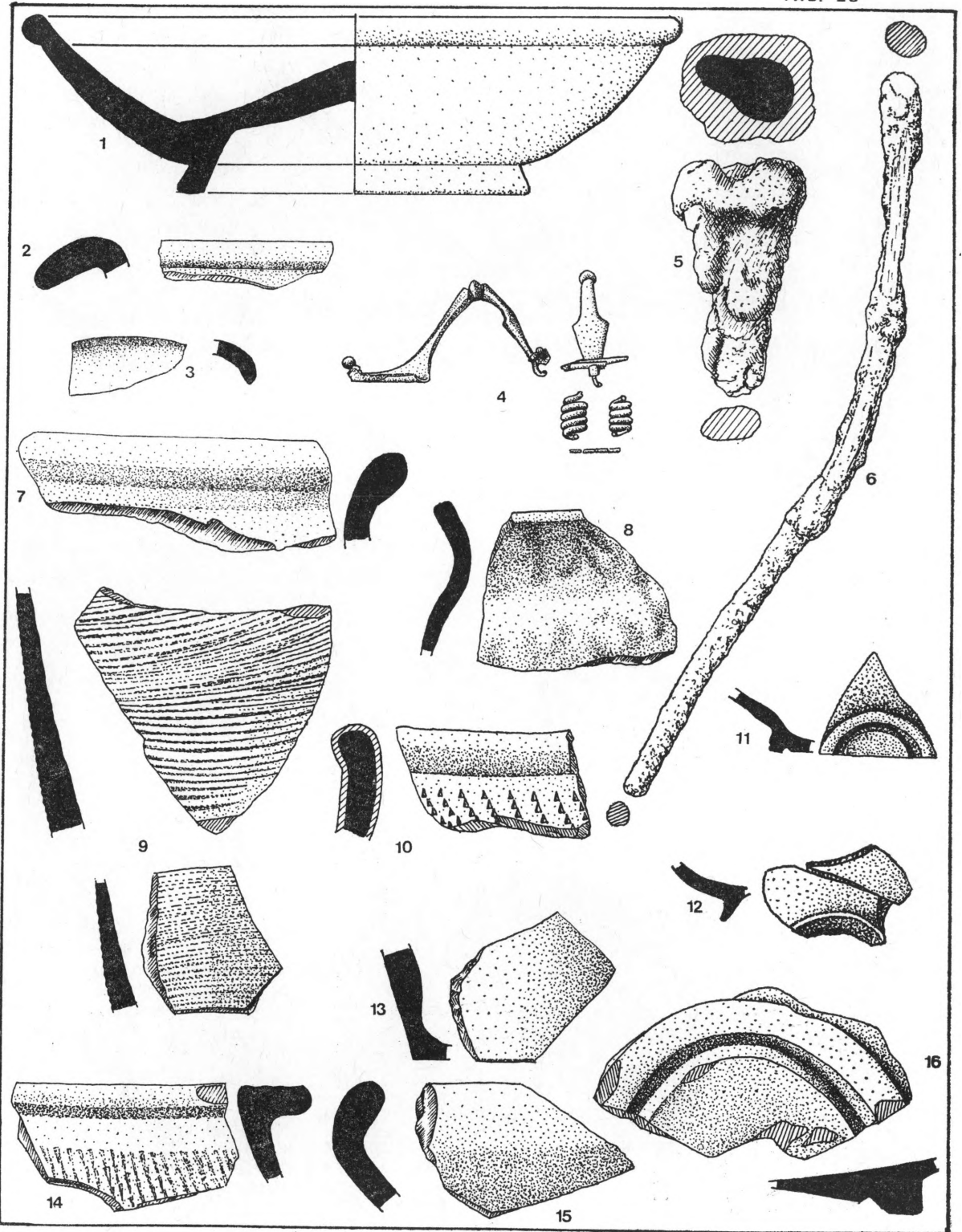

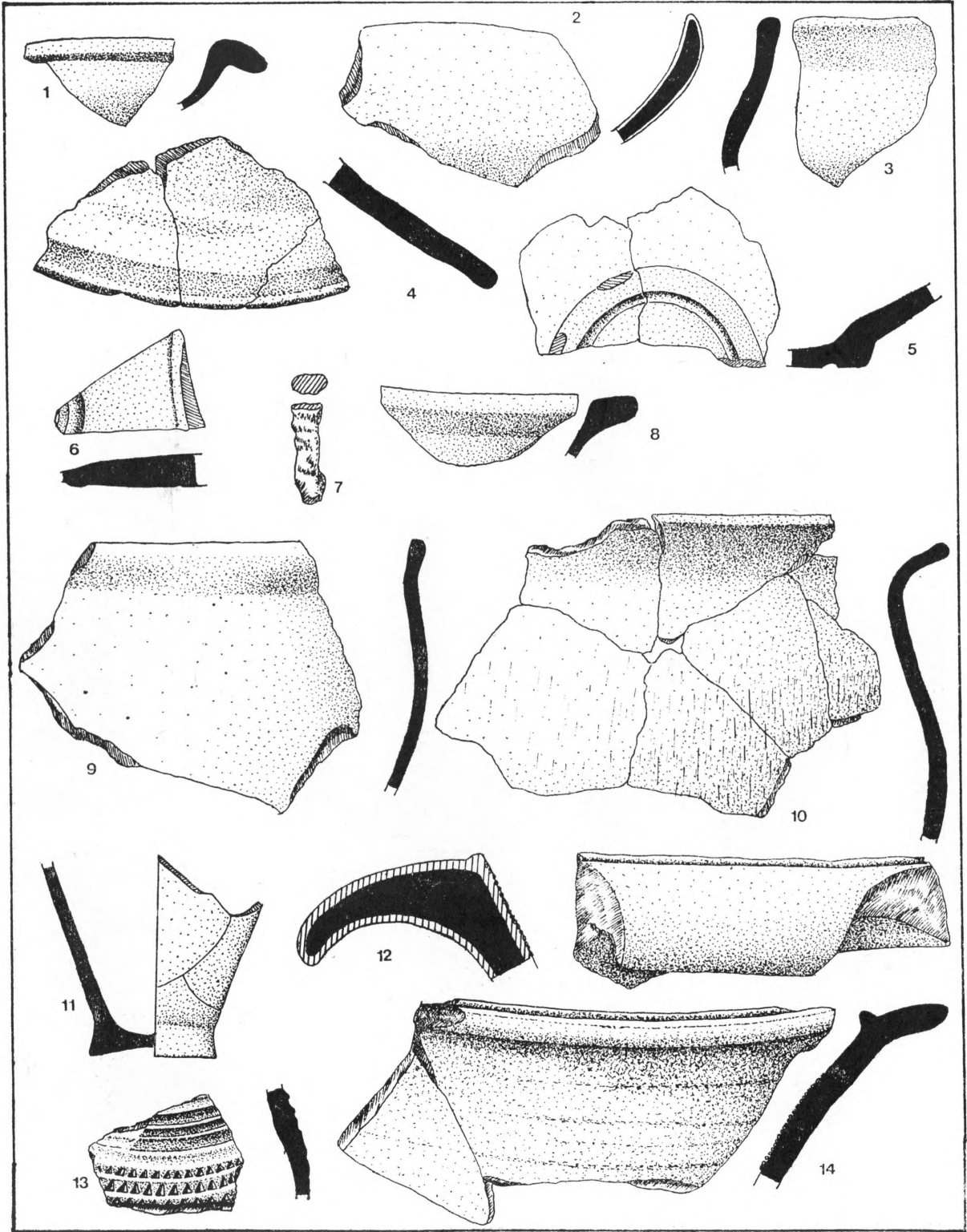

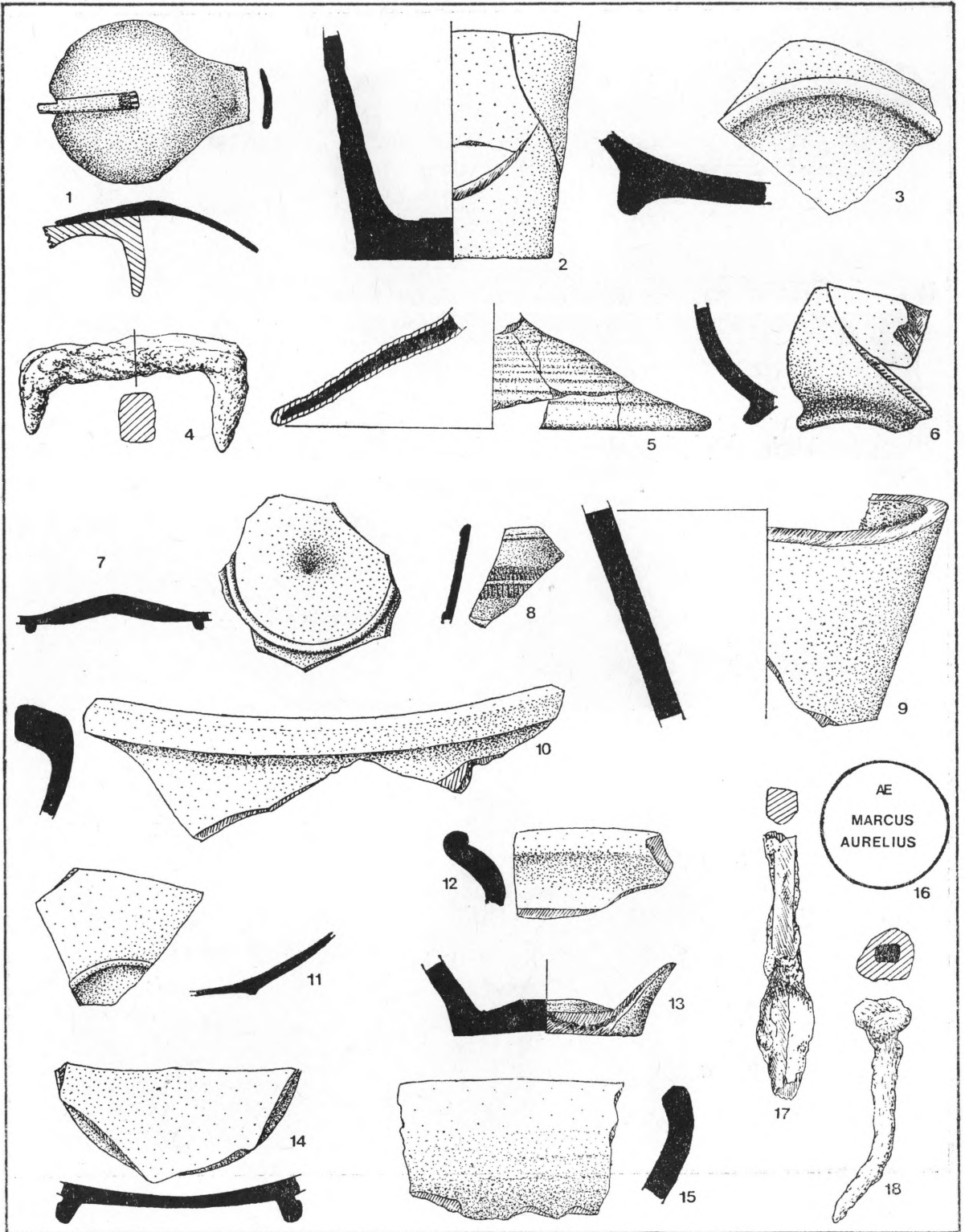

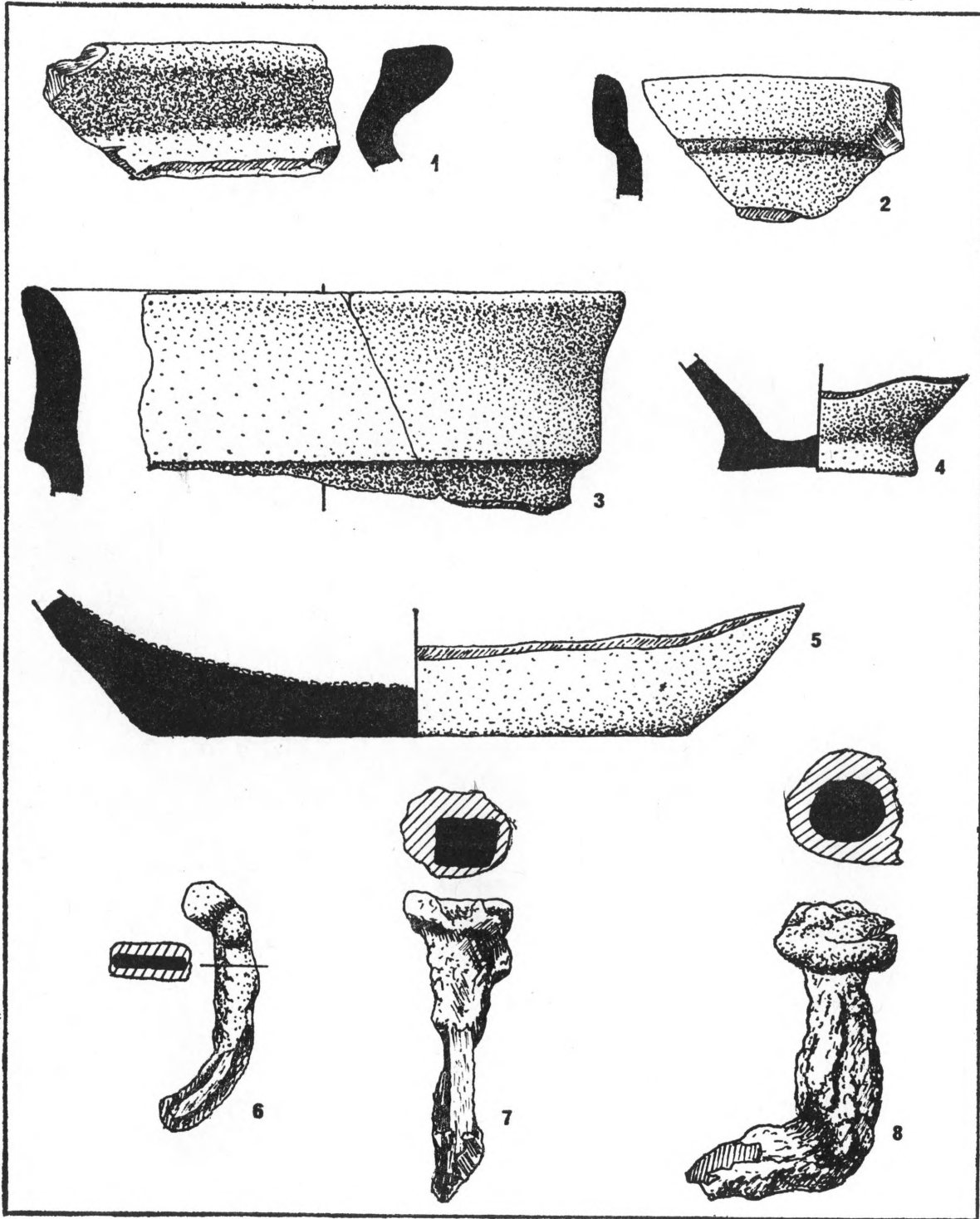

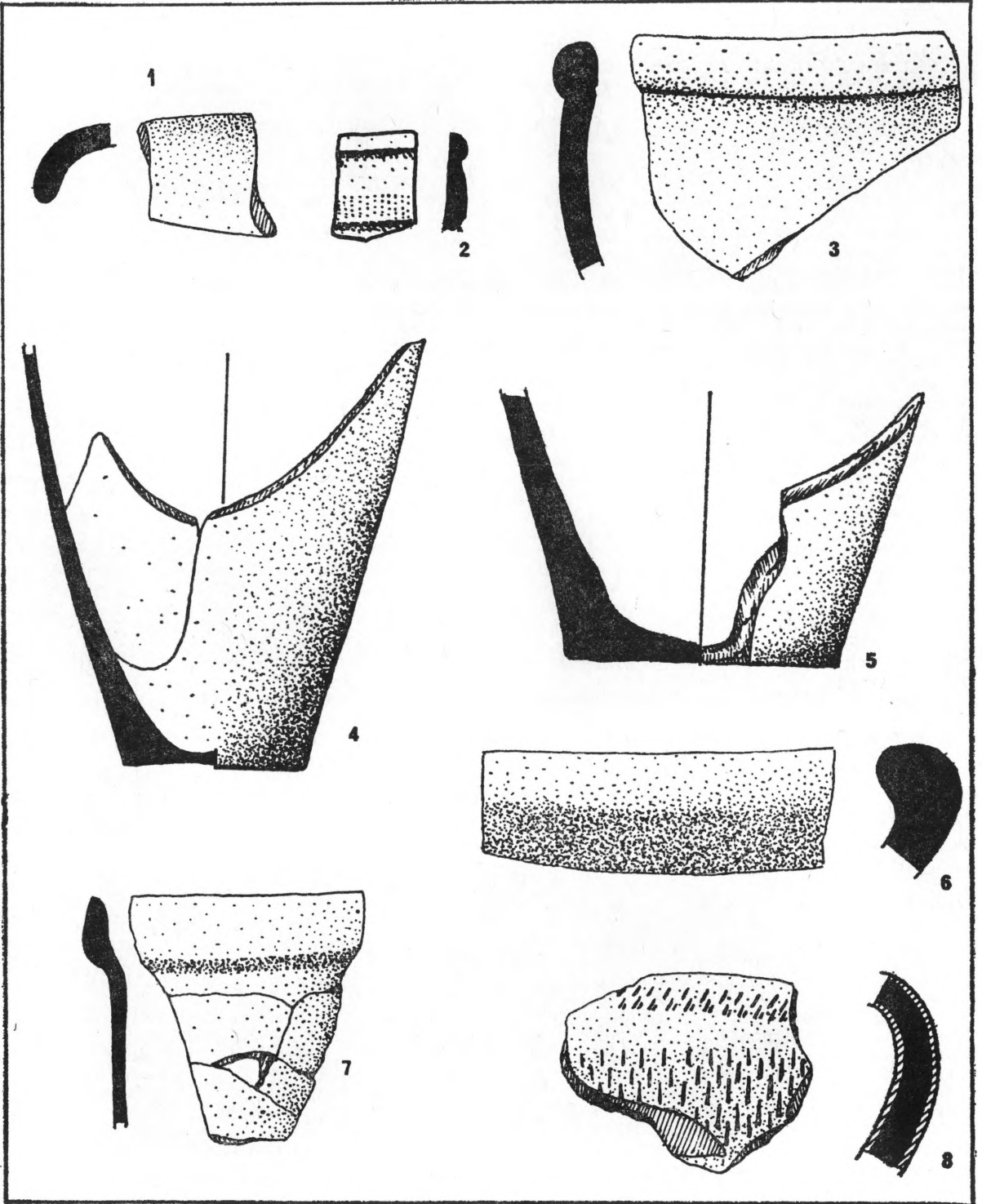

**ERGEBNISSE DER ARCHÄOLOGISCHEN
ERFORSCHUNG DER FRÜHEN —
KAISERZEITLICHEN NEKROPOLE IN
KUNOVEC BREG BEI KOPRIVNICA
(AUSGRABUNGEN DER JAHRE 1979 U7N 1980)**

Schon vor längerer Zeit stieß man im Bereich des Dorfes Kunovec Breg (7 km westlich von Koprivnica) auf Spuren einer antiken Siedlung und einer Straße, bis 1931 in der Nähe der kleinen Kapelle die Fragmente eines Grabmals entdeckt wurden. 1979 und 1980 setzte man in Kunovec Breg mehrere Sonden ein und zwar im Areal der Siedlung und der Nekropole aus der frühen Kaiserzeit (Sonde IA und IB — 1979; Sonde II — 1980). Die Nachforschungen erbrachten den Fund von 10 Grabeinheiten, von denen bislang nur 8 systematisch untersucht wurden. Eins der verbliebenen beiden Gräber wurde bei Ausschachtungsarbeiten zum Bau eines Wohnobjekts zerstört (Grab »A«), während das andere Grab (Grab 3) anhand von Ruß und Ascheresten am äußersten südöstlichen Rand der Sonde II identifiziert wurde. (Abb.1—4).

Die Gräber liegen in einer Tiefe von 60—80 cm und bergen in der Regel die kalzinierten, zerbröckelten Knochen des Bestatteten, die mit Ruß und Überresten des Scheiterhaufens vermischt sind. Alle erforschten Gräber sind verschiedenen Ausprägungen einfacher Grubengräber (Brandgrubengrab) zuzuordnen und sind in Ost-West-Richtung angelegt, häufig mit leichter Abweichung in Richtung Nordosten bzw. Südwesten. Die Lage der Gräber spiegelt sich in der rituellen Anordnung der Beigaben wieder. So befinden sich Krüge und Teller — in der Regel die häufigsten Grabbeigaben — und manchmal auch eine kleine Holzkassette, die mit Eisenplättchen beschlagen ist, am östlichen Rand, die Lampen und andere Gegenstände aus Eisen aber am westlichen Rand des Grabes (Grab 2 und 8). In einem Fall lagen jeweils zwei Lampen im östlichen und westlichen Teil des Grabes (Grab 8). Gewöhnlich sind zwei Münzen beigegeben, wobei ein Exemplar näher bei der oberen, das andere (falls beigelegt) näher bei der unteren Nivelette des Grabes liegt. Die übrigen Keramikgefäße (Becher, Schüsseln, Teller, Deckel u.ä.) lagern meist in der Mitte des Grabes oder um sie herum. In einzelnen Fällen wurde hier auch ein in einem Teller aufbewahrten Schlüssel hinzugegeben, ohne Zweifel ein Reflex der hemisphärisch geprägten Weltanschauung der antiken Bewohner von Kunovec Breg (Grab 2, auch in Grab 8 liegt ein größerer Schlüssel in der Mitte des Grabes). Manchen Gräbern scheinen nur Bruchstücke von Gefäßen oder Fibeln beigegeben zu sein, doch ist neben ihnen auch Bronzegeld anzutreffen (Grab 4). In der Mitte einer Grabgrube stießen wir auf eine kreisförmige Vertiefung, in der ein größerer Klumpen gebrannter Erde lag, während sich die Beigaben (Bronzemünze, eine Fibula in Form eines gebeugten Knies) außerhalb des Grabes, aber doch

in seiner unmittelbaren Nähe befanden (Grab 7). Kleinere Klumpen gebrannter Erde konnten noch in einem anderen Grab angetroffen werden, diesmal lagen sie auf dem Boden im östlichen Teil der Grube (Grab 9). Eine außergewöhnlich große Menge fast ausschließlich zerbrochener Geschirrs enthielt das einzige hier registrierte Grab in einer nicht tiefen runden Grube, deren Boden mit Keramik- und Backsteinfragmenten ausgelegt ist. (Grab 6). Aus Glas angefertigte Gegenstände fand man nur in Bruchstücken entweder innerhalb des Grabes (Grab 7, 6 und 8) oder gleich neben der Grube vor (Grab 1). Dies bezieht sich teilweise auch auf bronzene Fibeln (Grab 4), die nur in zwei Fällen als Beigabe unweit der Grabmitte gefunden wurden (Grab 8 und 9). Nur in zwei Gräbern entdeckte man eine größere Konzentration von Nägeln (mit folgenden Längen: 3—4 cm und 8—9 cm). Ihr Zweck kann aber nur in einem Fall genau bestimmt werden, dort nämlich wo es sich um eine Beisetzung in einer trogartigen Holztruhe handelt und die Anordnung der Nägel folglich an Rändern und Ecken des Grabes die Bretterverbindungen nachzeichnete (Grab 1; die ähnliche Situation in Grab 2 ist schwerer zu deuten, da die Nägel hier stellenweise sichtbare Spuren an den mit festgebrannter Erde verkleideten Grubenwänden hinterlassen haben).

In der Nekropole in Kunovec Breg sind 4 Bestattungsformen vertreten (Abb.5):

- Grubengrab mit trogförmiger Holztruhe, in der Beigaben aufbewahrt sind (Grab 1)
- unregelmäßige rechteckige Gruben, die mit Beigaben und Resten des Scheiterhaufens angefüllt sind (Grab 4,5,7 und 8)
- rechteckige Grubengräber mit gebrannten Wänden (Grab 2 und 9)
- flaches kreisförmiges Grubengrab, das mit Resten des Scheiterhaufens, Keramikfragmenten und Erde angefüllt und dessen Boden mit Keramik- und Backsteinbruchstücken ausgelegt ist (Grab 6)

Außerhalb der in Sonde II entdeckten Gräber wurden stellenweise größere Mengen von Keramikscherben festgestellt, die in der Regel nicht von in den geöffneten Grabeinheiten gefundenen Gefäßfragmenten aus Keramik abstammten. Hierbei muß jedoch hervorgehoben werden, daß zwei Gruppen derartiger Funde bestehen:

1. In den Quadraten 1, 1/6 und 6 (ihnen liegt Grab 7 am nächsten) fand man sie in Gruppen vor, meist aber wurden die verstreuten Bruchstücke von Töpfen, eiförmigen Krügen, Schüsseln, Bechern und Nägeln (Tab. 19:1—13; 20:1—2) in einer Tiefe von ungefähr 40—60 cm angetroffen, was der Höhe der oberen Nivelette der in Sonde II entdeckten Grubengräber entspricht. In der gleichen Tiefe bemerkte man außer Keramikscherben auch eine etwas stärkere Konzentration von Dravakiesel und zertümmerten Backstein in einer für in einer Tiefe von 20—40 cm gelegenen Schichten typischen Menge.

2. In den Quadraten 5,9,10,10,14,15,20 und 25 stieß man auf eine Gruppe völlig anderen Charakters. Hier werden die Funde erst in einer

Tiefe von 60—100 cm zahlreicher, also meist sogar 15—20 cm tiefer als die in Sonde II entdeckte untere Grabnivelette. Mit Sicherheit kann also angenommen werden, daß in den westlichen Quadraten ein spezifischer, ausschließlich rituellen Zwecken bestimmter Raum der Nekropole in Form eines Umfriedungsgrabens oder sogar Opferschachtes mit gleicher Bestimmung existiert. Dieser umfassende (Opfer-) Graben verläuft (nach dem bisherigen Stand der Forschung) in einer Länge von 6—10 m in Richtung Nordosten-Südwesten und zeichnet sich auf dieser als dicke Kulturschicht aus großen Mengen von Kies, Keramik und Backstein ab, die offensichtlich in zwei Schichten vermischt aber dennoch durch eine Ruß- und Aschenschicht getrennt sind. Eine Abweichung von der Grundrichtung kann nur in Quadrat 14 festgestellt werden, wo auch die Tiefe etwas weniger als 60—80 cm beträgt und somit den Tiefen der Grubengräber entspricht. In den südlichen Quadraten 20 und 25 sind Keramik- und Backsteinfragmente, Kies und Ruß in bedeutend geringerer Menge vorgefunden worden, sie befinden sich aber in einer Tiefe von 60—90 cm. Bei den größeren Mengen von Keramikgeschirr, die im umsäumenden (Opfer-) Graben gefunden wurden, dominieren verschiedenartig gestaltete Becher und Töpfchen meist grauer (seltener ocker) Farbe (Tab. 20:3, 9—10; 21:2—4; 24:11; 25:2,13; 26:1; 27:5), Deckel (Tab. 20:7; 21:10; 25:5) und Töpfe, deren Bruchstücke meist über mehrere Quadrate verstreut sind (Quadrate 14, 15 und 20 — Tab. 25:10). Die weitaus größte Menge sigillierten, wenn auch in Fragmenten vorliegenden Materials, das in Sonde II gefunden wurde, stammt eben aus diesem Randgraben (Tab. 21:8; 22:10; 23:14; 24:6; 25:19; 27:17) ebenso wie auch der seltene Fund von Glasgefäßen (Tab. 25:17) und Fibeln (Tab. 23:3). Die häufigsten Gegenstände aus Eisen sind Nägel (Tab. 22:12; 25:14—15), Keil (Tab. 23:4), Spitze (Tab. 23:5), Klamme (Tab. 25:4) und Hufbeslag (Tab. 24:1), der möglicherweise mit dem Fund von schlechterhaltenen Knochenresten oder Teilen eines Tierskeletts

(Pferd?) im Quadrat 5 in Verbindung stehen mag. Knochenfunde machte man auch in den südlichen Abschnitten des Quadrats 10, in Quadrat 5 und dann wieder am südlichen Rand von Quadrat 25. Für die rituelle Bestimmung des Randgrabens spricht auch der Fund von Bruchstücken eines zerbrochenen Bechers oder Töpfchens mit rundem durchbohrtem Boden (Tab. 22:1) in Quadrat 5. Aus dem umfassenden Graben stammt auch der in Quadrat 15 in Höhe der oberer Nivelette, d.h. in einer Tiefe von 65 cm gefundene Sestercius Marcus Aurelius' (167—168). (Abb. 8)

Die bisherige Forschungsarbeit in der Nekropole von Kunovec Breg (ant. Sunista) ergab den Fund von 10 Grabeinheiten (8 systematisch erforscht), die durch die vorgefundenen Münzen — sie entstammen der Zeit von Nerva bis Hadrianus, also dem Zeitraum von Ende des 1. Jh. bis ungefähr Mitte des 2. Jh. — datiert werden können. Der größte Teil der Grabfunde trägt Merkmale, die auf diese Zeit hinweisen, obwohl Bestandteile einzelner Grabeinheiten (z. B. in Grab 6) aus der 2. Hälfte des 1. Jh. herrühren. Der Umfriedungsgraben liegt in den westlichen Quadraten der Sonde I und scheint zur gleichen Zeit wie die benachbarten Grabanlagen entstanden zu sein. Obwohl er nicht in Gänze erforscht werden konnte, lassen einzelne Funde und auch die in J. 168/169 geprägte Münze Marcus Aurelius' vermuten, daß er auch noch in der zweiten Hälfte des 2. Jh. bestand. Unzureichend definiert bleibt also nur die genaue Funktion des Umfriedungsgrabens, der als Grenzlinie die Totenstätte vom Bereich der Lebenden getrennt oder als Randgraben mit Opfer- bzw. Libationscharakter eine Funktion bei Grabbeisetzungen in seiner unmittelbaren Nähe innegehabt haben mochte. In jedem Fall legen die Funde im Randgraben oder Opferschacht die obere Grenze der Grabausbearbeitungen innerhalb der Nekropole aus der frühen Kaiserzeit in Kunovec Breg fest.

(Aus dem Kroatischen von Gabriele Popović)